

TABULARI YIKARAK
YASAKLARI HIÇE SAYARAK

4
SAYI

FEMINERVA

3 AYLIK FEMİNİST DERGİ

5 TL

KENT SÜRGÜNÜ KADINLAR

• FUNDA ŞENOL CANTEK

YENİ REJİM, EKONOMİK KRİZ
ve KADIN EMEĞİ

• ADA YİÇİT

REÇEL TENCEREMİZİ KAPTIK GELDİK

• RÜMEYSA ÇAMDERELİ

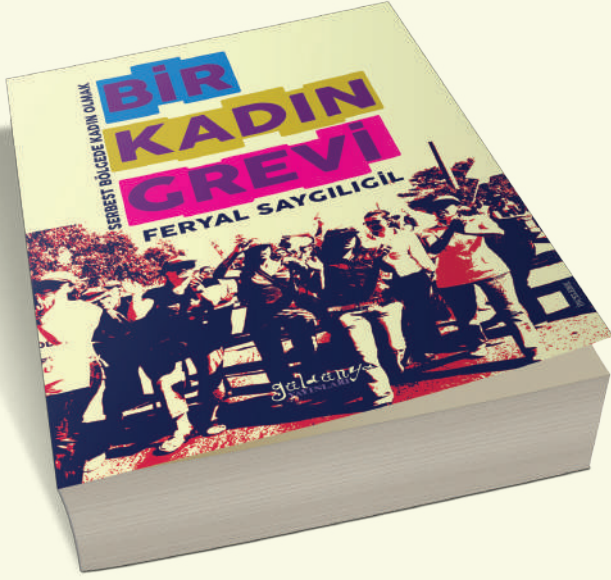
KARANLIK BİR DÖNEMİN IŞIĞI
CAMİLLE CLAUDEL

• AYLİN ÖZCAN

"KADINLARIN İTAATSİZLİĞİ
ONLARIN KRİZLERİNİ YARATTI"
• SARAH SHEİKH ALİ İLE HEMHAL

DOSYA KONUSU
BAĞIMSIZLIK KORKUSU

GÜZ
2018

BİR KADIN GREVİ

Serbest Bölge'de Kadın Olmak

Güldünya Yayınları, 2018

Yazar: Feryal Saygılıgil

Yayına hazırlayan: Beril Eyüboğlu, Beyhan Demir

Kapak ve kitap tasarımı: Minife Yıldızhan

Sayfa sayısı: 239

Novamed'li Kadınların Direnişi Kitap Oldu

FMC'ye bağlı olarak 2000 yılından beri Antalya Serbest Bölgesi'nde faaliyetini sürdüren Novamed'te, Petrol-İş Sendikası'na üye 83 kadın işçi, maruz kaldıkları saldırıları bertaraf etmek, sendikalaşma haklarını savunmak için 26 Eylül 2006'da greve çıktı. Bir yılı aşkın süren grev kadınların direniş ve örgütlenme deneyimlerini, hak arama mücadelelerini gelecek kuşaklara aktarmak açısından oldukça önemli bir grevdi. Sosyolog Feryal Saygılıgil bu direnişi, "BİR KADIN GREVİ Serbest Bölge'de Kadın Olmak" ismiyle kitaplaş-

tırdı. Güldünya Yayınları'ndan çıkan kitap ağustos ayında raflarda yerini aldı.

"Patriyarkaya Yaklaşım", "Sınıf Analizinin ve Deneyiminin Önemi", "Emek, Görünmeyen Emek", "Sermaye ile Patriyarka Birlikteliği", "Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Kadın İşçilerin Durumu", "Türkiye'de Kadının İşgücü Piyasasındaki Durumu", "Kadın İşçi Sendika İlişkisi" gibi konuların ele alındığı kitapta, serbest bölgelerde çalışan kadınların örgütlenme deneyimleri, direniş stratejileri de aktarılıyor.

Novamed'li kadınların bir yılı aşkın süren hak arama mücadelesi kitap oldu. Düşük ücret verilmesi, hamileliğin takvime bağlanarak sıraya konulması, tuvalete gitmenin önce yasaklanması, sonra dakikalara bağlanması, kadınların aybaşı dönemlerinin sorun olması gibi nedenlerle 83 kadının başlattığı direniş, 448 gün sürmüş ve üç yıllık toplu iş sözleşmesi imzalanarak sonlanmıştı.

Fabrikada kadın olmaktan meslek hastalıklarına, vardiyalı çalışmaktan işçilerin hayallerine kadar pek çok konuya mercek tutan Sosyolog Saygılıgil direnişi kitaplaştırma sürecini ise kitabın girişinde şu cümlelerle aktarıyor:

"Petrol-İş Kadın Dergisi'nde Novamed'de çalışan kadınlarla yapılmış bir röportaj çıkmıştı. Oraya giderek grevdeki işçilerin deneyimlerini belgelemeyi, onlarla sohbet etmeyi çok istiyordum. Sinemacı Güliz Sağlam ile birlikte işçilerle görüşmek için Antalya Serbest Bölgesi'ne gittik. Grevin 141'inci günüydü ve iki gün boyunca grevdeki kadınlarla sohbet ettik, çekim yaptık. Bu çekimlerden on iki

dakikalık, Novamed Direnişi isimli bir belgesel hazırladık. Novamedli grevci kadınların deneyimini doktora tez olarak belirlemem de bu sürece dayanmakta. Böylece hem yazılı hem de görsel olarak Antalya Serbest Bölge'de yaşanan bu önemli deneyimi aktarabilecektim. Bu arada Türkiye'deki diğer Serbest Bölgelerde yaşananları, çalışma koşullarını da merak etmeye başlamıştım. Serbest bölgelerde çoğunlukla kadın işçilerin çalıştırıldığını, yedek işgücü ordusu, ucuz işgücü olarak görüldüklerini, dünyadaki pek çok yerde Serbest Bölgelerde işgücünün kadınlaştığından haberdardım. Acaba Türkiye'de nasıldı? Çalışma koşulları ne durumdaydı? Kadın işçilerin deneyimlerinden ne sonuçlar çıkarabiliriz? İşte ilk bu sorularla çalışmaya başladım."

Sahibi ve Sorumlu Yazışmaları Müdürü: Eylem Gültekeç

Mutfak Ekibi: Meral Çınar, Hatice Göz, Gözde Çelik, Aylin Özcan,
Gizem Işık, Buket Karaçaylı, Erkan Gökber

Kapak İllüstrasyonu: Meriç Atalar

Adres: İstiklal Cad. No: 76 Tokatlıyan İş Hanı Kat: 2 / 21 Beyoğlu / İstanbul

İletişim: feminervadergi@gmail.com

Basım Yeri: Nakış Ofset Litros Yolu, 2. Matbaacılar Sitesi, 2ND5
Topkapı / İSTANBUL Tel: 0212 613 87 37

Bu sayı Friedrich-Ebert-Schtung Derneği tarafından desteklenmiştir.

İÇİNDEKİLER

- 4-5 - Anasoylu Toplumun Cüretkar
Öznelerinden Biri: TOMRİS -Gözde Çelik
- 6-7 - Feminist Bir Kırılmanın Peşinde -Gizem Işık
- 8-9 - "Kadınların İtaatsizliği Onların Krizlerini
Yarattı" -Sarah Sheikh Ali ile hemhal
- 10-11 - Suriye'de Kadınların Özgürlük
Mücadelesi -Muzna Dureid ile hemhal
- 12-13 - Yeni Rejim Ekonomik Kriz ve Kadın
Emeği -Ada Yiğit
- 14-15 - Kent Sürgünü Kadınlar -Funda Şenol
Cantek
- 16-17 - Arjantin, İzlanda ve İspanya Kadın
Grevleri -Meral Çınar
- 18-19 - Yükselen Eylem Pratiği
Kadın Grevleri -Meral Çınar
- 20-21 - Reçel Tenceremizi Kaptık Geldik
-Rümeysa Çamdereli
- 22-23 - Bir Kadın Diline ve
Edebiyatına Doğru -İpek Yüksek
- 24-25 - Karanlık Bir Dönemin Işığı Camille
Claudel -Aylin Özcan
- 26-27 - Devlet Politikası Olarak
Cinsiyetçilik -Arzu Küçük
- 28-29 - Kadınların Vicdani ve Barış Çağrısı
-Atlas Arslan
- 30-31 - Geleceğimizi Kaybetmeyeceğiz
-Deniz Uslu
- 32-33 - Biri Kadın Şair mi dedi?
-Tuğba Kara
- 34 - Kadınlar Bir Araya Gelirse -Kübra Öztürk

DOSYA: BAĞIMSIZLIK KORKUSU

- 36-37 - Suskunluğumuz Asaletimizden Bayımlı
-Hatice Göz
- 38-39 - Kadın Başına
Nereye Gidiyorsun? -Bengi Baytekin
- 40-41 - Çocukluk Hastalığına Elveda
Çekip Gidebilmeye Merhaba -Buket
Karaçaylı
- 42-43 - Biz Yalnız Değiliz! Yanlış Değiliz!
-Ela Özer ile hemhal
- 44-45 - Sylvia Plath'in Daktilosu
ve Eşi Ted Hughes -Buket Karaçaylı
- 46-47 - BENİM FEMİNİZMİM
- 48-49 - Duvar -Elif Demirel
- 50 - Heybemiz - Aylin Özcan -Hatice Göz
- 51 - Sevgiliyle Daimi Konuşma'dan Şiirler
-Müesser Yeniay

İçimizdeki Süper Kahramanlara

Yeniden Merhaba!

Bu sayıda yine dünyanın birçok köşesinde direnen kadınların, deneyimlerine ve bilinçlerine doğru derin bir yolculuğa çıktık. Yolculuğumuz Lübnan'dan Suriye'ye; İzlanda'dan İspanya'ya; evlerden üniversitelere, sokaklardan fabrikalara kadar uzandı.

Ana soylu dönemlere kadar gidip belleklerimiz de tazeledik, ataerki kapitalizmin güncel saldırılarına karşı neler yapabileceğimizi de tartıştık. Sizlere kadın elinin değdiği, şiirler, öyküler armağan ettik. Bağımsızlığa doğru giden yolun taşlarını döşedik. Ufacık mevzuları hayatımızın büyük kazanımlarına dönüştürebileceğimiz deneyimler aktardık.

Edebiyattan sinemaya sanat dünyasında kadının yerini ve önemini tekrar tekrar hatırladık. Romanlarla, filmlerle, şiirlerle, hikayelerle bilinçlerimize işlemiş olan son erkek egemen partiküller de yok olana, geçmişimizin manipüle edilmemiş halini bulana, onu yeniden keşfedene kadar da hatırlamaya devam edeceğiz.

Ama bu sayıda özellikle içimizdeki süper kahramanlara seslenmek istedik. Rahmimizde büyüttüğümüz, görünmeyen emeğimizle her gün yeniden yarattığımız dünyayı erkek egemenliğinin çıkarıcı, karanlık, adaletsiz ve kötücül ellerine bırakmayacak olan süper kahramanlara...

Bir buz kütesine dönüşen erkek egemen bu dünyayı, bugünün güncelliğinde ana soyluluğun eşit, adil, ve özgür dünyasına dönüştürmek için süper kahramanlara ihtiyacımız giderek artıyor. Kendimizden başka kurtarıcı beklemediğimiz için, içimizden çıkıp gelecek olan kurtarıcıların beklediği işaret fişegini göndermeye bir miktar katkımız olduysa ne mutlu bizlere. . .

Heyecanlı yahut derin bir dinginlikle, gülerken ya da ağlayarak, zevkle veya sıkılarak. . . Nasıl derseniz öyle okumalar sevgili kadınlar.

Erkek, baba; sağlığını ve iktidarını sağlama almaya çalışırken anasoylu toplumun tüm kazanımlarını çürüterek, kabalaştırmış; kadınların yüzlerce yıllık tarihini silmek için herşeyi yapmışlardır. Antik Yunan mitolojisi anasoylu toplumlara karşı yaptığı akınları içeren anlatılarla doludur.

Anasoylu Toplumun Cüretkar Öznelerinden Biri: TOMRİS

Gözde Çelik

.İnsalık tarihinde anasoyluluğun, medeniyetten daha uzun sürdüğü söylenir. Orta barbarlık dönemine varıncaya değin tapınç konusu olan kadın- ana karakteri, toplum biçiminin dönüşmesiyle birlikte devleştirilmiş, korkulan, ürkünç yaratıklara dönüştürülmüşlerdir. Erkek, baba; sağlığını ve iktidarını sağlama almaya çalışırken anasoylu toplumun tüm kazanımları-

doğru biçimde okunmayışı, dönemin karakterlerinin ise tarihsel sürecin canlı birer organizması olarak değil de, birer varsayım, mit ve kişilerin ise mitolojik karakterler olarak görülmesiyle nihayet bulmuştur. Ve elbette "Ağacın toprak altına gömülü duran kökü bilinmezse, yeryüzünde yükselen gövdesi, dalı, yaprağı, çiçeği sihir ve kerametden başka ne ile ayakta duruyor sanılabilir."(Hikmet, K., 1965)

Arkeolojik verilere baktığımızda Cro-magnonlardan kalan duvar resimlerinde kadınların ve erkeklerin birlikte savaştıkları sahneler vardır. Bu da demektir ki, kadınlar hem fiziksel hem de ruhsal olarak ağır bildiğimiz aktiviteyi omuzlayacak güçtedir. Hayatın birçok alanını örgütleyen kadınlar; liderlik, savaşçılık, yaşam alanının düzenlenmesi gibi birçok işi yapabilme kabiliyetine sahiptirler. Kadıncıl düzen ilişkileri, erkek egemen iktidar satsalarına söz bırakmayacak ölçüde zekice, güçlü, dönüştürücü ve hatta yıkıcı iradeye sahiptir.

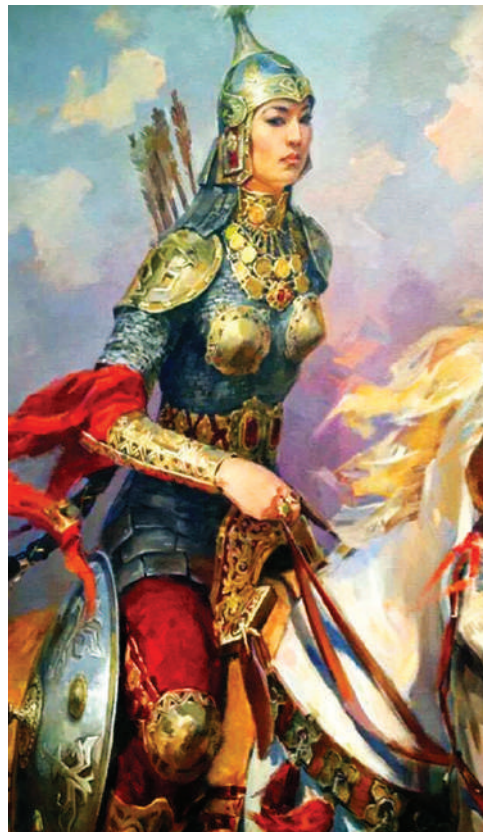
Bol miktarda altın ve tunca sahip olan Massagetler'in savaşçı karakterleri, bu madenlerden yapmış oldukları savaş aletlerinden de anlaşılıyor. Yayan ve atlı olarak savaştıklarını yine Herodot'tan öğreniyoruz. Ok ve mızrak kullanmalarının yanında tıpkı Amazon kadınlarında olduğu gibi çift yüzlü balta (labrys/pik)'yı ustalıklarla kullanmışlardır.

nı çürüterek, kabalaştırmış; kadınların yüzlerce yıllık tarihini silmek için herşeyi yapmışlardır.

Antik Yunan mitolojisi anasoylu toplumlara karşı yaptığı akınları içeren anlatılarla doludur. Amazonların üzerine saldıran Herkül ve Girit toplumuna karşı yapılan seferler yalnızca birer örnektir. Anasoylu toplumun saygın, önder kadın hukuku ve kadıncıl düzeni bastırılıp, tarih sahnesinden silinmek istenmiştir.

Anasoylu döneme ışık tutacak kaynaklara ulaşmanın yarattığı zorlukların da etkisiyle kadınların özne oldukları tarih dönemleri büyük bir muammaya dönüşür. Yazı öncesi dönemlere ait belgesel nitelik taşıyacak unsurlara ulaşmanın zorluğu ve buna ek olarak yapılan çalışmaların kadın tarihini günyüzüne çıkarmak çabasından oldukça uzak olması da cabası.

Az sayıda da olsa yapılan arkeolojik çalışmaların sonucunda elde edilen belgelerin

Amansız bir savaşçı

Anasoylu dönemin bilinen en önemli liderlerinden birisi olan Tomris'e, Dorian Herodot'un yazınında rastgeliyoruz. Herodot'tan aldığımız bilgilere göre Massagetler'in (Peçenekler ve/veya Sakalar olarak da bilinir.) lideridir Tomris.

M.Ö VI. yüzyılda Hazar denizinin doğusunda yaşayan Massagetler Orta Asya'nın atlı-göçebe halklarından. Massagetler'in yaşayışları tümüyle çevre şartlarına bağlı olmakla birlikte üç bölgeye ayrılmış coğrafyanın düzlük yerlerinde yaşayanları hayvancılık, koyun besiciliği yapar ve aynı zamanda balık avlarlar. Ada bölgelerinde yaşayanları, bitki kökleri ve topladıkları meyvelerle beslenirken, dağlık bölgede yaşayanlar yine hayvancılık, balık avlama gibi faaliyetlerle geçinir/ beslenirler. Toprağı ekmeği bilmezler. Evleri kapalı yük arabalarıdır, böylelikle en hızlı biçimde göç etmeye hazır dırlar.

Evlilikleri tek eşlidir, fakat cinsel birliktelik yaşamak için hiçbir baskı, kural ya da denetim yoktur. Bir Massaget kadını istediği an, istediğiyle cinsel birliktelik yaşayabilmektedir. Herodot şu sözlerle anlatır: "Bu insanlar, herkesin gözü önünde

çiftleşirlermiş, hayvanlar gibi.” (Herodotos, 2012) Günümüz toplumunca bunca “ahlaksız” görülebilecek yaşam biçiminde kadının isteği, herşeyin önünde gelir.

Ölümlerini kesip yerlerdi. “Birisini iyice ihtiyarladı mı, yakınları bir araya gelir, sürülerindeki başka bir takım hayvanlarla beraber onu da kurban ederler; sonra bu etleri yerlerdi.” (Herodotos, 2012) Bu biçimde bir ölümün Massagetler içinde en mutluluk verici ölüm biçimi olduğuna inanılırdı.

Bol miktarda altın ve tunca sahip olan Massagetler’in savaşçı karakterleri, bu madenlerden yapmış oldukları savaş aletlerinden de anlaşılıyor. Yayan ve atlı olarak savaştıklarını yine Herodot’tan öğreniyoruz. Ok ve mızrak kullanmalarının yanında tıpkı Amazon kadınlarında olduğu gibi çift yüzlü balta (labrys/pik)’yı ustalıklı kullanmışlardır.

Massagetlerin yaşadıkları Hazar bölgesi, yukarıda da bahsettiğimiz gibi geniş ovaları, takım adalarını ve bolca altın, tunç, bakır içeren geniş bir coğrafyayı kapsar. Pers kralı Kyros’un ordularını sürüp hakimiyet kurmak istediği önemli yerlerden birisidir. Coğrafi iktidar hirsının yanı sıra bir kadının liderliğini tanımak istemeyen dünya egemenliğince denetim ve erkek iktidarı altına alınması gerekir.

Mücadelenin canlı özneleri

İlkin evlilik bağıyla hakimiyet kurmak isteyen Kyros, Massagetler’in lideri Tomris’e elçiler göndererek evlilik teklifi yapar ve reddedilir. Tomris, erkek hukukunun evlilik bağı üzerinden yapmak istediği iktidar savaşına karşıdır ve Kyros’a yaptığı çağrı

kadın hukukunun açık seçikliğini, mertliğini, meydan okuyuşunu gösterir. Kyros’un topraklarına girmesini yasak eder.

Evlilik teklifi reddedilen Kyros ise savaşmak için hazırlıklara başlamıştır bile. Arox (Ceyhun ırmağı) üzerine köprüler, kuleler inşa edilirken, Tomris’in meydan okuyuşu değme erkekte yoktur; “Hey Med’ler kralı kendi teb’ana egemen olmakla yetin. Yok illaki gücünü Massagetler’in gücüyle deneyeceksen, boşuna köprüler kurma uğraşmalarına katlanma. Biz, senin ülkemize geçmene yol bırakmak için bu ırmaktan 3 gün geri çekileceğiz; yahut sen bizi ülkende karşılamak istersen bizim gibi yap.”(Herodotos, 2012)

Kyros ise onu “... karı önünde geri çekilmek ve ona ülke bırakmak ayıp olur” sözleriyle küçümser. Binbir hilenin “mübah” sayıldığı savaş ortamı Tomris’in cesaretinden, cüretinden nasibini alamayacak kadar çürümüştür. Kyros ve Pers’in ileri gelenleri yaptıkları görüşmede karar alırlar;” (Herodotos,2012) bu halkı denemek için yemekler pişirtelim, şarap, yemek ne varsa hepsini ortaya dökelim; sonra konak yerinde ordumuzun en az işe yarayanlarını bırakıp, üst yanını toplayarak ırmağa doğru geri çekilelim. Ya büsbütün yanılıyorum ya da onlar bu kadar güzel şeyi bir arada görünce üstüne atılacaklar ve kendimizi göstermek için meydanı bize bırakacaklar.” (Herodotos, 2012)

Sonuç Kyros’un düşündüğü gibi olur fakat unuttuğu bir şey vardır. Kadın hukuku ve özellikle de Barbar toplumların birbiriyle kurdukları ilişki ister savaş, ister barış ortamı olsun açık seçik ve hilesizdir. Tomris, ordusunun katliama uğradığında öğrendiğinde ise büyük savaş başlamıştır. Kıran kırana bir savaşın sonunda Kyros’un ordusu yenilir ve Kyros ise öldürülür.

Tozlu sayfalarda cansızlaştırılan tarih sahnesinde kadınlar, Tomris’in güneşin başı üzerine ettiği yemininin unutulmasına mücadele etmeyecek denli cüretkardır. Kadın hukuku, hilebazlık bilmezken teslim olmaksızın kırana kırana savaşı hem kendi toplumunda yaşanlar için hem kendi onurları için görev bilmektedirler.

Kaynakça:

- Herodotos, *Tarih, Çeviren: Müntekim Ökmen, 2016, İstanbul*
- Kuvülcümlü, *Hikmet, Tarih Tezi, 1965, İstanbul*

Arkeolojik verilere baktığımızda Cro-magnonlardan kalan duvar resimlerinde kadınların ve erkeklerin birlikte savaştıkları sahneler vardır. Bu da demektir ki, kadınlar hem fiziksel hem de ruhsal olarak ağır bildiğimiz aktiviteyi omuzlayacak güçtedir. Hayatın birçok alanını örgütleyen kadınlar; liderlik, savaşçılık, yaşan alanının düzenlenmesi gibi birçok işi yapabilme kabiliyetine sahiptirler.

Feminist Bir Kırılmanın Peşinde

Gizem Işık

Kendi tarihini yazan kadınların, kendilerine çizilmiş tüm sınırları aşma, patriyarkayı yıkma arzusuyla göstermiş oldukları bir mücadele alanı, dünyanın her yerinde yükselen kadın hareketinin sesi!

“Bizim mücadelemizin çok büyük bir kısmı aslında sistemin şiddetini ifşa etme mücadelesi. Ben bu şiddeti ifşa etme mücadelemizi bir tür kopuş olarak görmek istiyorum; en basit ifadeyle feminist bir kopuş, kırılma.”

Sara Ahmed

Bizler dünyanın yarısıyız, evet tüm insanlığın yarısı, birçoğunun yarısı... İnsanların gündelik ilişkiler alanını “özel alan” olarak, toplumun bireylerinin kendilerini var ettikleri kamusal alandan ayıran ve kadınları bu özel alana hapsedmeye çalışan sistem Patriarka ve onun yılmaz destekçisi, kadın emeği ve bedeni üzerindeki tahakkümü derinleştiren Kapitalizmden bahsediyoruz. Erkek egemenliğini her gün yeniden üreten ikili bir sistemden; Patriarkal Kapitalizmden bahsediyoruz. Kadınları tarihin tozlu sayfalarının ardına iten, ev içinde ve kamuda emeğini, doğurganlığını, düşüncelerini, cinselliğini sömüren kocaman bir erkek egemen sistemden.

Dünyanın her yerinde yükselen enternasyonal kadın hareketi, bir diğerinin kurtuluş mücadelesine umut ışığı oluyor. Bu ayaklanmalar tarih boyu süren erkek devletin şiddet biçimini yıkma arzusuyla, kendi kopuşlarını yaratmak isteyen kadınların özgürlük mücadelesini simgeliyor.

Tam da bu sistemin karşısında, örgütlenen, mücadele eden, tüm geride kalmışlıkları bir yana iten, tüm bu süreçleri ifşa eden kadınların tarihini açığa çıkarmak derdindeyiz. Büyük bir kopuşun, sistemin yıkıcılığını gösteren bir iradenin temsilinden bahsediyoruz. Kendi tarihini yazan kadınların, kendilerine çizilmiş tüm sınırları aşma, patriyarkayı yıkma arzusuyla göstermiş oldukları bir mücadele alanı, dünyanın her yerinde yükselen kadın hareketinin sesi!

Kampüslerden, sokaklara; atölyelerden mutfaklara; İstanbul’dan İran’a, İspanya’ya, Hindistan’a, İsveç’e uzanan bir feminist mücadelenin yan yana getirdiği kadınlar... Bugünün sisteme korku salanları, özgür bir dünyanın mümkün olduğunu kız kardeşine göstermeye çalışanlar, kadınların kurtuluş mücadelesinde kendini özne bilen herke; bozulan dünya dengeleriyle birlikte, savaşların arasında, yükselen sağ siyasi liderlere rağmen, bir kırılmanın mümkün olabileceğini farklı farklı ülkelerde başlatılan direnişlerle, elde ettikleri kazanımlarla gözler önüne serdiler.

Özgürlüğün peşinde bir yol; Arjantin

Arjantin’de kadın örgütleri kürtaj yasağının kaldırılması için eylemlerine devam ederken, kendi bedenleri üzerinden verecekleri karara müdahale eden tüm kurumlara ve yasalara karşı direniyor! Arjantin’de Katolik Kilisesi kadınların kürtaj yasağının kaldırılması taleplerine karşı çıkararak kürtaj yasağından yana tutum sergiliyor. Kürtajın yasalaşmasını öngören tasarı Senato’da 38 oya karşı 31 oy ile reddedilmişti. Arjantin’in resmi dini bulunmamasına rağmen Katolik Kilisenin otoritesi meşru bir yerde duruyor. Halkın yüzde 77’sinin Katolik, yüzde 7’sinin Protestan ve yüzde 13’ünün ateist olduğu ülkede Katolik Kilisesi hukuki bir statüye sahip. Katolik Kilisesi’nin kürtaj karşıtı tutumunu protesto eden binlerce kadın kiliseden çıkarak, kadın bedeni üzerinden uygulanan politikalara karşı mücadeleye katıldı. Arjantin’de her mahallede, her kampüste, her iş yerinde kadınların “Kürtaj Yasaklarına” karşı isyanı büyüyor.

Dünyanın her yerinde yükselen enternasyonal kadın hareketi, bir diğerinin kurtuluş mücadelesine umut ışığı oluyor. Bu ayaklanmalar tarih boyu süren erkek devletin şiddet biçimini yıkma arzusuyla, kendi kopuşlarını yaratmak isteyen kadınların

özgürlük mücadelesini simgeliyor. Tam da bu noktada “Dünyayı yerinden oynatacağız!” diyen bizlere yeni bir mücadele alanı doğuyor.

Verdiğimiz mücadele birbirinden farklı ya da ayrılmış değil, aksine aynı yollardan geçtiğimiz, aynı gayeleri taşıdığımız, adeta içimizde yanan ortak bir patriyarkayı alaşağı etme tutkusudur.

Tıpkı, 2012 yılında Türkiye’de gündeme gelen kürtaj yasağında, kadınların sokaklara dökülerek, “benim bedenim, benim kararım” kampanyası başlatıp yürüttükleri eş zamanlı eylemler gibi, Polonya ve İtalya’da da kadınlar kendi bedenleri üzerinden söz söyleyen erkek sisteme karşı direnenek geri adım attırmayı başardılar.

“Bir işgal alanı, sahip olunan bir nesne” olarak görülen kadın bedeni, erkeklik meselesine değen bir noktada tahakkümü arttıran, tacize, istismara meyil veren kürtaj hakkının yok sayılması durumu, kadınların bedenlerini ihlal ederken, kendi bedenlerinin devletinin onayına sunulması, bir anlamda devlet onaylı bir beden politikasıyla baş başa bırakıldığı bir durumdur. Bedenlerimiz ki, değil bir erkek devletin çizdiği sınırlarla kuşansın, yaşadığımız süreç boyunca kendi kararlarımızın dışında hiçbir erkeğin erilliğine değmeden şekillenecek.

Umut olan yerde, zorluk vardır; Suudi Arabistan

“Ortadoğu” kavramı coğrafi yapısından ziyade tamamıyla siyasi anlamı ile içselleşmiş bir kavramdır. Her zaman Batı medeniyetlerinin ilgi odağı olan Ortadoğu, her ne kadar benzer inanış, kültür, siyasi yapılar topluluğu olarak gözükse de birbirinden farklı dinamiklerdeki toplumlara ev sahipliği yapan toprak parçasıdır.

Aslında dünden bugüne gelen tüm bu kaosu sebebi, tüm bu farklılıkları tek bir biçimde toplayamayan bürokratik sistem değildir. Bunun yanı sıra en önemli sosyal sebeplerden biri de cinsiyet eşitsizliğinin beraberinde kadınları ikincil konumu ya da konumsuzluğu...

En sert hatlarıyla bu eşitsizliği gösteren Suudi Arabistan’da son zamanlarda artan kadın eylemleri dikkatimizi çekmiştir. Suudi Arabistan, kadınların kendilerini kamusal alanda beyan edemediği, kamu ve yasaları önünde bir erk üzerinden öznelenebildiği bir ülke. Bu topraklarda son dönemlerde yükselen umut kadın hareketini dünya genelinde yükselen çizgisiyle de paralel ilerliyor.

Evet, bu tam anlamıyla kadınların kurtuluş

mücadelesinin sesi! Hayatlarının her alanı gasp edilmiş, özne olabilmekten mahrum bırakılan kadınların bu düzeni değiştirmeye başladığı bir kopuş... Kadınların motorlu taşıt kullanım yasağının kalkmasının ardından Suudi Arabistan’da kadınlar yıllardır bekledikleri görünürlüklerini elde etmeye başladılar. Tüm bu süreci kazanım olarak değerlendirirken gözden kaçırılmaması gereken asıl soru ise “Neden şimdi?”

Bu reform sürecini ekonomik krizin şekillendirdiği aşık. Yasakların kalkmasında petrol gelirlerindeki düşüşün yol açtığı ekonomik durgunluğun rol oynadığını görmek çok zor değil. Hem sermayeyi destekleyen hem de kadınların kamusal alandaki görünürlüğünü sömürmeye hazırlanan erkek sisteme karşı kadınların özgürleşme mücadelesi yükselmeye devam edecek. Bir feminist devrim için en iyi umudu sunanlar ise kadın olmaktadır ısrar etmek zorunda olan kadınlardır; inatla feminist hareketin parçası olmaktan ısrar etmek zorunda olan, bazen kollarını gösteren kadınlardır. Yuva-yı yapan kollar, onu yıkacak olan kollarıdır.”

Rejimden kopuş küllerinden doğuş: İran

İran İslam Devrimi’nin ardından, 1979 yılında kadınlara başörtüsü takma zorunluluğu getirilmiş ancak bu durum ilk açıklandığı dönemde de yoğun protestoları beraberinde getirmişti. Dönemin siyasal koşulları kadınları tamamen yaşamdan alıkoyan bir sistem üzerinden değişirken, kadınların bu süreçlerde kendi özgürlük alanlarını kurmasını mecbur kılmıştı.

Hepimizin bildiği gibi baskının olduğu yerde direniş artar! İran’da bunun ör-

neklerine günümüzde sık sık rastlamak mümkün. “Beyaz Çarşamba” hareketi bu noktada hem kritik hem de tarihsel bir dönüşümün başlangıcı olarak nitelendirilebilir. İran genelinde birçok kadın, yüksek bir yere çıkarak bir sopaya bağladıkları başörtülerini herkesin içinde sallandırıyor ve “Ne giymek istediğimize kendimiz karar veririz” diyor.

Yine son zamanlarda sosyal medya üzerinden evinde çektiği dans videosunu yayınlaması sebep gösterilerek tutuklanan 19 yaşındaki genç kadının ardından, İranlı kadınlar sosyal medyada kamuoyu oluşturmak ve tepki göstermek adına halka açık yerlerde kendi dans videolarını çekerek kendi hesaplarından paylaştılar. Kadınlar yalnızca özgür olmak istiyorlar. Bu güçlü iradenin kazanımı olarak, kadınlar uzun bir sürenin ardından, tam 39 yıl sonra ilk kez stadyuma girebildiler. Kadınlar yıllar sonra futbol maçlarını tribünden izlemenin tadını çıkardılar.

Hayatlarının her alanı gasp edilmiş, özne olabilmekten mahrum bırakılan kadınların bu düzeni değiştirmeye başladığı bir kopuş... Kadınların motorlu taşıt kullanım yasağının kalkmasının ardından Suudi Arabistan’da kadınlar yıllardır bekledikleri görünürlüklerini elde etmeye başladılar.

"Kadınların İtaatsizliği Onların Krizlerini Yarattı"

Sekiz yıldır sivil toplum alanında toplum dinamikleri yararına çalışan, Humena'nın kurucusu ayrıca Orta Doğu ve Kuzey Afrika bölgesindeki sivil toplum kuruluşlarının da danışmanı olarak çalışan, Lübnan vatandaşı Sarah Sheikh Ali ile hemhal eyledik.

Çeviri: Berfin Bağcı

Feminerva: Merhaba, röportajımıza sizi tanıyarak başlayalım ne dersiniz?

Sarah Sheikh Ali: Ben İstanbul'da yaşayan Lübnan vatandaşı Sarah Sheikh Ali. Sekiz yıldır sivil toplum alanında çalışıyorum. Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler masteri yaptım, STK yönetiminde uzmanlaştım, şu anda Karşılaştırmalı Siyaset Doktora programına devam etmekteyim. Humena'nın (insan hakları ve bu hakların sürdürülebilir gelişimi) kurucu ortaklarındanım ve hala yönetimdeyim. Ayrıca Orta Doğu ve Kuzey Afrika bölgesindeki (MENA) sivil toplum kuruluşlarında danışman olarak çalışıyorum.

Bize Lübnan'ın kadın haklarına ve ayrımcılığa karşı tutumundan bahsedebilir misiniz? Kadınlar bunlara karşı örgütleniyor mu? Bu yolda mücadeleleri nasıl görünüyor?

Lübnan'da kadın hakları duyduğunuz kadar iyi değil, aslına bakarsanız hukuk bile kadınlara karşı ayrımcı davranıyor. Lübnan'a nispeten gelişmiş olarak bakılır, fakat Lübnan MENA bölgesinde cinsiyet uçurumunda üçüncü sırada yer alıyor. Kadınlar tüm ekonomik haklara sahipken yalnızca yüzde 23'ü ekonomik olarak aktif durumda.

Lübnan, Orta Doğu'da kadınlara siyasete katılmaları için eşit hakları 1953'te verdi, ancak 1990'lara kadar bu durum tam olarak bir gerçeklik haline gelmemiştir. Şu anda bile yasayı belirleyenlerin ve üst düzey yetkililerin sadece yüzde 9'unu, parlamento koltuklarının yüzde 3'ünü ve bakanlıkların yüzde 4'ünü kadınlar oluşturu-

yor. Cinsiyet Eşitsizliği Endeksi'nde 142 ülke arasından yüz yirmi ikinci ve Cinsiyet Eşitliği Endeksi'nde yetmiş sekizinci sıradayız. Ayrıca Lübnanlı kadınlar eğer çocuklarının babaları Lübnanlı değilse çocuklarına vatandaşlıklarını veremezler.

Peki kadına yönelik şiddet ne durumda, Lübnan'daki kadın örgütleri hakkında biraz bilgi verebilir misin?

Kadına yönelik şiddete bakacak olursak, 2016 yılında yapılan bir ankette Lübnan'daki kadınların %31'i beraber oldukları erkek tarafından şiddet gördüğünü belirtirken, erkeklerin %24'ü de daha önce beraber olduğu kadına şiddet uyguladığını itiraf etmiştir. Lübnan'da kadın koruma ve destek, sosyoekonomik güçlendirme ya da yasal anlamda etkili çalışmalar yapan birçok kadın hakları örgütü var. Örnek

Lübnan'ın tanınan dinleri için 15 ayrı kişisel statü kanunu var, ancak boşanma, mülkiyet hakları veya çocukların bakımı gibi konuları kapsayan medeni bir kanun yok. Bu yasalar, hükümet denetimi az ya da hiç olmayan özerk dinsel mahkemeler tarafından yönetiliyor ve çoğu zaman kadınlara karşı insan haklarını ihlal eden kararlar çıkarıyorlar.

vermek gerekirse:

KAFA; 2005 yılında kurulmuştur. Kadınlara ve kızlara karşı sömürüyü ve şiddeti ortadan kaldırmayı hedefleyen feminist ve laik bir sivil toplum örgütüdür. Farklı yaklaşımları harmanlayarak cinsiyet eşitliğini gerçekleştirmeyi amaçlamıştır. Ayrıca diğer STK'larla el ele vererek geçen yıl aile içi şiddet suçunu yasalastırıcı yasalar ve cinsel tacizi suç sayan yasalar üzerine çalışıyor.

HELEM (rüya); 2004 yılında kurulduğundan beri özellikle normatif olmayan cinsel ilişkilere, cinsel yönelimlere ve cinsiyet kimliğine sahip kişilere karşı sosyal ve kurumsal ayrımcılığı sona erdirmek için çalışmıştır.

Lübnan Demokratik Kadın Buluşması (RDFL); 1976'da kurulmuştur. Laik ve devlet desteksiz (sivil) bir kadın hakları örgütüdür. RDFL, kadın hakları eğitimi, kadına yönelik şiddeti ortadan kaldırma ve kadınların sosyal, ekonomik ve politik alanlarda güçlenmesini teşvik etmeyi hedefleyen programlar uygulamıştır. Geçtiğimiz yıllardan itibaren çoğunluğunu kız çocuklarının oluşturduğu, 18 yaşından küçük çocukların erken evlilikten korunmasında çalışmalar yapmıştır.

Filistin Arap Kadınlar Birliği, Filistin halkı için son derece zor sosyal, ekonomik ve insani koşullar altında Filistinli ve Lübnanlı kadınlar tarafından 1950 yılında kuruldu. Bu birliğin başlıca hedefi Filistinli mültecilerin ekonomik ve sosyal gelişimini teşvik etmektir diyebiliriz.

ABAAD, MENA bölgesindeki sürdürü-

lebilir sosyal ve ekonomik kalkınma için toplumsal cinsiyet eşitliğini temel koşul olarak hedeflemektedir.

Bu kuruluşlar ve diğer birçok sivil toplum kuruluşu, feminist gruplar ve aktivistler her yıl Beyrut'ta mart ayında beraber örgütleniyorlar. Mart 2018'deki son mitingde Uluslararası Kadınlar Günü vesilesiyle, binlerce insan Lübnan'daki kadınların karşılaştığı bir dizi sorunun "ortak öfkesini" dile getirmek için sokaklara çıktı. Bütün bunlara ek olarak, Lübnan'da Kadın İşleri Bakanı bir erkek. Sarkastik gelebilir ama maalesef acı bir gerçek.

Lübnan gibi politik sistemi din gruplarına ayrılmış bir ülkede kadın mücadelesi bu gruplarca sınırlandırılıyor mu yoksa bu sorunların üstesinden gelindi mi?

Evet, tabii ki Lübnan'ın din temelli yasaları, kadınlara dini yelpazede ayrımcılık yapıyor ve temel haklarını garanti etmiyor. Lübnan'ın tanınan dinleri için 15 ayrı kişisel statü kanunu var, ancak boşanma, mülkiyet hakları veya çocukların bakımı gibi konuları kapsayan medeni bir kanun yok. Bu yasalar, hükümet denetimi az ya da hiç olmayan özerk dinsel mahkemeler tarafından yönetiliyor ve çoğu zaman kadınlara karşı insan haklarını ihlal eden kararlar çıkarıyorlar.

Örneğin: Şii, Sünni ve Dürzi yasalarına göre, erkekler istedikleri zaman bir sebebe ihtiyaç duymadan tek taraflı boşanma talebinde bulunabilirler; oysa kadınların boşanma isteğine erişmeleri kısıtlıdır, çoğu zaman yüksek maliyetli ve uzun mahkeme süreçleri sonrası ancak boşanabilirler. Prensipte olarak, bu yasalar kadınların evlilik sözleşmesine tek taraflı boşanma hakkına eşit erişimi olduğunu açıkça belirten bir madde koymasına izin verir, ancak toplumsal baskı ve gümrükten dolayı bu hakkı nadiren kullanabilirler. Çoğu kadın için boşanmalarda yolunda gitmeyen şey evliliğe olan maddi ve manevi katkısının eksikliği gibi görünüyor. Ayrıca din bazlı yasalar 18 yaşından küçük çocukların evliliğini yasallaştırıyor ve bazı durumlarda kadına yönelik şiddeti haklı çıkarıyor. Lübnan'ın şu andaki kişisel statü yasaları sistemi, ayrımcılık yapmama, evlilikte eşitlik, fiziksel bütünlük ve sağlık

Ancak öte yandan ırkçılık karşıtı bir kültür ve hareket dikkat çekiciydi; bu ırkçılığı reddeden ve Suriyeli sığınmacıları destekleyen hareketin liderlerinin çoğu kadındı.

Lübnan'ın tanınan dinleri için 15 ayrı kişisel statü kanunu var, ancak boşanma, mülkiyet hakları veya çocukların bakımı gibi konuları kapsayan medeni bir kanun yok. Bu yasalar, hükümet denetimi az ya da hiç olmayan özerk dinsel mahkemeler tarafından yönetiliyor ve çoğu zaman kadınlara karşı insan haklarını ihlal eden kararlar çıkarıyorlar.

gibi kadınların insan haklarını ihlal etmektedir oysa bu hakların hepsi Lübnan'ın da onayladığı Uluslararası İnsan Hakları Sözleşmesinde garanti altına alınmıştır.

Lübnan en fazla Suriyeli sığınmacıya sahip ülkelerden biri, bize sığınmacı kadınlarla Lübnanlı kadınların arasındaki ilişkiden bahsedebilir misiniz?

Lübnan, Suriye, Filistin ve MENA bölgesindeki diğer ülkelerdeki kadın hakları mücadelesi ayrıştıramaz. Hepimiz rejimler, hükümetler, dini sistemler, ayrımcılık yasaları ve her birimize çokça baskı yapan sosyal kültürler tarafından temsil edilen, patriarkanın kurbanlarıyız. Lübnan'daki Suriyeli mültecilere gelecek olursak, hiçkimse Suriyeli mültecilere cinsiyet gözetmeksizin, çok ırkçı bir şekilde davranıldığını inkar edemez. Ancak öte yandan ırkçılık karşıtı bir kültür ve hareket dikkat çekiciydi; bu ırkçılığı reddeden ve Suriyeli sığınmacıları destekleyen hareketin liderlerinin çoğu kadındı. 2018 Mart'ında Beyrut'ta, Filistin bayrakları ve Suriyeli ka-

dın sığınmacıları destekleyen duvar yazıları gördük. Lübnan'da mülteci olan Suriyeli kadınların hakları insan hakları aktivistleri ve feminist aktivistler olarak mücadele ettiğimiz bir konu.

Orta Doğu'da yaşanan yıkıcı savaşlardan en çok kadınlar etkilendi diyebilir miyiz? Bunun karşısında Ortadoğu ülkeleri arasında kadınların bir araya geldikleri ve özgürleşme mücadelesini birlikte tartıştıkları bir deneyim hiç yaşandı mı?

Bölgede, kadınların acılarının temel sebebi olan askeri ya da dini diktatörlüklerin hepsi aslında ataerki temelli. Ne yazık ki komünist ve sosyalist rejimler altında yaşayan kadınların durumu da daha iyi değil. Mesela Rus kadınlarının durumuna bakalım, çünkü Rusya'da emperyalizm ile savaşan "sosyalist" bir rejim olduğu düşünülüyor. İran da emperyalizme ve kapitalizme karşı savaştığını iddia ediyor, ancak İranlı kadınların durumu gerçekten yürek burkuyor. İmrenebileceğim ülkeler İskandinav ülkeleri olabilir, Kuzey ülkeleri şu anda cinsiyet eşitliğinin kazananları. Küresel Cinsiyet Uçurumu Raporu'na göre, kadınların eğitim ve sağlık hizmetlerine eşit erişime sahip oldukları, yaşadıkları yerin politik ve ekonomi hayatına en iyi şekilde katılabilecekleri ülkelerin sıralamasında İzlanda, İsveç, Finlandiya, Norveç, Danimarka ilk 10da yer alırken ABD 23. sırada yer alıyor.

Orta Doğulu kadınlar olarak acımız ideolojilerin, politik yaklaşımların ve ilişkilerin keşişiminde olmak. Her şeyden önce, temel insan hakları mücadelesi rejimlerimiz tarafından gün be gün ihlal ediliyor, bu Lübnan'dan Suriye'ye, Mısır'a, Ürdün'e, Suudi Arabistan'a, İran'a her yerde aynı. Ancak maalesef şu ana kadar bu ülkelerin kadınları arasında ciddi bir koordinasyon ya da etkili bir işbirliği yok.

Suriye'de Kadınların Özgürlük Mücadelesi

2016 Kasım'ında Montreal'a ulaşan Kanada'ya varmadan önceki 5 yılını özgürlük için uluslararası aktivistlik ve kadın hakları savunuculuğu yaparak geçiren Suriyeli mülteci *Muzna Dureid* ile Suriye'de savaş ve kadın üzerine hemhal eyledik.

Çeviri: Ezgi Epifani

Feminerva: Belki senin kendini tanıtmanla başlayabiliriz?

Muzna Dureid: 2016 Kasım'ında Montreal'a ulaşmış Suriyeli bir mülteciyim. Kanada'ya varmadan önceki 5 yılımı, özgürlük için uluslararası aktivistlik, lobicilik ve kadın hakları savunuculuğu yaparak geçirdim.

Suriyeli mülteci kamplarında çocukların zorla evlendirilmesine son vermeyi amaçlayan "Mülteci Kadınlar Esir Değildir" kampanyasının kurucusu ve yöneticisiyim. Po Üniversitesi'nde Akdeniz'deki Kadınların Geleceği (Women's Future in the Mediterranean) eğitim programını ve Nobel Kadınlarının Girişim'i (Nobel Women's Initiative) tarafından sunulan "Kız kardeşten Kız kardeşe" (Sister to Sister) rehberlik programını bitirdim.

Ayrıca 2018-2019 "Genç Liderler Kadınlardan Geliyor" grubunun bir parçasıyım. Göç, Çeşitlilik ve Kapsayıcılık Bakanlığı tarafından Montreal'ın 30 Grup (Groupe de Trente) liderlerinin bir üyesi olarak aday gösterildim. Kanada'nın 2017-2022 Ulusal Kadınlar, Barış ve Güvenlik Hareket Planı müzakerelerine katılımcı olarak davet edildim. En güncel projem, Kanada'daki Suriyeli mülteciler ile yerel halk arasında alınan dersler üzerine atölyeler serisi düzenlemek.

Suriye'de, savaş başlamadan ve ataerkinin en şiddetli görünümünden biri olan IŞİD yönetimi ortaya çıkmadan önce, kadınların karşılaştığı sorunlardan ve bu sorunlar karşısındaki mücadelelerinden bahsedebilir misin?

Şimdi olduğu gibi, devrim öncesi de durum kolay değildi. Suriye'deki haklar açısından değişen bir şey yok. Suriye'deki

Eğer hükümetin iç politikalarından kadınların nasıl doğrudan etkilendiğini anlamak istiyorsak; ne şimdiki ne devrimin patlak vermesinden önceki Suriye'de kadınların durumunu, devletin siyasi yapısını (istihbarat personeline ve onlarca gizli güvenlik araçlarına dayanır) dikkate almadan çalışmak çıkmaza girmektir.

çoğu yasa kadın hakları karşıtı, mesela namus cinayeti... Hukuk, ailedeki kadınları evlilik dışı ilişkiye girmekle suçlayarak öldüren erkekleri hapisten koruyor. Bugüne kadar Suriyeli kadınlar, vatandaşlıklarını çocuklarına geçiremiyorlardı. Kadınlar kocası, amcası ya da ailenin diğer bir erkek üyesinden izin almadan ve çocukları olmadan yalnız seyahat edemiyorlardı. Bunlar devrimden önce Suriye'deki duruma dair birkaç örnek. Çoğu kişi, Suriye'deki kadınları korumak için reform talep ediyor.

Savaş başladıktan sonra kadınların hayatlarında neler değişti? Kadınların bu değişimlere yönelik tutumları nedir ve nasıl mücadele ediyorlar?

Devrim başladığında durum tamamen değişti. Kadınlar hakları ve özgürlükleri için sokaklara koştu, gösterilere katıldılar. Sokaktaki devrimsel çabaya paralel olarak,

Suriye'deki ayaklanmanın siyasi temsilcisi olmak için yarışan siyasi grupların kümelenişlerini gördük. Suriye'deki kadınlar ilk günler popüler harekette aktiflerken, siyasi alanda temsilleri en fazla sembolik olabildi.

Suriye'deki savaşın sonu geliyor. Savaştan sonra Suriye'deki günlük hayat üzerinde kadınların etkisi ne olacak? Savaştan önceki durumla karşılaştırsak, ilerleme mi olacak gerileme mi?

Silahların yokluğu savaşın sonu anlamına gelmiyor. Rejim tarafından öldürülen, tutuklanan ve kaybedilen kadın sayısının çokluğu ile durum daha da karmaşık hale gelecektir. Tüm bu hak ihlalleri; Suriye'deki kadınları, kadınların haklarını ihlal edenlere ve özgürlüklerini kısıtlayanlara hesap verme sorumluluğu getirebilecek yenilenmiş bir feminist harekete ihtiyaç duyacaktır. Eğer hükümetin iç politikalarından kadınların nasıl doğrudan etkilendiğini anlamak istiyorsak; ister şimdiki ister devrimin patlak vermesinden önceki Suriye'de kadınların durumunu, devletin siyasi yapısını (istihbarat personeline ve onlarca gizli güvenlik araçlarına dayanır) dikkate almadan çalışmak çıkmaza girmektedir.

Bütün dünyada kadınlar, erkek egemenliğine karşı ayaklanmaya ve isyan etmeye başladılar. Suriye'den bakınca dünyadaki

kadın isyanının geldiği boyutu nasıl değerlendiriyorsunuz?

Rejim kişisel statü yasalarını reform etmekte başarısız oldu ve bakan kadınları önemsiz mevkilerde görevlendirmekte ısrar etti. Bir grup insanın haklarının nasıl ihlal edildiğine işaret edebilecek bir yol olarak kesişimselliğin uygulanabileceği mükemmel bir örnek olarak, hükümet kurumu olan Genel Kadın Sendikası'na bakın. Hükümet, örneğin "namus cinayetlerini" üzerine gidilmesi gereken ulusal bir skandal olarak görmek yerine, ceza yasasının 548. maddesinde belirtildiği üzere katile en az 6 aylık bir ceza istemiştir.

Bu terminoloji, Fransız 1810 ceza yasasından uyarlanmıştır ve çoğu genç kadın bu maddeye dayanılarak "namus" adı altında katledilmiştir. İronik olarak, tam da 2011'de Tunus ve Mısır'da patlak veren isyanlar sonrası, Bashar Al-Assad mevcut yasayı, maksimum 5 yıl ceza ile değiştirmek için 2011'de ilk kanun hükmünde kararnameyi çıkarmıştır. O zamanda, özellikle "kadın mücadelesi" Batı'da çok revaçta bir konu iken böyle bir kararname çıkartmak, etrafımdaki çoğu Suriyeli tarafından "kadınların menfaatinin" koruyucusu ve kurtarıcısı olarak gözükmek adına acınası bir teşebbüs olarak görüldü.

Çünkü Suriye'de değişimin, sadece egemen yönetim, özellikle de başkanın kendisi ve yakın çevresi aracılığıyla gerçekleşebilecek olması nedeniyle insanların kendi kaderini tayin etme haklarını kullanma fırsatları kesinlikle yoktu. Bu durum isyan içindeki kadınların rolüne, kadınlar ve yoldaşları erkeklerin karşı karşıya kaldığı benzer tarihsel ve siyasi engelleri dikkate alan genel bir bakış sunmalı.

Suriye'deki kadınların son 8 yılda yaptıkları işlerin hepsini burada ele almayı ummamız bile olası değil. Bu konuda farklı fikirleri ve bakış açıları olan Suriyeli çoğu kadından biri de benim. Ancak içtenlikle umuyorum ki, yoldaş kadın arkadaşlarımdan da bu konuda kendi görüşlerini ifade etmeleri ve belgelemelerine şans verilir.

Suriye'deki haklar açısından değişen bir şey yok. Suriye'deki çoğu yasa kadın hakları karşıtı, mesela namus cinayeti.

Suriye'de değişimin, sadece egemen yönetim özellikle de başkanın kendisi ve yakın çevresi aracılığıyla gerçekleşebilecek olması nedeniyle insanların kendi kaderini tayin etme haklarını kullanma fırsatları kesinlikle yoktu. Bu durum isyan içindeki kadınların rolüne, kadınlar ve yoldaşları erkeklerin karşı karşıya kaldığı benzer tarihsel ve siyasi engelleri dikkate alan genel bir bakış sunmalı.

Erdoğan/AKP iktidarının anayasal statü kazandırdığı yeni rejimin temelleri büyük oranda kadının ikinci cins konumu üzerine inşa edildi. Yeni rejim; tamamen heteroseksüel erkek, Türk ve Sünni bir karakter ediniyor.

Ada Yiğit

24 Haziran baskın seçimleri hemen hemen her politik mecrada dillendirildiği gibi Türkiye için kritik bir eşiği işaret ediyordu. Bu eşik; halihazırda yaşanan ekonomik krizin, rejim ve devlet krizinin çakıştığı bir dönemde, AKP/Erdoğan iktidarını kalıcılaştırmak adına, krizleri öteleyip, bastırarak ilerlemek isteyen anlayışın, Türkiye'yi sürükleyebileceği karmaşanın sınırlarını işaret ediyordu. Nitekim bu karmaşa seçim sonrasında patlamaya hazır bir hale gelen ekonomik alanda kendi sınırlarına dayandı bile.

Seçimlerin öncesinde de var olan devlet krizi, kısmen MHP ve ordu ile yapılan anlaşmalarla giderilmeye çalışılsa da emniyet, ordu, yargı ve kamu kurumlarında devam eden FETÖ operasyonları hala nasıl bir devlet krizi yaşandığının en açık göstergesi. Rejim değişikliğinde ise 16 Nisan ve 24 Haziranla birlikte varılması istenen noktaya gelindi ama henüz toplumsal alan bütünüyle yeni olana adapte edilebilmiş değil. Çok fazla hesap yapıldı fakat çarşıya uyum beklendiği gibi gitmiyor.

Evet, Türkiye halkalarından yüzde kırk civarında bir kitlenin Erdoğan önderliğinde böyle bir rejim değişikliğini onayladığını söylemeliyiz. Fakat geriye kalan yüzde altmışın da rejim değişikliğini ve bu iktidarı istemediği gerçekliğini unutmamalıyız.

Kadının yeni rejimdeki yeri

Rejim değişikliği, devlet krizi ve ekonomik kriz öncesinde de kadınlar için hayat yeterince zordu. Bu yapılarla olan "ilişkiler" hiçbir zaman iyi olmadı veya iyiye gitmedi. Ama en azından yakın tarihte bu kadar kötüye de gitmemişti. Elbette bu kurumların değişen yapılarıyla birlikte değişmeyen tek yönleri, kadının emeği ve bedeni üzerinde kurulan tahakkümün kullanım biçimi.

Yeni Rejim Ekonomik Kriz ve Kadın Emeği

Devlet her zaman bütün kurumlarıyla (adalet, eğitim, sağlık...) erkek devletti, çünkü yapısı kadının aile içerisindeki konumu üzerinden şekillenmiştir; rejimler ve onu yöneten iktidarlar da her zaman erkek egemen anlayışını korur, ha biraz daha inceltmiş, ha biraz daha kaba... Sermaye her zaman olduğunu gibi kadın emeğini ev içerisinde ve iş yerlerinde daha fazla sömürmek için hareket halinde.

O zaman bu dönemin farkı ne?

Erdoğan/AKP iktidarının anayasal statü kazandırdığı yeni rejimin temelleri büyük oranda kadının ikinci cins konumu üzerine inşa edildi. Yeni rejim; tamamen heteroseksüel erkek, Türk ve Sünni bir karakter ediniyor. Tek din, tek ırk, egemen cinsiyet ve hakim cinsel yönelim üzerine kurulu bu rejimde kadınlara, LGBT'lere, Alevilere ve diğer halklara yönelik saldırılar da halile şekil değiştiriyor, derinleştiriliyor. Ne dünyada ne de T.C devlet tarihinde tüm bu baskı biçimleri ve baskının yöneldiği toplumsal unsurlar yeni bir şey değil. Fakat bugün bir kadın cadı diye yakılsa, "ortaçağda da yakıyorlardı zaten" diyemeyece-

ğimiz gibi, bugünün reel politik durumu ve toplumsal mücadeleler tarihi dikkate alındığında, eylemin ve anlamının değiştiğini okumak çok zor olmasa gerek.

Türkiyeli kadınlar bugünün dünyasında; onlarca yıllık mücadelelerinin getirdiği kazanımları bir çırpıda (16 yıl) geriye götürmüş ve götürmeye devam eden; kadının evde yılmaz ve fedakar bir hizmetçi olduğu gibi, iş yerinde en zor koşullara ve en düşük ücretlere çalışmaya hazır bir karınca olmasını; mümkünse nerede güleceğini nerede ağlayacağını dahi toplumun ve devletin erkek egemen yapısının belirlemesini; ne giyeceği, nasıl düşüneceği, kiminle sevişeceği mahallenin, kocanın, babanın kontrolünde olsun isteyen bir iktidarla mücadele etmek zorunda.

"Cennet anaların ayağı altındadır" diye bağırın bu zihniyetin geldiği nokta, anneleri, anneanneleri kollarından kelepçeleyip sürükleyerek tutuklamaksa; kadının ismi ne olursa olsun, -anne, kardeş, işçi, öğrenci-toplumdaki yerinin neresi olduğu apaçık ortaya serilmiş demektir. Onların dayattığı rollere karşı alınan her tutum, girilen her mücadelede bunu daha yakıcı bir şekilde hissedeceğiz.

Ekonomik Kriz ve Kadın Emeği

Seçimlerden hemen sonra ekonomik kriz giderek kendini daha yakıcı bir şekilde göstermeye başladı. Bunu en çok Türk Lirasının değer kaybında gözlemleyebildik. Bir çok hammaddenin ve temel yaşam maddelerinin Dolarla ithal edildiği düşünüldüğünde, sadece TL'nin kaybettiği değer yarattığı pahalılık bile, zaten yoksullukla boğuşan halkın boğazına bir düğüm daha ekledi.

Türkiye İstatistik Kurumu'nun (TÜİK) açıkladığı verilere göre yıllık enflasyon Ağustos ayında yüzde 17,90'a çıktı. Bu da son 14 yılın en yüksek enflasyon değeri anlamına geliyor.

Bu gerçeği iktidarın hiçbir zıvalığı değiştirmiyor ne yazık ki.

Ekonomik kriz, kapitalizmin neoliberal saldırılarının ataerkil ilişkilerle yeniden harmanlanmasını sağlayacak ortamı besledi. Bugün geldiğimiz noktada derinleştirilen ataerkil-neoliberal politikalar kadınların günlük yaşamını kar odaklı esir almış durumda.

Ekonomik krizlerin en yakıcı sonuçlarını kadınlar yaşar. Evet binlerce kez duyduğumuz bu cümlenin yüzlerce yıllık tarihi var. O tarihten çıkıp gelen bu tespitin bugün hala karşılığını koruyor olduğunu görebiliyoruz. Dışarıda ücretli olarak çalışan kadın için de, görünmeyen emeğiyle birlikte ev emekçisi kadın için de.

Kriz dönemlerinde toplumsal ilişkilerin bütününde olduğu gibi kadınlar için de yaşamsal çelişkilerin üstündeki örtüler git-tikçe incelik. Bu çelişkileri kadınların nefes aldığı her ortamda; evlerde, kampüslerde, fabrikalarda, atölyelerde vd. açığa çıkarmak, teşhir etmek, erkekliğin suratına tokat gibi çarpmak için, yeni bir örgütlenme anlayışını da açığa çıkarmamız gerekiyor.

Enflasyonun ateşi evleri sarıyor

Dışarıda ücretli çalışan işçi kadın; bugün bir erkekle aynı işi yapsa dahi eşit ücreti alamıyor. Taşeron firmalar çoğunlukla kadın işçileri güvencesiz koşullarda ve esnek çalışma saatlerine zorunlu kılıyorlar. En kötü, en ucuz işçiliklerde sürekli kadın emeği aranıyor. Neoliberal uygulamaların kadın emeğini kaskacına almasını kolaylaştıran erkek egemenliğinin ta kendisidir. Kadının evdeki ve toplumdaki konumu iş hayatındaki konumunu da belirliyor.

E salçanın kilosuna yüzde otuz zam gelince iş başa düşüyor, biberler, domatesler ayıklanmaya başlıyor. Ekmek fahiş fiyatlara satılınca, un eleniyor, hamur mayalanıyor. Kadınlar elektriğinden suyuna, yiyeceğinden giyeceğine, çocuğun kırtasiye masraflarına kadar nereden tasarruf yapacağını düşünüp duruyor. Tasarruf yaparken de ev içi çalışma saatleri ikiye katlanıyor.

Kadın toplumda ikinci cins olduğu gibi iş hayatında da yardımcı işçi pozisyonundan kurtulamıyor.

Ev içerisi ise artan pahalılıkla birlikte bir ateş topuna dönüşüyor. Kadınlar o evden çıkmayı başarabilse her yeri yangın yerine çevirecek adeta. Ev emekçisi kadının görünmeyen, ücretsiz, güvencesiz ev işleri – emeğin yeniden üretimi ve bakım işi- pahalılıkla aynı orantıda artış gösteriyor.

E salçanın kilosuna yüzde otuz zam gelince iş başa düşüyor, biberler, domatesler ayıklanmaya başlıyor. Ekmek fahiş fiyatlara satılınca, un eleniyor, hamur mayalanıyor. Tasarruf tedbirleri ev içerisinde başlıyor ki zaten muktedirler de bunu istiyor. Peki bu tasarrufu kim yapacak, kim bu fedakarlar ordusu? Kadınlar elektriğinden suyuna, yiyeceğinden giyeceğine, çocuğun kırtasiye masraflarına kadar nereden tasarruf yapacağını düşünüp duruyor. Tasarruf yaparken de ev içi çalışma saatleri ikiye katlanıyor.

Tasarruf tedbirleri yetmiyor, bir de parça başı işçilik gibi kölelik sektörlerinde kadınlar ev içerisinde "arta kalan" zamanlarında ev idaresine "destek" olmaya çalışıyor.

Bu da sermayenin işine geliyor; artan pahalılıkta ücretlere zam yapmak yerine ücretsiz kadın emeğini devreye sokuyor. Erkek egemenliği bunun kılıfını hazırlıyor, devlet de kadının ikinci cins konumunu güçlendiren politikalarıyla destekliyor. Muazzam bir iş birliğine hoş geldiniz.

Bu işbirliğini bozmak gerek

"Dört yanım puşt zulası"* Evet dört bir yandan kuşatıyoruz. Erkek egemenliğinin ve kapitalizmin çok yoğun bir saldırısıyla karşı karşıyayız. Açlık kapımızın eşiğinden içeri girdi. Evde soframıza bir tane fazla ekmek koyamıyorken, dışarıda en kötü koşullarda, mobbing altında çalışmaya çabıyoruz. Sokakta her an taciz veya tecavüz korkusuyla hareket ediyoruz. Toplu taşıma araçlarında, halka açık alanlarda sürekli şiddete maruz kalıyoruz. Hayat daha ne kadar kötü olabilir derken, kendimizi ölümle burun buruna bulabiliyoruz.

Ama ne hikmettir ki, her baskı yaşama direncimizi daha da arttırıyor. Korku eşiğimiz yükseliyor, kaybedecek şeylerimiz azaldıkça kaybetme korkumuz sıfırlanıyor. Bu yüzden en önde arıyoruz hakkımızı, en önde veriyoruz ekmek kavgamızı, yaşam mücadelemizi... Bu yüzden dünyanın dört bir yanında olduğu gibi Türkiye'de de bitmeyen, sürekli, cüretkar bir mücadelenin doğumuna sancılanıyoruz. Doğduğunda da çocuğumuzu bastığımız gibi bağrımıza, mücadelemizi de o denli koruyup kollamamız ve kimsenin insafına bırakmamamız gerektiğini iyi biliyoruz.

Dip Not:

*Ahmet Arif, "Hasretinden Prangalar Eskittim", Ay Karanlık, 2008.

Kent Sürgünü Kadınlar

Funda Şenol Cantek*

Türkiye’de AKP dönemi ile birlikte ekonomiye ve sosyo-kültürel hayata egemen olan, orta ve alt sınıfları alışkın oldukları çevreden ve yaşam tarzından koparıp toplu konutlara sığmaya/sığınmaya zorlayan TOKİ’leşme de diyebileceğimiz kentsel dönüşümün olumsuz etkisi en çok, müstakil köy evleri ve gecekondulardan TOKİ tarzı apartmanlara geçiş yapan insanların gündelik yaşamlarında gözlemlendi.

Müstakil ev, sakinlerine müstakilen hareket etme, ses ve kokuyu kontrol altında tutma zorunluluğundan bir ölçüde azade olma imkanı verir. Bunun yanında, hem içerde, hem de dışarda olmayı sağlayacak bir çevresel düzene sahiptir. Bahçe, bostan, bağ ve küçükbaş hayvanların beslenebileceği kırlık alan müstakil evin sakinlerinin geçimine de katkı sağlar. Üst sınıflar bu düzenlemeyi keyif için yaparlarken, alt sınıflar aile bütçesine katkı olsun diye düzenlerler çevrelerini. Çocukların ve ihtiyarların mevsimine göre dışarıda güvenli vakit geçirebilecekleri bir ortam sunar ev çeperi. Bahçede düğünler, kutlamalar, taziyeler yapılır, misafir ağırlanır.

Müstakil evlerden TOKİ'lere

Türkiye’de AKP dönemi ile birlikte ekonomiye ve sosyo-kültürel hayata egemen olan, orta ve alt sınıfları alışkın oldukları çevreden ve yaşam tarzından koparıp toplu konutlara sığmaya/sığınmaya zorlayan TOKİ’leşme de diyebileceğimiz kentsel dönüşümün olumsuz etkisi en çok, müstakil köy evleri ve gecekondulardan TOKİ tarzı apartmanlara geçiş yapan insanların gündelik yaşamlarında gözlemlendi.

Merkezin kaymasıyla birlikte, konut alanlarının merkezi semtlerden şehirlerin kenarına doğru yayılması, büyük şehirlere yakın köylerin kentsel dönüşüm adı altın-

Kadının evle ilişkisi, birçok başka ilişkilene biçimi gibi, erkek akıl, ataerki ve eril hegemonya tarafından belirlenen bir ilişkidir. Kadına ait gibi gösterilen evin mülkiyeti çoğunlukla kadın üzerinde tahakküm kuran bir erkeğe yahut o tahakkümün uygulayıcısı olan başka bir kadına aittir, kullanım biçimi ise genellikle ataerki kültürün, ekonomik sömürünün neticesi olan eşitsiz cinsiyet ilişkilerine göre belirlenir.

Evde kaç kişinin yaşayacağı (çekirdek aile mi, geniş aile mi); hane içi işbölümü; bütçenin kim tarafından yönetileceği; evin bölümlerinin (odalar, balkon, teras, kapı önü v.b.) kim tarafından nasıl kullanılacağı; evin dekorasyonunun, misafir trafiğinin, komşuluk ilişkilerinin nasıl düzenleneceği konusu kimi zaman müzakere

edilebilse de, çoğunlukla hakim kültürel, ekonomik ve politik yapının belirlediği ve eril düzenin faileri tarafından dayatılan ve denetlenen konulardır. Üstelik sınıf farkı olmaksızın kurulur bu ilişki.

Müstakil evin gerçeği

Gecekondulu, köy evi, apartman, site veya rezidansta yaşıyor olmak, hem sosyal ilişkileri, hem de hane içi pratikleri belirler. Yani kadının yaşamını... Müstakil ev olarak kategorize edilebilecek gecekondulu, köy evi ile villa yaşam tarzı ve günlük rutin bakımından birbirlerinden çok farklı görünmekle beraber, benzerlikler de taşırlar. Müstakil ev, önce komşuluk ilişkilerini, sonra da hane içi ve çeperinde gerçekleştirilen pratikleri belirler.

Gündelik hayat rutininin daha kontrollü, daha kurallı olarak düzenlenmesi gerekmektedir. Birçok TOKİ’de, site yönetimleri tarafından belirlenen kurallar gereği, müstakil evlerde gündelik hayatın parçası olan, hayatı kolaylaştıran, bütçeyi rahatlatan faaliyetler yasaktı.

da talan edilip lüks sitelerle donatılmasına sebep oldu. Şehirlerin çeşitli semtlerindeki gecekondu bölgeleri de aynı rant arayışının kurbanı oldular. Kentsel dönüşüm genellikle, seçilen rant alanını çöküntü bölgesi ilan edip kriminalize ettikten sonra, toplumsal mutabakatın verdiği güçle soylulaştırma sürecini başlatmak şeklinde tezahür etti. Müstakil evlerden apartmanlara geçiş yapmaya zorlanan aileler, mülklerinin ederini karşılayacak bir kazanç elde etmedikleri gibi, yerleştirdikleri apartman daireleri için TOKİ’ye borçlandırıldılar. Yukarıda bahsettiğimiz üzere, ev kadının yaşama alanı olduğu için, TOKİ’leşme sürecinin somut zorluklarını da en çok kadınlar yaşadılar.

TOKİ’leşme ve kadınlar

Apartment yaşamına geçişle birlikte üç önemli sorunla karşılaştı kadınlar: alıştikları sosyal çevreden, akraba ve ahabplarından uzak düşmek, dolayısıyla dayanışma ve yardımlaşma ağlarından mahrum kalmak; daha dar mekanlarda birarada yaşama zorunluluğu ile toplu halde bulunmanın dayattığı belli kurallarla mücadele etmek ve kendilerinden sınıfsal olarak daha üstte bulunan komşularla ilişkilen-

meye çalışmak. Artık komşular alt-üst ve yan dairelerde oturmakta, bu da komşuluk ilişkilerini dönüştürmekteydi.

Gündelik hayat rutininin daha kontrollü, daha kurallı olarak düzenlenmesi gerekmektedir. Birçok TOKİ’de, site yönetimleri tarafından belirlenen kurallar gereği, müstakil evlerde gündelik hayatın parçası olan, hayatı kolaylaştıran, bütçeyi rahatlatan faaliyetler yasaktı. Örneğin, et, süt, yumurta elde etmek için hayvan beslemek, sebze-meyve yetiştirmek, evin önündeki açık alanda yün ve halı yıkamak, nişan-düğün-sünnet gibi eğlenceler tertip etmek artık mümkün değildi. Öte yandan, çocukların güvenli bir biçimde özgürce oynayacakları mekanlar ortadan kalkmış, çocuklar apartman dairelerine yahut otoparka dönüştürülmüş apartman bahçelerine mahkum olmuşlardı. Sınıfsal ve kültürel fark komşuluk ilişkilerini gerilimli hale getiriyordu.

Balkonların, apartman bahçelerinin ve bina içlerinin kullanımına getirilen düzenlemeler veya sosyal baskı yoluyla değiştirilmesi istenen gündelik alışkanlıklar çatışmalara sebep oluyordu. Kapı önlerinde çıkarılan ayakkabılar, balkona yığılan eşyalar, bina önünde toplanıp

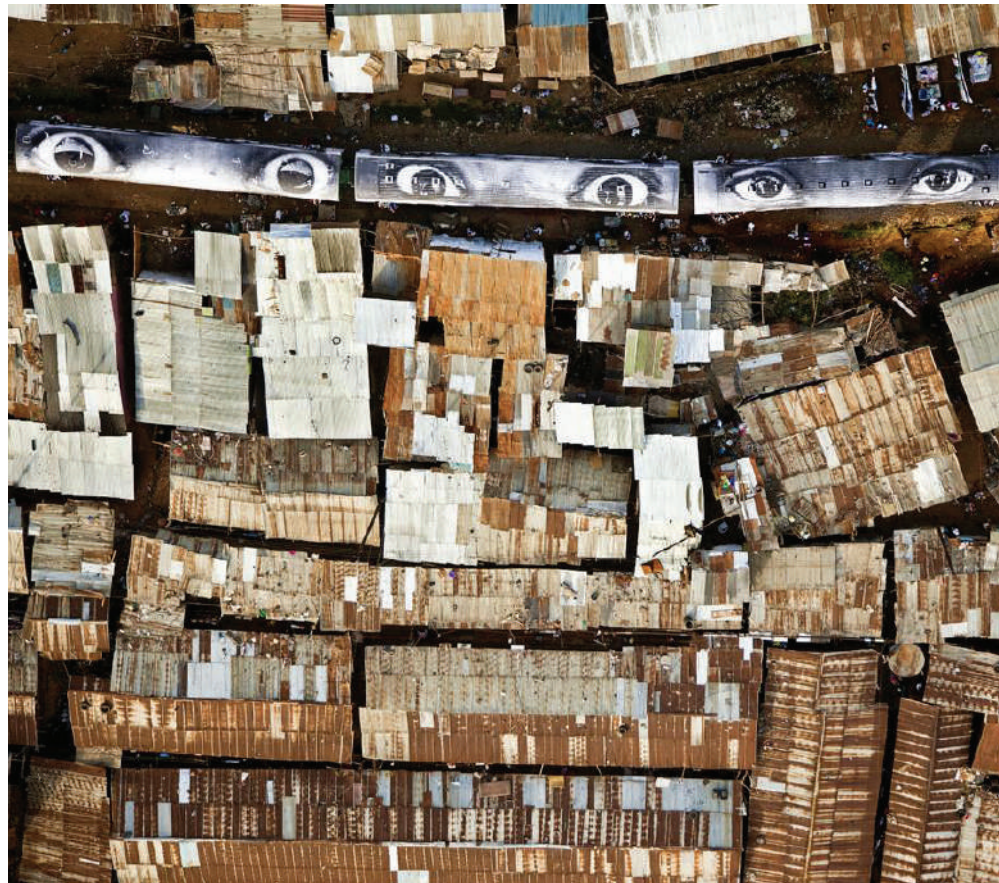
sohbet edenler, müzik sesi, yiyecek kokusu medeniyet eşliğinin ötesinde ve berisinde olanlar ayrımını beraberinde getiriyordu.

Tek tip kadın, tek tip kent

Altyapı sorunu olmayan, kolay ısıtılan ve temizlenen evlere geçtikleri için seven kadınlar, kısa süre içinde yakıt ve elektrik/su faturalarının miktarı, apartman bakımı için ödenen aidatlar, müstakil evlerinde yaşarken ev çeperinde yaptıkları ev işlerinin (halı yıkama, yün çırpma, yorgan dikme, sebze kurutma, yazlık/kışık yiyecek hazırlama v.b.) artık mümkün olmaması nedeniyle hayal kırıklığına uğradılar. Eski komşuları farklı sitelere dağılmış veya hala yıkılmayan gecekondu semtlerinde kalmıştı. Çocukları eve hapsolmuş, ait oldukları kültürün bedenlerinde, dillerinde, ruhlarında bıraktığı izler ayıplanır hale gelmişti.

Hasılı, hepsi birbirine benzeyen sitelerde/apartmanlarda yaşam, memleketin hangi şehrinde yaşadığımızı önemsizleştiren, doğayı ve farklı mimari üslupları tahrip eden tek tip kentleşme, eril zihniyetin kararlaştırıp hayata geçirdiği her yenilik gibi, ev eksenli yaşamaya teşvik edilen/zorlanan kadınları hırpalıyor, yoksunlaştırıyor, içine kapanmaya sevk ediyordu en çok.

** Funda Şenol Canteke, Ankara Üniversitesi Kadın Çalışmaları Anabilim Dalı’nda yüksek lisans dersleri vermiş; 2017 yılında KHK ile ihraç edilmiştir. Gazetecilik uygulamaları, iletişim sosyolojisi, kent sosyolojisi, basın tarihi, toplumsal cinsiyet ve sözlü tarih üzerine çalışmalarını sürdürmektedir.*

Hasılı, hepsi birbirine benzeyen sitelerde/apartmanlarda yaşam, memleketin hangi şehrinde yaşadığımızı önemsizleştiren, doğayı ve farklı mimari üslupları tahrip eden tek tip kentleşme, eril zihniyetin kararlaştırıp hayata geçirdiği her yenilik gibi, ev eksenli yaşamaya teşvik edilen/zorlanan kadınları hırpalıyor, yoksunlaştırıyor, içine kapanmaya sevk ediyordu en çok.

Arjantin, İzlanda ve İspanya Kadın Grevleri

Meral Çınar

2016 sonbaharında bir dalga halinde dünyanın dört bir yanına yayılarak yükselen kadın direnişlerinin bir haritasını çıkarmak, direnişlerde açığa çıkan talepleri incelemek ve bunu kronolojik olarak yapmak bizi daha doğru çıkarımlara götürecektir.

2016 yılının kadın eylemlerinde fitili Polonyalı kadınların 3 Ekim günü kürtaj yasaklarına karşı 1 günlük greve gitmeleri çaktı. Polonya'da kadınlar Kürtaj hakkı için "Kara Pazartesi" eylemlerini başlattı. Her pazartesi siyah giyinen kadınlar daha sonra 60 şehirde 6 milyon kadının katıldığı, bir gün boyunca ev ve iş yerlerindeki bütün işlerini durdurdukları bir grev örgütlediler. Benzeri bir eylem İrlanda da ve Polonya'yı örnek alan Güney Kore'de de gerçekleşti. İşçi, ev emekçisi, öğrenci, yaşlı, genç binlerce kadın yasaklara karşı büyük bir "Kadın Grevi" örgütledi. Kadınlar bedenleriyle ilgili tek karar merciinin kendileri olduğunu, kürtaj yasakları dışında da bedenlerine dönük yapılan hiçbir müdahaleyi kabul etmeyeceklerini Polonyalı erkek yetkililer nezdinde bütün dünya erkeklerine duyurmuş oldu.

Latin Amerika'yı saran bu direnişlerin ortak özelliği, beden politikalarından başlayıp emek politikalarına doğru genişleyen taleplerle birlikte bir çığ gibi yayılması.

Bir kişi daha eksilmeyeceğiz

"Ni Uno Menos" sloganı etrafında birleştikleri kadın platformuyla birlikte, liseli genç bir kadının tecavüze uğrayıp öldürülmesinin ardından, ülkede sürekli artan tecavüz ve cinayet eylemlerine karşı on binlerce kadınla günlerce süren eylemler örgütleyen Arjantinli kadınlar, Polonya'da örgütlenen "Kadın Grevi" fikrinden nasıl etkilendiklerini şöyle anlatıyorlar:

Yeni bir feminist mücadeleler çağının başlangıcını işaret eden radikal bir eylem olarak kadın grevi fikri, en az yüz yıldır, örgütlü kadınların kolektif tabayyülünde. Arjantin'de Ni Una Menos hareketinin başlangıcından bu yana, kadınlar olarak grev yapmamızın nasıl bir anlama gelebileceğine, ve bunun (...) feminist siyasetin tarihini nasıl değiştirebileceğine dair hayaller kuruyoruz ve de espriler yapıyoruz. Kolektifin katılımcıları arasındaki bu sohbetler tam olarak üç yıl önce başladı; ilk baştaki fikir bir sanat eserinin eskizi gibiydi. Fikir hayal olarak kaldı -ta ki Polonyalı kadınlar kürtajı yasaklayacak bir yasa teklifine karşı 3 Ekim 2016'da greve gidene kadar. O an, bizim hayalimiz biçim kazanmaya başladı ve taşıdığı potansiyelin ne kadar büyük olduğunu gördük. (...) Grev fikri hızla yayıldı ve beş gün içinde, 19 Ekim 2016'da ilk Arjantin Kadın Grevi'ni örgütledik. Bir saat boyunca iş bıraktık ve Arjantin ve Latin Amerika'nın pek çok yerinde (ayrıca New York kentinde) sokağa çıktık. O kritik gün, Latin Amerika feminizm tarihinde bir dönüm noktası oldu. İlk ülke çapındaki grevden sonra, hareketimizin enternasyonalist doğası gereği küresel ağda bir hamle başlattık, ve 8 Mart 2017'de

ilk Uluslararası Kadın Grevi çağrısını yaptık; buna 60 ülkeden kadınlar katıldı. Bütün Latin Amerika greve dahil oldu ve devrimlerimizin tarihinde bu belirleyici bir an haline geldi, özellikle de bölgemiz halihazırda yüksek dozlu neoliberalizmin adeta laboratuvarı haline geldiği için...

Latin Amerika'da zincirleme eylemler

Kadın eylemleri tarihin hiçbir noktasında bu kadar birbirinden haberdar ve etkilenerek gerçekleşmemiştir herhalde. 2000'li yıllarda gerçekleşen Dünya Kadın Yürüyüşleri, 2013 yılında "Bir Milyon Kadın Ayaklanıyor" eylemleri bugünün ayak sesleri gibiymiş.

Latin Amerika'da bir dalga halinde yayılan bu direnişler; Meksika'da kadın cinayetlerine ve ucuz işçiliğe; Şili, Dominik Cumhuriyeti ve Honduras'ta kürtaj yasalarına; yine Şili'de üniversiteli genç kadınları tacizlere karşı sokaklara çıkardı. Paraguay, Peru, Brezilya, Şili, Ekvador, Bolivya, Uruguay, Guatemala, Kolombiya, Brezilya ve Meksika'da Arjantin'le eş zamanlı eylemler yapıldı.

Latin Amerika'yı saran bu direnişlerin ortak özelliği, beden politikalarından başlayıp emek politikalarına doğru genişleyen taleplerle birlikte bir çığ gibi yayılması. Peki tarihteki işçi kadınların grevlerinden farklı olarak; kadınları, ücretli işçilik dışında ücretsiz görünmeyen emek yeniden üretim süreçleri ve kadına yönelik her türlü ayrımcılık için sokağa çıkaran "Kadın Grevleri" fikri nasıl gündeme geldi?

Kadın grevleri İzlanda örneği

Bir çok kadının taleplerini ortaklaştırabilen, onları tek bir eylem biçimiyle yan yana getirebilen "Kadın Grevleri" en görünür şekilde ilk defa İzlanda'da gerçekleştirilmiş. Tarih 24 Ekim 1975; ülkede 25 bin kadın ev ve iş yerlerini terk ediyor. Kadınların ağırlıklı olarak istihdam edildiği sekreterlik, uçaklarda kabin memurluğu, gazetelerde dizgicilik gibi işler durma noktasına geliyor. "Kadınların izin günü/boş günü" olarak adlandırılan grevde ev emekçisi kadınlar çocuklarını evde erkeklerle bıraktıkları için erkekler çocuklarını iş yerlerine götürmek zorunda kalıyor ve bu aynı gün onlar için hem çocuk ve ev bakımı hem de iş yükü nedeniyle "Bitmeyen Cuma" olarak tarihe geçiyor. Bir yıl sonra "İzlanda Cinsiyet Eşitliği Konseyi" kurulması ve iş yerlerinde, okullarda cinsiyet ayrımcılığının yasaklanması, cinsiyet eşitliği yasasının onaylanması ise kadınların büyük bir başarısı.

"Kadın Grevleri" en görünür şekilde ilk defa İzlanda'da gerçekleşti. Tarih 24 Ekim 1975; ülkede 25 bin kadın ev ve iş yerlerini terk edip sokağa çıktı.

Bu grevle birlikte İspanya'da en çok tartışılan sorular: Her kadının taleplerini ortaklaştırabiliyor mu? Grevle erkekler hangi biçimde destek vermeliler ya da vermeliler mi? Grevin içeriği anti-kapitalist olmalı mı? Bu grev işçi sınıfının mücadelesine ne gibi bir yön verdi?

Elbette İzlandalı kadınlar kendilerini bu tarz yasal kazanımlarla sınırlandırmayıp gerçek bir cinsiyet eşitliği ve özgür bir İzlanda için yıllarca mücadelelerine devam etmişler. 24 Ekim 2016 gününe geldiklerinde bir önemli eylem daha gerçekleştirdiler. "Eşit işe eşit ücret" için binlerce kadın yeniden iş bıraktı. Ertesi yıl "Eşit işe eşit ücret" yasalaştı. İzlanda'da hem kamu hem de özel sektördeki işverenlerden, "cinsiyet, etnik köken, cinsel yönelim ya da milliyete" bakılmaksızın "eşit işe eşit ücret" ödemelerini bir sertifikayla kanıtlamalarını zorunlu kılan yasayı geçirdiler.

İspanya'da kadınlar ayakta

"Kadın Grevi" eylemleri son olarak 2018 8 Mart'ında İspanya'da kendini gösterdi. Fakat bu sefer örgütlenme biçimiyle de

birlikte çok fazla deneyimi beraberinde getirdi.

İspanya özellikle iş yerlerinde ve evin içerisinde kadın erkek eşitsizliğinin en çok öne çıktığı ülkelerden biri. Her ay en az dört kadın erkekler tarafından öldürülüyor. Kadınlar ev içerisinde ücretsiz, ev dışında düşük ücretli çalışmaya artık isyan ettiklerini söylüyorlar. Eğitimin içeriği de oldukça cinsiyetçi. Kadına ve erkeğe toplumun yüklediği belirli roller var. Bu roller eğitim sisteminde de devam ettiriliyor.

İspanya'da kadınlar 2014 yılından beri öne çıkan bir mücadelenin içerisinde. 2014 yılında İspanya'da Kürtaj tamamen yasaklanmak istenmişti. Kadınlar ilk en güçlü toplu gösterilerini uzun yıllardan sonra bu yasaya karşı yaptı. Ve yasayı geri çektiler.

8 Mart'ta yapılan grev ise bu güne kadar yükselen kadın mücadelesinin zirvelerde gezindiği eylemlik oldu. 6, 8 milyon arasında ev emekçisi, işçi, öğrenci, milyonlarca kadının ve erkeğin katıldığı bu grev feminist kadınların öncülüğünde gerçekleşti. Dünya Kadınlar Günü'nde gerçekleşen grev, çok sayıda sendika tarafından kadınların ısrarlı duruşu sayesinde desteklendi/desteklenmek zorunda kaldı, ülke sınırları içinde yaklaşık 120 farklı noktada eylem gerçekleştirildi. Gerçekleşen eylemlerde "Biz durursak dünya durur, kadın olmadan devrim olmaz" sloganı öne çıktı.

Bu grevle birlikte İspanya'da en çok tartışılan sorular: Her kadının taleplerini ortaklaştırabiliyor mu? Grevle erkekler hangi biçimde destek vermeliler ya da vermeliler mi? Grevin içeriği anti-kapitalist olmalı mı? Bu grev işçi sınıfının mücadelesine ne gibi bir yön verdi?

Kadınlar için yaşamsal olarak acil olan neyse ona göre farklılaşan ve ortaklaşan talepler, dünyanın iki ayrı ucunda yaşayan kadınları bile birbirine yaklaştırabiliyor. Üstelik bu talepleri açığa çıkaran baskıların kaynağı bir oldu mu mücadele yöntemlerinde de oldukça ortak yönler açığa çıkabiliyor.

Meral Çınar

Bu sorular bize şunu gösteriyor: “Kadın Grevleri” eylem birlikteliğinin bir çok açıdan tartışılacak ve bir çok kurum tarafından kolayca manipüle edilecek içeriği olabilir ama en önemlisi de kadınların böylesi bir bir araya gelişinden duyulan korkudur. Kim duyar bu korkuyu? Tek tek erkekler, ataerkil ve kapitalist ilişkilerle şekillenmiş bütün mekanizmalar.(devlet, medya, hukuk, din...)

Bunun nedeni sınıfsal açıdan çok farklı zümreleri “kadın/ikinci cins olma durumu” üzerinden bir araya getirebilmesi, işçi sınıfının önünü açabilecek etkileri olması, anti-kapitalist içeriğinin olmak zorunda olması (talepler düşünüldüğünde)... Ve en önemlisi böyle bir grev, Ataerkil Kapitalizmin yukarıda bahsettiğimiz saldırılarına dönük, özellikle kadın emeğine yönelik ikili saldırılarına dönük muazzam bir başkaldırı örneğidir.

Ev içi görünmeyen emek

Örneğin, ev içi görünmeyen emeğin toplumsallaşmasını veya ücretlendirilmesini istemek toplumsal yapının bir parçası olarak “ailenin” temelinde yaşanacak olan, erkeğin kadın ve çocuk üzerinde kurduğu hegemonyayı sarsıcı bir değişimdir; bu talep birbiriyle ilişki halindeki toplumsal yapının diğer parçalarını ve hatta bu ikili sistemin bütününe doğrudan etkileyecek bir değişimi beraberinde getirir. Nasıl mı? Mesela kadının ikinci cins konumunun giderek aşınması, bugünkü üretim ilişkilerindeki kadınlara özgü “yardımcı işçi” pozisyonunu da değiştirecek bir durumdur.

Kadınlar “Esas işçi” olan erkekle eşit işe

Yükselen Eylem Pratiği Kadın Grevleri

eşit ücret aldığı ve/veya ev içi yeni- den üretim sürecindeki köleliği ortadan kalktığı, kapitalizmin “artı değer” üretiminin bir kolu işleyemeyecektir. Ya da, aynı değişim üzerinden akan dolaşım- larla, kendisini aile içerisinde erkeğin kadın ve çocuklar üzerinde kurduğu hegemonya üzerinden meşrulaştıran/var eden dev- letin halk üzerindeki etkisi de ciddi bir kırılma yaşayacaktır.

Bu grevle birlikte İspanya’da en çok tartışılan sorular: Her kadının taleplerini ortaklaştırabiliyor mu? Grev erkekler hangi biçimde destek vermeliler ya da vermeliler mi? Grevin içeriği anti-kapitalist olmalı mı? Bu grev işçi sınıfının mücadelesine ne gibi bir yön verdi?

Bu yüzden kadınların bir araya gelmesinden, deneyimlerini paylaşmasından, birbiri ile dayanışmasından, birlikte böyle taleplerle greve gitmesinden korkarlar, bunu bölmeye, manipüle etmeye ve yok etmeye çalışırlar. Kadınların özgürleşmesinin, kapitalist bir sitem içerisinde mümkün olmadığını en çok da kendileri bilir. Bu grevlerin en önemli sonuçlarından biri kadın özgürlük mücadelesinin ve onun ideolojisi Feminizmin sınıfsal ve anti kapitalist içeriğini daha görünür kılmasıdır.

İşte, böyle bir grevin bütün ülkelerde örgütlenmesi bir eylem birlikteliğine dönüşmesi, ve dünyanın bir çok ülkesinde eş zamanlı gerçekleştirilmesi fikri fazla mı utopik olacaktır?

2016-2017-2018 yıllarında kadın özgürlük mücadelesinde tarihe geçecek eylemlere imza atıldı. Üstelik yıllar sonra ilk defa tüm dünyadaki kadınlar birbiri ile etkili bir iletişim halinde... Taleplerin çoğu hepimiz için ortak. Aynı zamanda eylemler ve deneyimler paylaşılıyor, dünyanın bir ucunda sokağa dökülen kadınlar için diğer ucunda dayanışma eylemleri yapılıyor. Tüm bunlar “Kadın Grevlerinin” bir eylem yöntemi ve birlikteliği olmaktan çok daha öteye Enternasyonal bir kadın hareketinin işaret fişegi olduğunu gösteriyor.

Eylemlerde açığa çıkan ortak talepler

Kürtaj yasaklarına karşı “benim bedenim, benim kararım” politikası bütün dünyada öne çıkan ortak politik duruş haline geldi. Ataerkinin kadın bedeni üzerindeki tahakkümünün en belirgin hali; kadının doğurganlığının kontrol edilmesinde açığa çıkar. Erkeğin kadın bedeni üzerinde hegemonya kurabilmesi için onun doğurganlığını denetlemesi altın kuraldır. Bir politika olarak kürtajın yasaklanmasının arka planında erkek egemenliğinin garanti altına alınması yatmaktadır. Özellikle şimdilerde kürtaj yasaklarının nüfus yoğunluğu az Avrupa ülkelerinde karşımıza çıkmasının başka bir nedeni daha var. O da kapitalizmin ucuz iş gücü ihtiyacı. Daha fazla iş gücüne ihtiyaç duyan kapitalizmin, kadının doğurganlığını planlamak adına kürtajı zorlaştırması veya yasaklamasına karşı çıkmak, sadece daha fazla veya hiç çocuk sahibi olmak istemeyen kadınların problemi değil. Bedeni ile ilgili kararları kendisi vermek isteyen bütün kadınların ortak problemi.

Eşit işe, eşit ücret talebi; “kadın” iş gücünün, asıl iş gücü “erkeğin” yedeği olarak temellendiği Ataerki Kapitalizmde, kadınların ucuz işçilik koşullarına zorunlu kılınmasının karşısında bütün dünya kadınlarını ortaklaştırabilecek en önemli taleplerdendir. Çünkü dünyanın bir çok yerinde bu kural vaz geçilmezdir. Kadınlar hep daha ucuza çalıştırılırlar. Elbette bu talep, etrafında örülecek mücadelenin politik sınırları genişletilmediği müddetçe içerik olarak yetersizliğe mahkumdur. Gerçek bir Kapitalizm eleştirisi yapılmadan, dayatılan bu yedek iş gücü pozisyonundan kurtulmak mümkün değildir. Burada her şeyden önce Ataerki ve Kapitalizm arasında yakalanmış mükemmel uyumun bir sonucu mevcuttur.

Kapitalizmin krizi ve kadın emeği

Ücret eşitsizliği uygulamalarının hala daha, kadın hakları konusunda Doğuya göre “oldukça ileride” olan Batıda varlığını sürdürmesinin bir nedeni var elbette: En ileri kapitalistleşen ülkelerde bile ataerkinin erkeğe verdiği inisiyatifin kullanılmasındaki çıkarlar. Eşitlik burada burjuva devrimlerinden sonra erkekler arasında sıkışmış bir soyut kavram olarak kalıyor. Avrupa’da kadınların mücadeleleri sonucu kazanılmış hakların yarattığı bir eşitlik ve özgürlük illüzyonu olsa bile, üstü örtük erkek egemenliği her an başını örtünün altından çıkarmaya hazır bekliyor. Özellikle kapitalin ve erkeklerin çıkarları söz konusu olduğunda.

Güvencesizlik, ucuz işçilik, esneklik, taşeronlaşma gibi kavramlar ise daha geç kapitalistleşmiş ülkelerde kadınların iş pazarında karşılaştığı ağır çalışma koşullarını anlatıyor. Tüm bu neo-liberal politikalar bütün işçi sınıfı üzerinde uygulansa da; kadın işçiler için “doğal” çalışma koşullarını dayatıyor. Bu da neoliberalizmin ataerki ilişkileri nasıl kullandığı ve kıskırttığı bir göstergesi. Bu “doğal” çalışma koşulları Avrupa ülkelerinde özellikle göçmen kadınları, fakat Türkiye gibi ülkelerde iş hayatındaki bütün kadınları kademeli bir şekilde içerisine hapsediyor.

Kadın cinayetleri, taciz ve tecavüzler karşısında yükselen direnişlerin coğrafyalarında ise kadınlar hayatta kalabilmek için çabalıyorlar. Her gün onlarca kadının öldürüldüğü bir ülkede öncelikle hayatta kalabilmek için mücadele edersiniz. Dolayısıyla en acil talebiniz “yaşam” talebi olarak öne çıkar. Karşısında gösterdiğiniz direniş de “öz savunma” olarak. Ortadoğu, Asya, Afrika ve Latin Amerika’nın belirli ülkelerinde

bir yılda yüzlerce kadının öldürülmesi, on binlerce kadının tecavüze uğraması, yüz binlerce kadının şiddete maruz kalması karşısında kadınlar, devletler, sermaye ve erkek iş birliği içerisinde hayata geçirilen beden politikalarına karşı mücadeleyi önceliyorlar. Fakat bu her karış toprağı hala erkek egemenliği altında olan dünyada yaşayan kadınların ortaklaştırılan en önemli gündemlerden biri olmayı sürdürüyor. Kadınlar hala toplu veya tek tek katlediliyor.

Muazzam bir etkileşim

Kadınlar için yaşamsal olarak acil olan neyse ona göre farklılaşan ve ortaklaşan talepler, dünyanın iki ayrı ucunda yaşayan kadınları bile birbirine yaklaştırabiliyor. Üstelik bu talepleri açığa çıkaran baskıların kaynağı bir oldu mu mücadele yöntemlerinde de oldukça ortak yönler açığa çıkabiliyor.

Elbette farklılıklarımız da bizi ayıran veya ayrıştıran bir şeye dönüşmek zorunda değil. Halihazırda hiç kimse bugün İsviçre’de ve Türkiye’de kadınların aynı derecede erkek egemenliğine maruz kaldığını iddia edemez. Ama aynı zamanda hiç kimse İsviçre’de yaşayan kadınların yukarıda bahsettiğimiz sorunlardan tamamen bağımsız olduğunu da.

Tam da bu yüzden Arjantin’e özgü bir eylem modeli Almanya’daki kadınlar için bir örnek olabiliyor. Ya da Rojova’da kadınların silahlı direnişi, her gün öldürülme korkusuyla sokaklara çıkan Türkiye’deki bir kadın için “öz savunma” taktiğine dönüşebiliyor. İspanya İzlanda’dan örnek aldığı “Kadın Grevi” ile yaklaşık 8 milyon kadını bir araya getirebilirken; Arjantin’li kadınlar Polonya’daki kadınlardan aldığı cesaretle uluslararası bir kadın grevi çağrısı yapıyor.

Elbette farklılıklarımız da bizi ayıran veya ayrıştıran bir şeye dönüşmek zorunda değil. Halihazırda hiç kimse bugün İsviçre’de ve Türkiye’de kadınların aynı derecede erkek egemenliğine maruz kaldığını iddia edemez. Ama aynı zamanda hiç kimse İsviçre’de yaşayan kadınların yukarıda bahsettiğimiz sorunlardan tamamen bağımsız olduğunu da.

Reçel Tenceremizi Kaptık Geldik

Rümeysa Çamdereli*

“Reçel Blog”u kurduğumuz 2014 yılı Eylül ayından beri “Kadınların ve bilhassa Müslüman kadınların; gündelik deneyimlerine, toplumsal meseleleri algılayışlarına, ilgilerine, meraklarına, dertlerine, umutlarına, kaygılarına, mücadelelerine dair kendi sözlerini, hikayelerini” online ortama taşıyoruz. Daha önce homojen ve birbirinin aynı olduğu düşünülen bir kadın grubunun farklı hikayelerini anlatıyor, her hikayeye birbirimizi daha fazla tanımaya, daha az yalnız hissetmeye devam ediyoruz.

Reçel’de neyi konuştuk, konuşuyoruz?

Neredeyse 4 yılı tamamlamışken elimizde 500’e yakın içerik var. Bunların 300’ü ise konuk yazarlarımızın içerikleri. Başka bir deyişle Reçel’in içeriğini de, gündemini de konuk yazarları belirliyor, editörler sadece bir “filtreleme” görevi üstleniyor, arada da tüm bu birikime yazılarıyla katkı sunuyorlar. Filtreden geçemeyen yazılar da “had bildiren, doğru yolu gösteren” veya “uzun, akademik” yazılar. Zaman içerisinde Reçel’in kendine özgü bir dili oluştu ve bu dile uygun içerik üreten tüm kadınların yazılarını Reçel’de yayınlamak için özen gösteriyoruz.

Tüm bu teknik detayların ardından, asıl heyecan verici tarafa geçerseniz, Reçel aslında yıllardır kamusal alanda görünür olmaya, farklı farklı engel ve sıkıntılarla yüzleşerek kendini ifade etmeye çalışan kadınların seslerini duyurabilecekleri, bir araya gelebilecekleri bir platform oldu. Müslüman kadın = Başörtülü kadın = Başörtüsü sorunuyla ilgilenen kadın denkleminden çıkabilen ve kendini gündelik hayatı içerisinde sık sık “çemberin dışında” hisseden Müslüman kadınlar, aileleriyle yaşadıkları sorunlardan medya sektöründeki cam tavana, güncel politikadan geziye birçok konuda kendilerini ifade ettiler.

Son dönemde gündemimize özellikle Müslüman kadın=Başörtülü kadın denklemi girdi. Kendini Müslüman kimliğiyle kamusal alanda ifade etmenin tek koşulunun başörtüsü olmadığını ifade eden çokça kadın bize yazılar gönderdi, başörtüsü mücadelesini, başörtüsüzlüğü ve Müslümanlık mücadelesini birlikte konuştuk, birbirimizin yaralarını gördük ve sarmaya

çalıştık. Özellikle gündemimize giren bir diğer konu ise camilerdi. Camilerdeki koşullardan muzdarip olan onlarca kadın bize cami deneyimlerini yazdı, dertlerini ve cami tahayyüllerini anlattı. “Kadınlar Camilerde” kampanyasıyla ciddi anlamda gündeme gelen cami meselesinin görünür bir şekilde tartışmaya başlanması ve bu kampanyanın tetikleyicilerinden biri de bu anlatıların kendisi oldu. Reçel, bilerek ya da bilmeyerek farklı inisiyatiflerin, grupların bir araya gelmesine ve mücadelelerini güçlendirmesine vesile olacak tartışma zeminleri oluşturdu. Oluşturmaya da devam ediyor.

“Reçel Blog”u kurduğumuz 2014 yılı Eylül ayından beri “Kadınların ve bilhassa Müslüman kadınların; gündelik deneyimlerine, toplumsal meseleleri algılayışlarına, ilgilerine, meraklarına, dertlerine, umutlarına, kaygılarına, mücadelelerine dair kendi sözlerini, hikayelerini” online ortama taşıyoruz.

En az konuşulan ve aslında konuşulmasına ihtiyaç duyulduğunu düşündüğümüz konu ise farklı boyutlarıyla birlikte cinsellik.

Bu konuda yalnızca bir yazı bize ulaştı ve paylaştığımızda o kadar çok geri dönüş ve yorum aldık ki konunun tartışılmasının ve konuşulmasının önemini bir kez daha gördük. Umarız ilerleyen dönemlerde konuşulamayanı konuşmaya devam eder, birbirimizin yalnızlığını her geçen gün daha fazla azaltırız.

Ablalara selam, direnişe devam!

Bu hikayeler “birdenbire” ortaya çıkmadı pek tabii. İlk postlarımızdan biri, “Ablalara Selam, Direnişe Devam”¹ idi. Postta ve videoda konu edilen panele cevap veren kadınların anlattıkları, eleştirileri bizim için tam bir manifesto niteliğindedeydi. Bu geleneği “sahiplenmek”; yıllardır herkesin, Müslüman kadınların kendisinden çok fikir beyan etmeyi kendinde hak gördüğü “İslam’da kadın” imgesiyle “mücadele” etmek anlamına da geliyordu. Bu anlamda hem Türkiye ve Dünya’da var olan kadın mücadelesinin, feminist mücadelenin birikimini takip etmeye çalışmak ve dolayısıyla kadınların hikayelerini birbirlerine anlattıkları ve bir anlamda “bilinç yükseltme” yaptıkları bir ortam kurmak, hem de Türkiye’deki Müslüman kadınların gündelik hayat mücadelelerini yansıtmak istedik.

Bu aşamada, online bir platformda yazılı bir şekilde içeriklerimizi paylaşmanın Reçel Blog’u bir nebze sınırlandırdığını da kabul etmek gerekiyor. Okuyucularımızın ve yazarlarımızın büyük çoğunluğunu genç ya da orta yaşlı, eğitilmiş ve yazı yazmak, okumak gibi “lükslere” sahip kadınlar oluşturuyor. Her ne kadar “ablalarımızın”

“Peki kim mi bu Orhan? Orhan’i zaten hepimiz tanıyoruz. Orhan içimizden biri. Orhan otobüste karşı koltukta, okulda yan sırada, iş yerinde çapraz masada. O bir trol değil! Kendisi samimiyetle ahiretimiz için endişeli. Kağıttan erkeklik kalesi üflerse yıkılır diye de telaşlı ve öfkeli. Seni görüyoruz ama bize de yazık be Orhan. Artık git Orhan. Git kendini çok sevdirmeden.”³

desteğini yanımızda hissediyor olsak da, hala hikayesini anlatmamış, çemberin içerisinde kalmayı bir türlü sindirememiş onlarca kadının hikayesi bizimle birlikte. Bu hikayeleri de onların ağızından duymak ve iletmek Reçel için önemini koruyor, umuyoruz ki ilerleyen günlerde bunu da başarıyoruz.

Kim ne tepki gösterdi? Kim bu “Orhan”?

Reçel yayın hayatına başladığından beri çokça seveni, çokça da nefret edeni var. Kendine “Reçelci” diyerek paylaşımlarda bulunan ve bununla gurur duyan kadınlar da var, birilerini yine “Reçelci” olmakla suçlayan insanlar da. Biz bu fikri sahiplen, kendini Reçel’de bulan, devam etmesi için elinden geleni yapacak onlarca kadının hikayelerini dinleyerek büyüyoruz, güçleniyoruz. Ama tabii tepki gösterenlerin tepkilerini de görmezden gelmenin zorlaştığı anlar yaşıyoruz, biz de bu tepkileri hep birlikte ti’ye alıyoruz. Onlardan biri de Orhan. #OrhanGit #OrhanBekleme-

Yapma hashtag’lerinin sosyal medyada bir akım haline gelmesine neden olan Orhan, bizim için bu tepkilerin vücut bulmuş hali oldu. Kimi zaman bizim fikirlerimizden dehşete düşen, bizi çoğunlukla İslam’a ve doğru yola davet eden, “özgür olmak uğruna dinden çıktığımızı” ifade eden, “Allah beni ve ümmet-i Muhammed’i senin gibi kadınlardan ve feminizmden korusun. Amin.” diye dualar eden Orhan bizim mücadele ettiğimiz her şeydi. “Orhanlaşmak” fiilinin cümle içinde kullanıldığı, “Şehir’in Orhanları”² gibi farklı platformlarda da yazıların yayınlanmasına vesile olan Orhan’a Reçel’de şunları söyledik:

“Peki kim mi bu Orhan? Orhan’i zaten hepimiz tanıyoruz. Orhan içimizden biri. Orhan otobüste karşı koltukta, okulda yan sırada, iş yerinde çapraz masada.

O bir trol değil! Kendisi samimiyetle ahiretimiz için endişeli. Kağıttan erkeklik kalesi üflerse yıkılır diye de telaşlı ve öfkeli.

Seni görüyoruz ama bize de yazık be

Orhan. Artık git Orhan. Git kendini çok sevdirmeden.”³

Peki şimdi n’olacak?

Reçel, Müslüman kadınların kendini ifade etme ihtiyacı sürdüğü sürece yayın hayatına devam etsin istiyoruz. Hikayeler anlatılsın ki çoğalsın, “şunu yapamazsın, bunu yapamazsın” diyenlere inat kadınların dayanak noktası olarak kalsın istiyoruz. Ancak Reçel, işaret ettiği sorunların çözümü için çabalayacak çokça etkinliğe ve bir aradalığa gebe, bunu da biliyoruz. Reçel’in bu misyonunu devam ettireceği bir dünyada, kadın hareketinin gücünü yükseltecek ve dayanışma ağlarını büyütecek bir Müslüman kadın hareketi de büyüye güzel olmaz mıydı?

*reçel-blog.com editörü

1. <http://reçel-blog.com/ablalara-selam-direnise-devam/>
2. <http://reçel-blog.com/sebirin-orhanlari/>
3. <http://reçel-blog.com/orhan-bekleme-yapma/>

Camilerdeki koşullardan muzdarip olan onlarca kadın bize cami deneyimlerini yazdı, dertlerini ve cami tahayyüllerini anlattı. “Kadınlar Camilerde” kampanyasıyla ciddi anlamda gündeme gelen cami meselesinin görünür bir şekilde tartışmaya başlanması ve bu kampanyanın tetikleyicilerinden biri de bu anlatıların kendisi oldu.

Eril dilin son derece hiyerarşik, dualist kalıpları içerisinde şekillenen algımızı ve onun varoluşumuzda yarattığı etkileri dönüştürmek kolay değil. Bu noktada bireysel girişimler ne kadar önemli olsa da, eril dilin her gün yeniden üretilmesinin önüne geçmeyecektir.

İpek Yüksek

Her şeyin olağanüstü bir hızla ve sürekli değiştiği günümüz dünyasında, hayat topyekûn farklı "imtahanlarla" karşımıza çıkıyor. Olumsuzluklar ve sorunlar büyürken; "neye, nasıl bakalım" derken, kaygan zeminde hızlı akan gündeme şaşkın tanıklığımız devam ediyor.

Merçeğimizi dünyadan Türkiye'ye çevirdiğimizde, ayrımcılığın bu denli kurumsallaşmasıyla birlikte, kadın olmanın ateşten bir gömlekle yaşamak anlamına geldiğini hepimiz hissetmiyor muyuz?

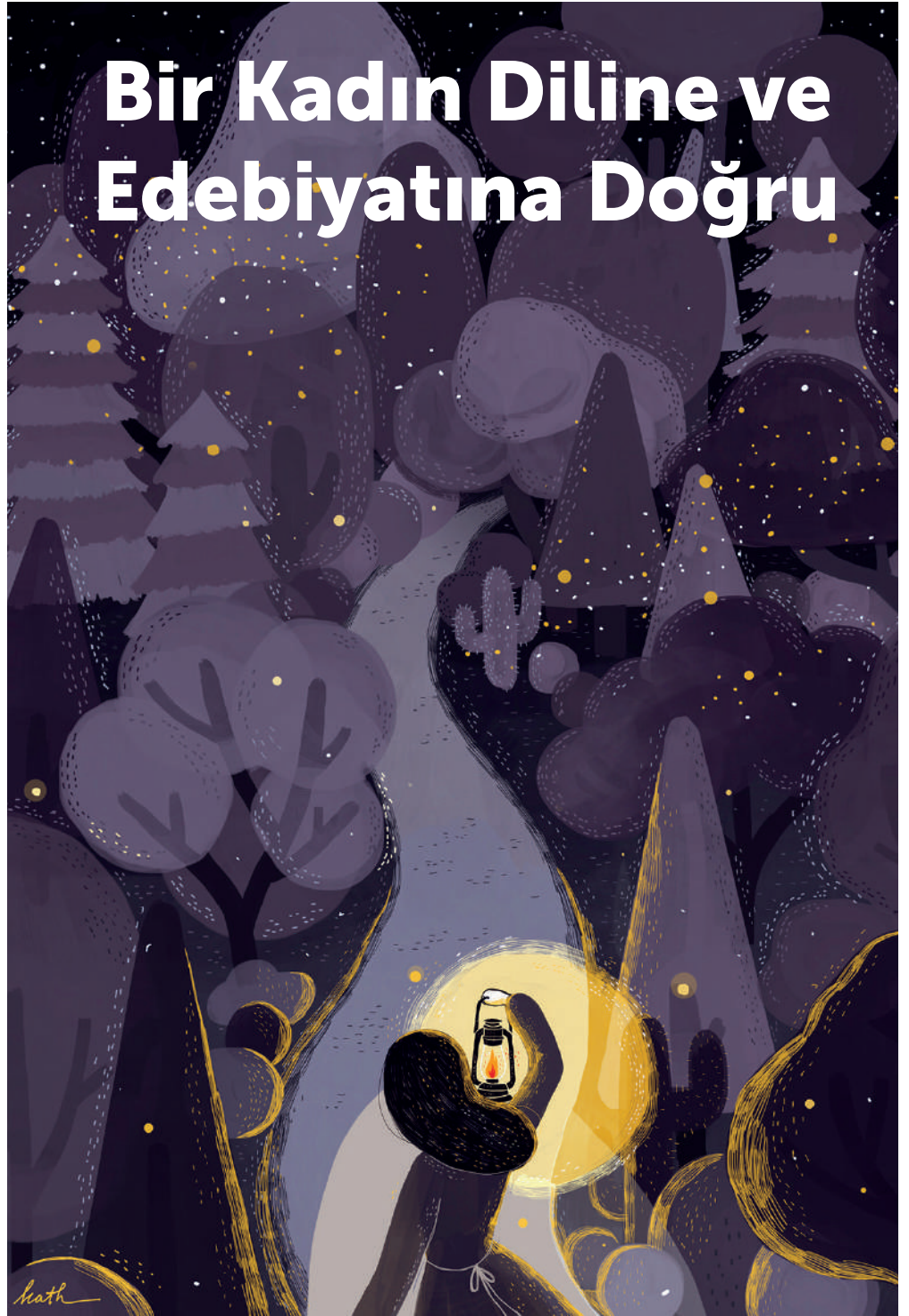
Toplumsal gerçekliği yazabilme cesaretini kıran yasaklar, iktidarın tahammülsüzlüğü, mutlak gücün dayatmaları bizlere, moral bozukluğu, gitgide kırılma, küsme, kenara çekilme olarak geri dönebiliyor...

Böyle duygular etkisinde, değil yazarak ifade etmek; konuşmak, duygu ve düşünceleri sözel olarak ifade etmek bile oldukça güç hale gelebiliyor.

Dilin maddesi

Kelimeler ağır, zor hareket ettirilebilen, toplumun hamurunda yoğrulmuş, kalıplaşmış malzemelerdir; dil ise bu malzemelerin tarihsel siyasal ve coğrafi bağlamda bir araya geldikleri ve karşılıklı etkileşim kurabildikleri bir ağ.

Bir Kadın Diline ve Edebiyatına Doğru

Aşkı samimi şekilde yazan kadınlar yasıyorsa aşağılayan dedikodulara, kaba tekliflere, ve müstehcen telefonlara açtılar! Eğer ölüyse saygın başlıklar altında en kötü skandalların ortaya konacağı edebî araştırmalara konu olurlar: Tanınan bir âşığının olmaması lezbiyenliğinin, yakışıklı genç bir adamın varlığı yirticiliğinin, kendisinden daha yaşlı bir erkekle birlikteliği nevrotikliğinin kanıtıdır.

Dil ile düşünüyor, iletişim kuruyoruz. Sosyal gerçekliğin kavranması bakımından önemli oranda dilin insafına terk edilmiş durumdayız. Eril dil, tüm zihinsel fonksiyonlara damgasını vurarak, hafızayı, algıyı denetimi altına alıyor ve bu yönüyle çok güçlü bir tahakküm aracı haline geliyor.

Eril dilin son derece hiyerarşik, dualist kalıpları içerisinde şekillenen algımızı ve

onun varoluşumuzda yarattığı etkileri dönüştürmek kolay değil. Bu noktada bireysel girişimler ne kadar önemli olsa da, eril dilin her gün yeniden üretilmesinin önüne geçmeyecektir. Ama yine de onun kelimeler ve algımız üzerinde bıraktığı etkiyle meydan muharebesine girerek yazmak ve ortaya çıkan her üründe o etkilerden daha da uzaklaşmak; cinsiyetçilikten arınmış bir dilin, erkek egemenliğinden kurtarılmış bir

toplumun olabilirliğinin garantisi gibi.

Edebiyat da hem bu sürecin bir parçası hem de onu anlayıp değiştirmenin en yetkin araçlarından biri. Çünkü edebi eylemlerin dönüştürme, politik yaptırım ve devrimsel gücü vardır .

Edebiyatın kadını, kadının edebiyatı

Kadın edebiyatı vurgusu, sessiz ve yumuşak anlatımların, naif anlatıcıların gösterişsiz yuvası gibi lanse edilir. Biz kadınlar da erkek egemen edebiyatında suskun ötekiler olarak temsil ediliriz: Çoğuzaman yan rolleri üstleniriz, olayları etkileyen ama eylemleri yapamayan karakterler oluruz, çoğunlukla erkeklerin gerisinde kalırız, kahramanların çektiği sıkıntıları omuzlamak dışında görevimiz olmaz.

Kadın; kirliliğin, maddi hırsın, yarım aklın, histerinin temsili gibi gösteriliyor. Yeri geldiğinde şeytanın temsilcisi sayılıp fitne fücra kurban ediliyor; yeri geldiğinde de melek addediliyor. Baştan çıkarılmaya hazır bir “masum”, acısını kutsallaştırıp erkek egemen söylemin bulanık imgeleminden kah sıyrılan, kah kahraman edilib hakkı teslim edilen oluyor.

Hem eril yazın dünyasına, hem editoryal dünyaya alternatif oluşturmanın, hem de ataerkil toplumun şifrelerini bozuma uğratmanın, yani artık balonu patlatmanın ve küçük bir nefes deliği açmanın vakti geldi. Kelimelerden kovarak, edebiyatın gölgeli yüzüne ittirerek.

Yazarın kadını daha mı az makbul?

Daha önce hiç yazın dünyasında erkek duyarlılığı diye bir şey duydunuz mu?

Ben de duymadım... Fakat kadınlar ne yazarlarsa yazsınlar önce bir “kadın duyarlılığı” süzgecinden geçirilir yazdıkları.

Kadınlar, öyküde başarılıdır ama roman kurgusunda “mühendislik becerileri” gelişmiş olmadığı için öyküye görece daha geride durmuştur..

Victoria döneminde yaşayan, dönemin en iyi yazarlarından Marian Evans’ın, eserlerinde “George Eliot” erkek takma adını kullanmasının üzerinden asırlar geçti, peki zihniyet itibarıyla ne kadar geçti?

Bugün hala, bu tarz cinsiyetçi yaklaşımlar, edebiyat dünyasında kadını esir alan, onun kendi özgünlüğünü edebiyata yansıtmasına izin vermeyen bir yoğunlukta varlığını sürdürüyor.

Kadın yazarların kısıtlı kamusal görünürlüğü ve kadın yazarlara basmakalıp roller atfedilmesi, kadınların erkek egemen anlayışla şekillenen edebiyat alanına yaptıkları müdahalelerle kısmen de olsa geriledi fakat; kadınların yazdıkları yine de sıkça değersiz görülmekte, cinsiyetçi kalıplarla sınıflandırılmakta ya da önemsizleştirilmektedir.

Derin ekonomik kriz içinde toplumsal kutuplaşmanın gittikçe derinleştiği bu dünyada kadın edebiyatına kadın yazarların sınırsız çeşitliliğini yansıtan bir biçimde odaklanmaya her zamankinden daha çok ihtiyacımız var .

Sansür ve oto-sansür

Kadın yazının daha farklı alanlarındaki öznel problemlerine de değinmekte fayda var.

Mesela kadın şairler... Kadınların duygularını ifade etmeleri “ayıp” sayıldığından; vuslat, hicran, yâr, gönül, aşk, muhabbet, sevdâ sözcükleri kadın için hep tabu...

Bunlar olmadan da şiir yazabilmek mi? (...) Bu üç noktayı siz doldurabilirsiniz.

Anlayacağınız ya aileye, devlete, eşe, hatta dini kurallara; yani kısaca erkek olan her şeye boyun eğip dizimizi kırıp oturacağımız ya da tüm bunları karşımıza alıp, dizelerimizle düş çanağını dolduracağız.

Ancak bütün bunlara karşı gelirken bile makul bir radikallikle duygularımızı, gerçekleri yazmalıyız. Yani, oto-sansür yapmalıyız!

Devlet perde arkasında sanat faaliyetlerini, sanat eserlerini ve sanatçıyı korur ve destekler. Aslında olan ise sansürler yada önünü kendi aygıtlarını kullanarak dedikodularla kapatır.

Aşkî samimi şekilde yazan kadınlar yazıyorsa aşağılayan dedikodulara, kaba

tekliflere, ve müstehcen telefonlara açtıkları! Eğer ölüyse saygın başlıklar altında en kötü skandalların ortaya konacağı edebî araştırmalara konu olurlar: Tanınan bir âşığının olmaması lezbiyenliğinin, yakışıklı genç bir adamın varlığı yırtıcılığının, kendisinden daha yaşlı bir erkekle birlikteliği nevrozluğunun kanıtıdır. Yalnız erken yaşlarda kendi yaşına yakın, uygun bir adamla yapılan ve bitmeyen bir evlilik onu skandaldan korur.

Ancak bu kez de bu sıkıcı ve ilginç olmaktan uzak kadının edebiyatla şiirle ne alakası olabilir ki!

Tarihten bildiğimiz gibi tüm baskıcı rejimler, aykırı sesleri susturmaya ve belli hakikatleri gizlemek suretiyle karşısına çıkması muhtemel tepkileri sindirmeye, her türlü bilgi ve düşüncüyü filtreden geçirmeye çalışır. Bu amaçla sansür yöntemini kullanır. Sansüre, baskıcı devlete, baskıya, öyle alışıyoruz ki farkında olmadan oto-sansür yapmaya başlıyoruz. Bunun en sık hissedildiği alanlardan biri de eleştirmenliktir. Yazmanın bizatihi kendisinin kadın yazarlarından uzak tutulduğu, kadınların yazılı değil daha çok sözlü aktarıcılar olduğu hep dillendirilen bir tez. Yazmak bu kadar uzakken hele bir de yazılanı eleştirmek demek, “bu kefenle üşürsün bir kat daha giy” demek değilse nedir acaba?

Eleştirmenlik aslında “eleştirisi nedeniyle oluşacak çok çeşitli saldırıya karşı gard alma” ve “korunaksız kalma” durumları da oluşturuyor. Kadınların yaşamın her alanında her şeye gard almak zorunda kaldığı bir dünyada kadın eleştirmenlerin “gür sesli, büyük kafalı, ünü kitlelere yayılmış” şahsiyetler dünyasında “ses çıkarmasının” sonuçları da, “kafasını ezme”, “çenesini kapatma” pratikleri olarak geri dönebiliyor.

“Bilirsiniz işte erkekler büyük ayıya kadınlar küçük cezveye benzetilir.” (Didem Mamak)

Dönüşüm yolunda mücadele

Hem eril yazın dünyasına, hem editoryal dünyaya alternatif oluşturmanın, hem de ataerkil toplumun şifrelerini bozuma uğratmanın, yani artık balonu patlatmanın ve küçük bir nefes deliği açmanın vakti geldi. Kelimelerden kovarak, edebiyatın gölgeli yüzüne ittirerek.

Yasakların şiddetini eril dilin gölgeleri üzerimize düşerken, yazık ki her şey tam da olmaması gerektiği gibi... Ancak asla unutmamalıyız ki sevgili kadınlar, kainatta hiçbir zerre kaybolmaz. Lilith’in, Virginia’nın Marian’ın, Milena’nın, Fűrüg’un, Frida’nın zerrelere de öyle ...

Karanlık Bir Dönemin Işığı Camille Claudel

Aylin Özcan

Söz konusu kadın emeği olunca sömürü de daima yanında yer alıyor. Tarihin tozlu sayfalarından günümüze kadar ulaşan sayısız örnekle bunu gözlemleyebiliriz.

Fransız Devrimi'yle birlikte yaşanan tarihsel kırılma, bu kırılmanın toplumsal alandaki yansımaları, yeni bir sınıfın tarihe çıkış sahnesi ve toplumsal mücadeleler elbette ki sanatın her alanını da etkisi altına aldı. Resmin heykelden, heykelin müzikten, müziğin edebiyattan, edebiyatın felsefeden etkilendiği, birbirleriyle kesişen, birbirlerini besleyen, dönemin toplumsal sorunlarına da ışık tutan bir sanat anlayışı gelişti ve günümüze rehber oluyor.

Bu kırılmalar kadınlarla erkekleri aynı ölçüde etkilemedi, aynı ölçüde etkilemediği gibi sanatla, edebiyatla ya da yaşamın herhangi bir alanında, toplumla olan ilişkilerini ve görünürlüklerini de farklılaştırdı. Kadınların sınıf, kimlik, cinsiyet, cinsel yönelim mücadeleleri ve bunu özgürce ifade edebilmeleri için Fransız Devrimi'nden çok daha fazlası gerekliydi. Kadınlar "erkek kardeşliği"* zıvalıklarına rağmen kendilerini var edebilmek için çok daha fazla mücadele etmek zorundaydı.

İşte bu mücadelenin bir fotoğrafını hayat hikayesinden görebileceğimiz, kadın olduğundan dolayı -pek çok kadın sanatçı gibi- adı pek anılmayan, inadı ve cüretkârlığının anlatısından mahrum bırakıldığımız, ölümünden tam yarım asır sonra eserlerinin değerlendirildiği ve sergilendiği Camille Claudel ve onun hikayesini anlatan bir filmde bahsetmek istiyorum.

Camille'nin inatçı sanatı

19. Yüzyıl'da yaşamış, dönemin bütün tabularına meydan okumuş, erkek egemenliğini yok sayarak sanatıyla kendini var etmiş, farklı ve cesur yaşantısıyla öne çıkmış dahi bir kadın. Öyle bir yetenekten bahsediyorum ki size, dünyaca ünlü heykeltıraş Rodin'a ilham vermiş ve onu, yeteneğiyle korkutmuş; bir çok erkek sanatçının kendisine rakip olarak gördüğü, yeri geldiğinde fikirlerinin çalındığı, emeğinin sömürüldüğü, sanatındaki zekâsının

ve yeteneğinin kıskanıldığı bir kadın.

Onun kahramanca ve bir o kadar da trajik olan hayat hikâyesini, sanatını, aşkını, başkaldırısını anlatmak üzere, Camille'in hayatını konu alan bu film; Bruno Nuytten tarafından yönetilen "Camille Claudel" adlı Isabella Adjani'nin müthiş bir oyunculuk sergilediği 1988 yapımıdır.

"Camille Claudel"

Avucunda ısıttığı minnacık bir heykel: Dünyadan gizlenen yüreği...

19. Yüzyıl'da yaşamış, dönemin bütün tabularına meydan okumuş, erkek egemenliğini yok sayarak sanatıyla kendini var etmiş, farklı ve cesur yaşantısıyla öne çıkmış dahi bir kadın.

Bu film Camille Claudel'in biyografisinin konu alındığı, çocukluğunda heykele olan merakıyla başlayıp; Paris'te başladığı sanat okulundan, orada Rodin'den aldığı eğitimden, Camille'in sanatından, sıra dışı zekasından, Rodin'le yaşadıkları romantik ilişkiden, annesi tarafından gördüğü baskılanmadan, her şeye rağmen heykelden vazgeçemeyişinden, kadın olduğu için yaşadığı zorluklardan, Rodin tarafından başarısının engellenmesinden, yalnız kalışından ve ailesinin onayı Rodin'in de isteğiyle akıl hastanesine hapsedilişini ve sanattan tamamen koparılışını anlatıyor.

Kadının sömürülmesi sanatçının ölesiye ezilmesi

"Bir avuç toprağı yağurmayı bile bilmeyenler.

Duygusuz yavan insanlar.

Bu benim ruhum en kutsal varlığım...

Bunlar çalışma saatleri. Ruhumun yandığı saatler.

Siz yiyip içerken, dalga geçerken, oburca tıknırken, ben heykelimle yalnızdım..

Filmdeki en can alıcı sahnelerden biri olan, Camille Claudel'in Rodin'in evini taşıyarak "Rodin, Kapitalist" diye bağırması. Çünkü Camille'in kendi sergisini açmasına engel olan Rodin, Claudel'in ruhunun, sanatının ve bedeninin kendi sermayesi olarak kalmasını istiyor. Camille, 19 yaşından itibaren onun hem modeli, hem sevgilisi, hem de birlikte ürettiği, eserlerine en büyük katkıyı sağlayan kişi olduğu için...

Ve yavaş yavaş akan benim hayatımdı..

Bu toprağın derinliklerine kanımı akıtıyordum...^{**}

Filmde kendi hayatlarımızdan da kesitler buluyoruz. Çok uzaklara değil kendi çevremize baktığımızda Claudel'in terk edildiği çaresizlik aslında çok tanıdık gelen, bildiğimiz bir durum. Kendi hayatlarımızı tayin etmek adına verdiğimiz savaşta, birçok zorluk çıkıyor karşımıza, bazen en yakınlarımız, bazen bir erkek arkadaş, bazen de toplum sebep oluyor buna. En iyi bildiğiniz işte bile size erkeklenen, size daima yol yöntem öğretmeye çalışan, başarınızı önüne geçen ya da başarınızı sahiplenmeye çalışan birileri olabiliyor etrafınızda.

Yaşamın her alanında hayatlarımız yok sayılırken, Camille Claudel'in hayatına ışık tuttuğumuzda kadınların üzerindeki erkek tahakkümünün sınırlarının nereye vardığını görebiliyoruz. Onun kendi benliğiyle sanatını yaratma sürecindeki bu ısrarlı duruşu ve bir yandan da Rodin'e rakip gösteriliyor oluşu; Rodin'in erkekliğini kullanıp, Camille'nin hayatını zindana çevirmesine yetmişti.

Kapitalist Rodin

Dönemin şartlarını göz önünde tutarsak, kadınların değil sanat camiasında ya da toplumda görünür olması, herhangi bir okulda okumaları bile söz konusu değildi. Böyle bir dönemde, Claudel'in sanat okulunda okuması bile bir başkaldırı değil mi? Kadın bir heykeltıraş olmak, insanüstü bir üretkenliğe sahip olmak ve Rodin gibi ismi ün yapmış devlet destekli erkek bir sanatçıya heykelde en verimli dönemlerini yaşatmak...

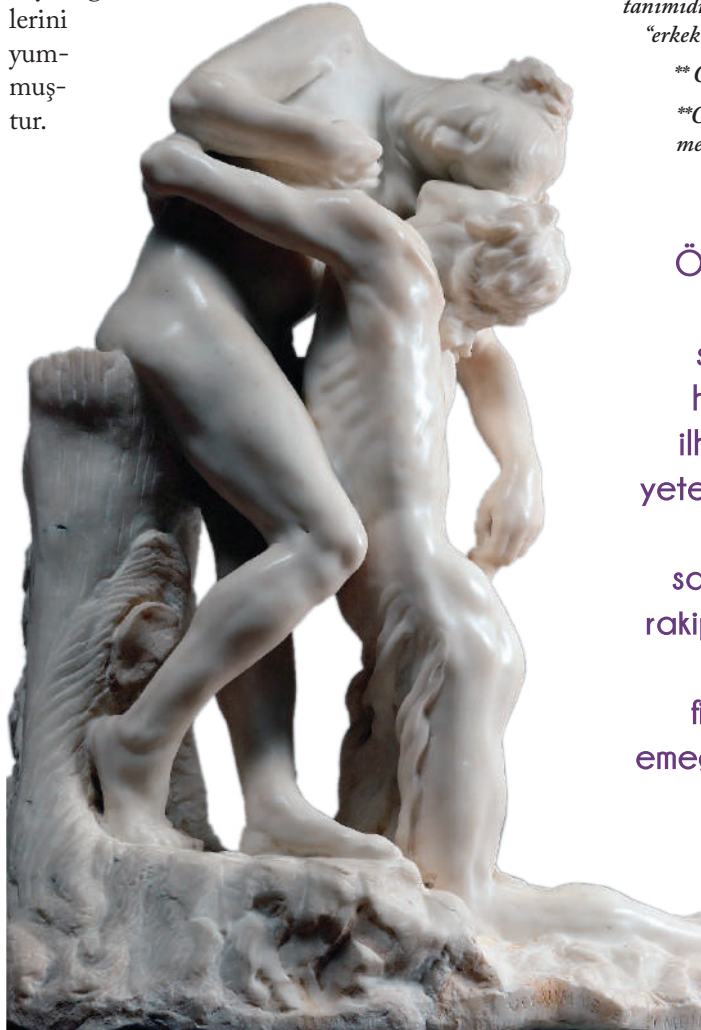
Erkek egemenliğine ve kapitalizme karşı bu denli güçlü bir duruş o günden bugüne bir dayanışma köprüsü kurarken, bizlere hem cesaret hem de cüret oluyor. Bunun en büyük örneği; filmdeki en can alıcı sahnelerden biri olan, Camille Claudel'in Rodin'in evini taşıyarak "Rodin, Kapitalist" diye bağırması. Çünkü Camille'in kendi sergisini açmasına engel olan Rodin, Claudel'in ruhunun, sanatının ve bedeninin kendi sermayesi olarak kalmasını istiyor. Camille, 19 yaşından itibaren onun

hem modeli, hem sevgilisi, hem de birlikte ürettiği, eserlerine en büyük katkıyı sağlayan kişi olduğu için...

Akl hastanesinde son bulan

Camille Claudel ilk sergisini 1903 yılında açmıştır. Rodin, genç sanatçının kendisinden çok daha yetenekli ve sanatına rakip olduğunu bildiği için, Claudel'in ailesini ikna edip onu akıl hastanesine kapattırarak, onu yapayalnız bir ölüme mahkûm etmiştir. Döneminin en yetenekli heykeltıraşı olmaya aday bu kadın, doktorların çıkmasına onay vermesine rağmen ailesi tarafından terk edilmesiyle, 33 yıl boyunca akıl hastanesinde esir edilmiştir. Ve bu süreçte hastanede ne resim çizmesine ne de heykel yapmasına izin verilmiştir.

Claudel, 19 Ekim 1943 tarihinde akıl hastanesinde hayata gözlerini yummuştur.

Akl hastanesi! Evim diyebileceğim bir yere sahip olma hakkım bile yok! Onların keyfine kalmış işim! Bu, kadının sömürülmesi, sanatçının ölesiye ezilmesi... Mabsus kaçırıldılar beni, onlara tıkdıldığım yerde fikir vereyim diye, yaratıcılıklarının ne kadar sınırlı olduğunu biliyorlar çünkü. Kurtların kemirdiği bir labana gibiyim şimdi, yeni filizlenen her yaprağımı büyük bir oburlukla mideye indiriyorlar...

Bilmiyorum, kaç yıl oldu buraya kapatılı, ama tüm hayatım boyunca ürettiğim eserlere sahip çıktuktan sonra şimdi de kendilerinin bak ettikleri hapisane hayatını bana yaşatıyorlar...

Bütün bunlar Rodin şeytanının başının altından çıkıyor, kafasında bir tek düşünce vardı zaten kendisi öldükten sonra benim sanatçı olarak atılım yapıp onu aşmam, bunu engellemek için de yaşarken olduğu gibi ölümünden sonra da ben hep mutsuz kaldıydım... Her bakımdan başarıya ulaştı işte!

Bu esaretten çok sıkılıyorum... Eve hiç dönmeyecek miyim, Paul^{**}

Dipnotlar:

**Liberté, égalité, fraternité; "Özgürlük, Eşitlik, Kardeşlik" olarak dilimize çevrilen Fransız Devrimi'nin mottosu. Buradaki kardeşlik "fraternité; brotherhood; brüderlichkeit" Fransızca, İngilizce ve Almanca gibi "kardeş" tanımının kız ve erkek olarak ayrıldığı dillerde erkek kardeşliği olarak geçer. Ve bu oldukça bilinçlice seçilmiş bir kardeşlik tanımıdır. Söylenmek istenen tam olarak "erkek kardeşliği"dir.*

*** Camille Claudel*

***Claudel'in kardeşi Paul Claudel'le mektuplaşmasından*

Öyle bir yetenekten bahsediyorum ki size, dünyaca ünlü heykeltıraş Rodin'a ilham vermiş ve onu, yeteneğiyle korkutmuş; bir çok erkek sanatçının kendisine rakip olarak gördüğü, yeri geldiğinde fikirlerinin çalındığı, emeğinin sömürüldüğü, sanatındaki zekâsının ve yeteneğinin kiskanıldığı bir kadın.

Devlet Politikası Olarak Cinsiyetçilik

Arzu Küçük

1990 yılında kurulan Kadın ve Aileden Sorumlu Devlet Bakanlığı 2011 yılında kapatılarak yerine Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı kuruldu. Bakanlığın isminden kadın ibaresinin kaldırılması ve kadın erkek eşitliğini sağlamakla görevli mekanizmanın ortadan kaldırılması, kadının birey olarak değil ailenin bir unsuru olarak konumlandırılmasını daha da güçlendirdi. Hükümet aile içindeki erkeklerin şiddeti, baskısı, katliamı ve tecavüzüyle karşı karşıya kalan binlerce kadını koruması gerekirken, tam aksi bir kararla kadını aileye mahkum eden, uygulamalarını derinleştirmiş oldu.

Bunun yanında, ailenin kapitalizmin neoliberal uygulamalarıyla tam uyumlu hale getirilmeye çalışılmasının sonucu olarak yakın zamanda da Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı ile birleştirilerek Çalışma, Sosyal Hizmetler ve Aile Bakanlığına dönüştürüldü. Böylece şimdiye kadar iç içe ilerleyen erkek, devlet ve sermayenin kadın emeği sömürsü tek bir bakanlık altında birleştirilmiş oldu.

Ailenin kapitalizmin neoliberal uygulamalarıyla tam uyumlu hale getirilmeye çalışılmasının sonucu olarak yakın zamanda da Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı ile birleştirilerek Çalışma, Sosyal Hizmetler ve Aile Bakanlığına dönüştürüldü. Böylece şimdiye kadar iç içe ilerleyen erkek, devlet ve sermayenin kadın emeği sömürsü tek bir bakanlık altında birleştirilmiş oldu.

Basit bir isim değişikliği değil

Bakanlık isminden kadın isminin çıkarılması ve bakanlıkların birleştirilme durumunu toplumda artan muhafazakarlık, kadın düşmanı yasalar ve daha da derinleştirilmeye çalışılan cinsiyetçilik ile birlikte okumak gerekiyor. Kadınların toplumdaki ikincil konumunu derinleştirilerek, kadın aileye daha da mahkum edilmeye çalışılıyor. Bunun yanında aile kurumu dönüştürülerek aileye mahkum edilmiş kadınların ev içi emekten kalan tüm zamanlarını sermayeye ucuz emek gücü olarak satmaları kolaylaştırılmaya çalışılıyor. Aynı zamanda kadın katliamı, taciz, tecavüz, çocuk istismarı oranları çok yüksek ve tüm bunların faili olan erkekler korunuyor. Böylece kadınlar üzerinde ciddi bir baskı mekanizması oluşturulmuş oluyor.

Çünkü kadınların toplumdaki ikincil konumu iktidar, sermaye ve erkekler için ciddi bir kar kaynağı. Bu sistemde en yoksul erkek bile ücretsiz olarak evdeki tüm hizmetini gören, hasta, yaşlı ve çocuk bakımını üstlenen, tüm öfkesini boşaltmakta hiçbir sakınca görmediği bir kadınla yaşıyor. Bu durum yoksul erkeklerin sisteme olan öfkelerini başka bir kanala boşaltmalarıyla törpülenirken, sermaye için, erkek işçi emeğinin her gün yeniden, yenilenmiş biçimde ve ücretsiz olarak üretilmesi anlamını taşıyor. Ve üstelik gelecek kuşakların yetiştirilmesi anlamına gelen (gelecekteki işgücü) çocuk bakımını da bedavadan garanti altına almış oluyor. Kadınlar, şiddet, cinayet, taciz ve tecavüz tehdidiyle bu hayata mecbur bırakılmaya çalışılıyor. Kadınlara dayatılan bu hayat tasarısı AKP tarafından din sosuna bulandırılıp, "kutsal aile" olarak servis ediliyor.

“Kutsal ailenin” kökeninde yatan ve bin yıllardır var olan ataerki, kapitalizmin gelişimiyle bir bütün olarak da düşünülebilir. Bizim ataerki kapitalizm, günümüzdeki neoliberal yorumuyla tüm dünyada kadınlar üzerindeki baskıları daha da derinleştirdi. Türkiye özelinde 16 yıllık AKP ile cisimleşen, muhafazakarlaşma ve kadını aileye mahkum eden politikalar, neoliberal uygulamalar ile birleşerek sermaye için muazzam karlar sağlamaya devam ediyor.

Neoliberalizm ve “kutsal aile”

Kapitalizmin yapısal krizinden çıkış yolu olarak görülen neoliberalizm, sosyal devleti dönüştürdü ve devletin görevi olan sosyal güvenlik, eğitim, sağlık gibi alanları özelleştirerek büyük ölçüde sermayeye açtı. Bu uygulamalar sonucu, devletin yapması gereken tüm bu hizmetler, gittikçe yoksullaşan ve bu hizmetleri satın alamayan yoğun bir kitle için, aile içindeki kadınlara görev olarak dayatıldı. Böylece kadınların ev içindeki iş yükü yoğun şekilde arttı. Yine neoliberal uygulamalar ile hayatımıza giren, taşeronlaşma, esnek ve güvencesiz çalışma koşulları da büyük ölçüde kadınlara dayatıldı. Böylece, güvenceli istihdamdan sürgün edilerek aileye hapsedilen kadınlar, toplumsal yeniden üretimi ücretsiz şekilde yaparken, arta kalan zamanında sermaye için düşük ücrete esnek ve güvencesiz

çalışıyor, ya da ev içinde yine çok düşük ücretlere parça başı çalışıyor.

Çalışma yaşamında, en düşük ücretli ve güvencesiz işlere mahkum edilen kadınlar, bu sebeple ekonomik olarak da bağımsızlaşmıyor ve aile içindeki erkeklere bağımlı durumda bırakılıyorlar.

Sosyal güvenliğin bakanlık isminden çıkarılarak sosyal hizmetler olarak değiştirilmesi de aslında yeni dönemdeki politikaların ip uçlarını veriyor. Zaten azar azar tırpanlanan sosyal güvenlik sistemi, tümüyle elimizden alınarak yerine sosyal hizmet olarak lanse edilen ve aile temelli verilecek sosyal yardımların konulacağını öngörebiliriz.

Kadınlar, kendilerine biçilen tüm bu rolleri red ediyor!

Tüm bunlardan hareketle, kadınların konumuyla ilgili devlet, sermaye “erkek” ittifakının bizlere dayatmak istediği sömürü ortadadır.

Ancak artan kadın düşmanlığının karşısında mayalanan ciddi bir kadın isyanı var. Gezi İsyanı ile başlayıp Özgecan eylemlilikleri ile devam eden dalga ile, cinsel istismar yasasına, müfredat değişikliği ve müftülük yasasına karşı yapılan eylemlerin, son süreçteki 8 Martların, 25 Kasımların

Kadının aile olarak değil birey olarak tanındığı bir kadın bakanlığı kurulmalıdır. Bu bakanlık eliyle erkek şiddeti başta olmak üzere kadınların toplumdaki mevcut konumuna ilişkin çok sayıda düzenleme, önlem, yasa ve uygulamada değişikliğe gidilmeli. Ve tabii ki pozitif ayrımcılık önlemleri de alınmalıdır.

kitleliliği; iş yerlerindeki grevlerde kadınların en önde olması, bizlere kadınların hayatlarına sahip çıkmaktan vazgeçmeyeceğini gösteriyor.

Bizlere dayatılan ucuz, esnek işgücü, “cefakar kadın, anne” kalıplarına hapsedilmeyeceğiz!

Tüm bunlara cevabımızı kadın dayanışmasıyla vereceğiz. Her alanda cinsiyet eşitliğini sağlamakla yükümlü olacak bir kadın bakanlığı kurulması elzemdir.

Kadın bakanlığı istiyoruz!

Kadının aile olarak değil birey olarak tanındığı bir kadın bakanlığı kurulmalıdır. Bu bakanlık eliyle erkek şiddeti başta olmak üzere kadınların toplumdaki mevcut konumuna ilişkin çok sayıda düzenleme, önlem, yasa ve uygulamada değişikliğe gidilmeli. Ve tabii ki pozitif ayrımcılık önlemleri de alınmalıdır.

Kadın bakanlığı eliyle:

Çalışma yaşamında eşdeğer işe eşit ücret ilkesi benimsetilmeli, erkekleri esas iş gücü, kadınları yardımcı iş gücü olarak gören anlayışın terkedilmesi için çalışmalar yapılmalı.

Kadınlara, esnek, güvencesiz, parça başı işçilik dayatmaları terkedilmelidir.

Kadınları özgürlüklerinden alıkoyan, ev içi, ücretsiz, görünmeyen emek, görünür kılınmalı, cinsiyetçi iş bölümüne karşı çalışmalar yürütülmelidir.

Tüm bakım işleri toplumsallaştırılmalıdır.

Kadınların güçlendirilerek, siyasal, sosyal, çalışma hayatı gibi tüm alanlara etkin ve eşit katılımı için çalışmalar yapılmalıdır.

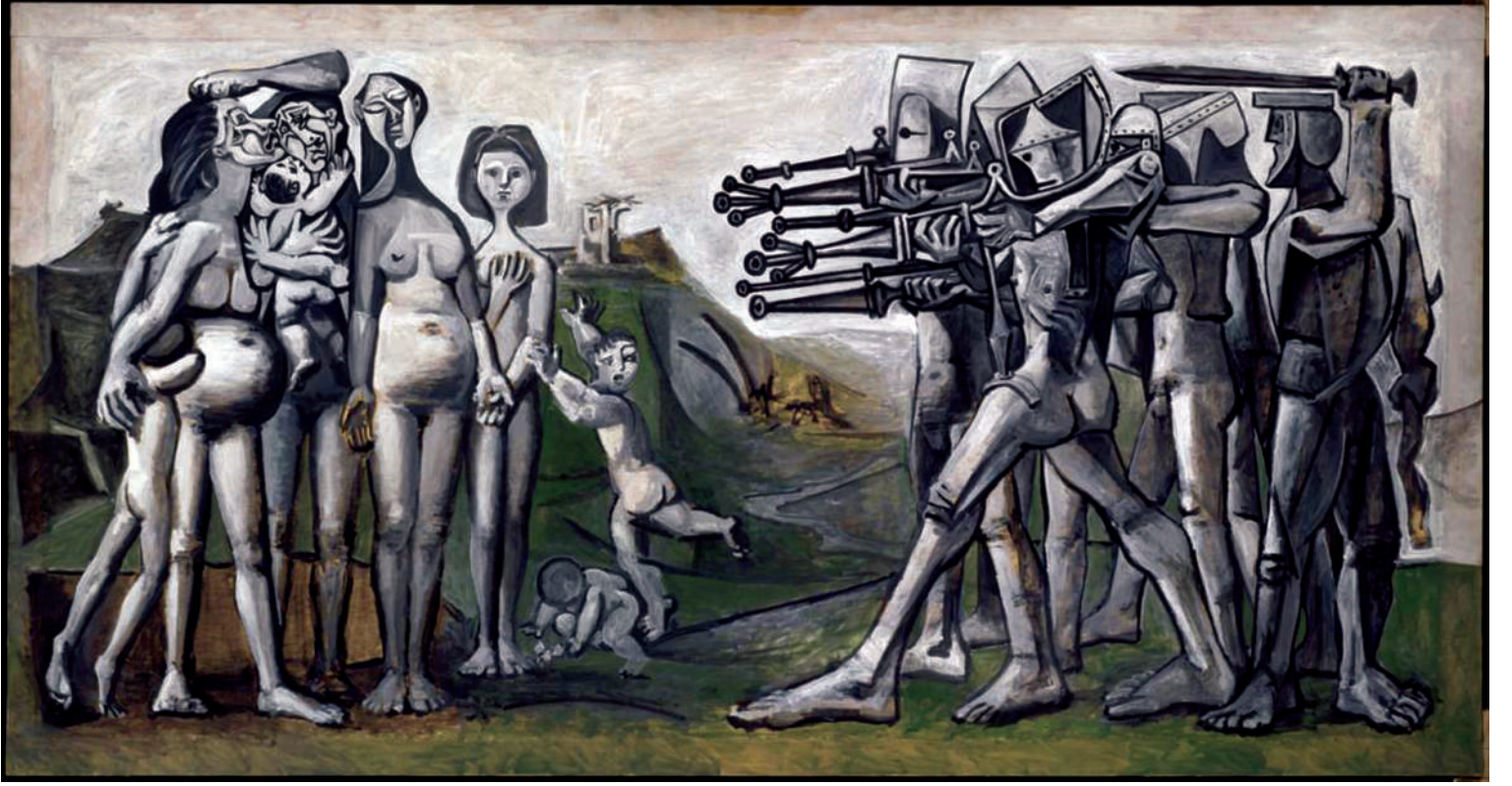

Kapitalizmin yapısal krizinden çıkış yolu olarak görülen neoliberalizm, sosyal devleti dönüştürdü ve devletin görevi olan sosyal güvenlik, eğitim, sağlık gibi alanları özelleştirerek büyük ölçüde sermayeye açtı. Bu uygulamalar sonucu, devletin yapması gereken tüm bu hizmetler, gittikçe yoksullaşan ve bu hizmetleri satın alamayan yoğun bir kitle için, aile içindeki kadınlara görev olarak dayatıldı.

Atlas Arslan

Kadınların Vicdani ve Barış Çağrısı

“Kadınlar neden vicdani retlerini açıklar?” sorusunu soran merakın altında kocaman bir erkek iktidarı yatıyor. Savaşa çağrılan erkekse bunun muhatabı da erkektir. Reddetmek askere çağrılan erkeğin isyanyken, bu durumda bu isyanla barışa çağrı yapacak olan yine erkek olmalıdır!

“Kişer Pari Mama-Kadınlar Savaşı Reddediyor” kitabımı 2014’te yazmaya başladığımda, gündemde 28 Şubat ve 12 Eylül askeri darbelerinin yargılanışı yer alıyordu. Her sabah haber başlıklarında bu davaları okuyorduk. Kadın cinayetleri, dünyanın başka başka yerlerindeki savaşların Türkiye’deki izleri, iç çatışmalar, işçilerin Türkiye’nin doğusundan Ankara’ya taşınan isyanı da, muhalif basında satır aralarında kalıyordu.

“Kadınlar neden vicdani retlerini açıklar?”

O dönem bana kadın vicdani retçileri yazdıran gündem dört yılda dörde katlanarak gelirken, artık bunlara satır aralarında yer verecek mecralar da kalmadı.

Dört yıl önce ve bugün değişmeyen “Kadınlar neden vicdani retlerini açıklar?” sorusu artık kişisel bir soru olmaktan çıkıp kolektif bir bilinçsizlik olurken, kadını ve onun sivil itaatsizliğini görmezden gelen yanıtların da hedefi haline gelmeye devam ediyor. Çünkü “Kadınlar neden vicdani retlerini açıklar?” sorusunu soran merakın

altında kocaman bir erkek iktidarı yatıyor. Savaşa çağrılan erkekse, bunun muhatabı da erkektir. Reddetmek askere çağrılan erkeğin isyanyken, bu durumda bu isyanla barışa çağrı yapacak olan yine erkek olmalıdır.

Kadını ve onun sivil itaatsizliğini görmezden gelen yanıtlar

Peki tüm bu süreçte kadının rolü ne? Sahi kadınlar neden vicdani reddini açıklar?

Bu soruya verilen yanıtların kadını yok sayan ve onun sivil itaatsizliğini görmezden gelen yanıtları arasında benim vaktiyle yaptığım açıklamalar da yer alıyor. Bunlara belki bir öz eleştiri ya da o dönemde vicdani ret ve kadın meselesini analiz etmedeki eksikliğim olarak bakabiliriz.

- Kadınlar anne olduğu için, çocuklarını askere göndermek ve onları korkuyla beklemek zorunda kaldığı için...

-Kadınlar savaşın ortasında ganimet sayı-

lan bir mal, mülk olarak görüldüğü için...

-Kadınlar da barışı istediği için...

-Savaş ortamında en çok incinen kadınlar olduğu için...

...

Hayır!

Tanımlı gereği bir sivil itaatsizlik eylemi olan vicdani ret, kadın ve erkeğin militarist sistem karşısında bir başkaldırısıdır. Bu eylemde askere zorunlu tutulma ve çağrılmanın karşı çıkışının ötesinde bir barış çağrısı yer alır. Ortak payda bu barış çağrısıyken her birey kendi değer yargılarıyla, farklı inançlar ve politik görüşler doğrultusunda reddini açıklar. Vicdani reddin hukuksal tanımını ve durumu yıldan yıla ve ülkeden ülkeye farklılık gösterir. Dini inançlar birçok ülkede vicdani reddin hukuken tanınmasında başlangıçta önemli rol oynar.

Türkiye’de vicdani ret hala hukuksal olarak tanınmasa da her yıl özellikle 15 Mayıs Dünya Vicdani Retçiler Günü’nde vicdani reddini açıklayanların sayısı artıyor.

Kadın Vicdani Retçiler

“Kişer Pari Mama” kitabıyla birlikte tanıştığım kadın vicdani retçiler, hem vicdani ret açıklamalarıyla hem bu açıklamayı bir yaşam biçimi haline getirmeleriyle eşsiz birer barış elçileridir. Bize öğretilen savaş kahramanlarının karşısında her biri birer anti kahramanlığın hikâyesi... O dönemde anne, öğrenci, trans kadın, anarşist kadın diye başlıklara ayırdığım hikâyeler bugüne baktığımızda bir bütünün parçaları gibi gelse de hepsi ayrı ayrı sadece kadın olmanın hikâyesidir.

Uluslararası ilişkiler, karşılaştırmalı politika, toplumsal cinsiyet, militarizm ve milliyetçilik üzerine çalışan Prof. Cynthia Enloe, Türkiye’deki kadın vicdani retçiler üzerine yazdığı bir yazısında şunların altını çiziyor:

“Bu riskli alan erkeklerin hareketin kahramanları olarak görülme ihtimali yüksek. Herhangi bir devlet politikasının yanlışlarını veya adaletsizliğini düzeltmede en büyük çıkarı olanların o politikaya meydan okuyan bir hareketin doğal lideri olarak görülmesi çok da şaşırtıcı değil. Ama zorunlu askerlik hizmetinin meşrulaştırılmasının kökeninde yatan kaynak olan militarizm de erkeklige ayrıcalık tanıyor ve toplumun patriyarkal düzenini normal ve doğruymuş gibi gösteriyor. Bu yüzden, erkeklige ayrıcalık tanımayı ve patriyarkayı normalleştirmeyi mümkün kılan herhangi bir vicdani ret hareketindeki aktivistler, militarizmin kültürel dayanaklarına meydan okumak şöyle dursun, onları pekiştirme riskiyle karşı karşıyalar...”

İlk kadın vicdani retçi: İnci Ağlagül

Türkiye’nin ilk kadın vicdani retçisi İnci Ağlagül 15 Mayıs 2004 yılında reddini açıkladı. Ağlagül, savaşı, şiddetsiz, sınırsız, sınıfsız, otoritesiz bir dünyada özgür bir birey olarak yaşamak istediğini dile getirdi.

“...Kadınlara yönelik taciz, tecavüz, ‘namus’ cinayetlerini, cinsel kimliğinden ya da yöneliminden dolayı bireyin aşağılanmasını, çürük sayılıp ötelenmesini diğer toplumsal nedenleri de yok saymadan var olan militarist anlayışın da bir sonucu olarak görüyorum. Bir kadın olarak ancak yaşımı almış bir anne olduğum zaman o da toprak-vatan ikilisinin karşılığında doğurgan-kutsal sayılıp değerli olacağımı bildiğim ve bundan nefret ettiğim için ayrıca dünyadaki birçok sorunu; açlığı, kuraklığı, Irak’a yapılan saldırı, işkence ve tecavüzleri, Afganistan’a atılan bombaları, Yahudilere yönelik soykırımı, Filistin’de

çocukların oyun yerine silahla oynamasını, ırkçılığı, doğal hayatın yok edilmesini dert edip kendi sorunum saydığım gibi askerliği de kendi sorunum olarak görüp karşı çıkıyorum. Çünkü aslında zaten bütün bunların sorunmuş gibi görünmemesi bile her birimizin sorunu. Sustuğum sürece kendimi suç ortağı olarak göreceğim. Fakat ben hiçbir biçimde savaşın ve militarizmin suç ortağı olmak, yaşamlarımızın, akıllarımızın, düşlerimizin tutsak edilmesine seyirci kalmak istemiyorum.

Canlı hayatı hiçe sayan hiç bir mekanizmanın içinde yer almayacağım. Bu düşüncelerimden dolayı askerliği, militarizmi ve bunun bizlere birer yaşam biçimi olarak dayatılmasını reddediyorum.”

Vicdani Reddim

Vicdani ret açıklamalarına kitap çalışması sürecinde bir gazeteci mesafesiyle yaklaşmaya çalışsam da bu süreç benim de hikâyemin başlangıcı oldu. Çalışma tamamlandıktan kısa bir süre sonra kişisel sorgulamalarım derinleşti ve bu derinlikten tek çıkışım o dönemde bir kadın olarak vicdani reddimle mümkün oldu. Çünkü erkek egemenliğin tam ortasında medya sektöründe dilin erillikinden çalışma koşullarının eşitsizliğine kadar farkındalığım arttı ve 2015 yılında 15 Mayıs Dünya Vicdani Retçiler Günü’nde ben de vicdani reddimi açıkladım.

Bize öğretilen savaş kahramanlarının karşısında her biri birer anti kahramanlığın hikâyesi...

“... Savaşa ne neden olur, savaşı kim yaratır? Savaşı yaratanların önünü savaşa çağrılıp gitmeyenler tıkarırken, savaşların nedenlerini sözde düşmanlar kaplar. Savaşa çağrılan erkekler gibi görünse de seslendikleri biz kadınlarız, o yüzden bizler savaşları kimlerin yarattığını da biliyoruz, nedenlerini de... ‘Savaş Muhabirliği’ diye bir alanın ihtiyaç olduğu yerde barıştan söz etmek sanki çok soyut, çok zor! Nereden başlamalı? Savaşın geride bıraktığı her yıkımın ardından hikâyeler mi anlatmalı uzun uzun ya da ölümü kutsayan – romantize eden- başlıklar yazıp büyük büyük

manşetler mi atmalı? ‘Roboski’de katledilen 34 can’ diye ezberlediğimiz bir katliamın ardında öfkesi ve gözyaşıyla kalan Muhbet Encü’yüm ben.

‘Batman’da kaza kurşunu’ başlığı altında tanıdığınız Sevağ’ın ardından ‘Oğlumu tahta bir kutuda, vücudunda iki delik ile getirdiler, sonra adına kaza dediler’ diyen, oğluna hala mektuplar yazan Ani Balıkçı’yım.

‘Nefret cinayeti’ başlığı altında bir gazete köşesinde gözünüze ilişen ve sonra nefret cinayetleri raporlarında anılan, 25 yaşında katledilen Çağla Joker’im.

‘Berdel usulüyle evlendirilen çocuk gelin’ başlığıyla okuduğunuz Kader Erten’im.

‘Kuzu otlaturken öldü’ yazılı başlığın hemen altında kocaman gözlerimi vicdanınıza diktığım Ceylan Önkol’um.

‘Bir cinayet ne kadar vahşice işlenirse o kadar haber değeri artar’ zihniyeti ve diliyle uzun süre gündemden düşmeyen, artık herkesin tanıdığı bir kadını ben... Oysa benden önce ve sonra öldürülen pek çok kadın var ki isimleri bile bilinmeyen... Evet Özgecan’ım ben.”

Savaş alanlarında kanlı destanlar yazan, ardında savaşı ve ölümü kutsayan bir eril zihniyet büyüten bu militarist sistemi reddediyorum. Bu sistemi her gün yeniden inşa ederek beni defalarca öldüren ‘kan

revan’ dili ve bu dili yaratan gazetecilik anlayışını reddediyorum. Vicdani reddimi açıklıyorum çünkü barışı özlemek barıştan söz etmek eğer suç ise, işte beni yaşatacak bu suçun kendisiyim ben.”

Ve her geçen gün vicdani ret metnime katledilen daha fazla kadın ve çocuk eklenirken, bu günlerde “kabulün ve affedişin” adı her Cumartesi yeniden isyan oluyor. Kadınların vicdani artık savaşı reddetmenin ötesinde kocaman bir barış çağrısıyla büyüyor.

Geleceğimizi Kaybetmeyeceğiz

Deniz Uslu

*“Eğer bir gün yolunuzu kaybederseniz bir çocuğun gözlerinin içine bakın...”**

Ülke gündemi hayatımızın çeşitli mecralarını etkileyebiliyor. Okulda, iş yerinde, bayramda, tatilde sohbetlerimiz, ülkenin hızlı ve yakıcı gündemleriyle belirlenebiliyor. Eh kısa sürelerde neler yaşamıyoruz ki...

Şöyle bir geriye dönüp baktığımızda yaşanan bazı olayların ve sıcak gündemlerin tesiri kısa sürebiliyor. Fakat gündemi yaratan sorunların devamlılığıyla paralel bir şekilde; o gündemlerin arka planı oldukça geniş ve uzun bir zamana yayılıyor.

Hatırlayalım. Günlerce kayıp olarak aranan Eylül ve Leyla'nın cansız bedenlerine ulaşıldığı haberini almıştık. Duyması da yazması da zor olan, toplumsal infiale yol açan bu haberler, idam ve hadım cezalarının tekrar gündeme gelmesine yol açtı. Fakat minik bedenlerin acı ölümlerini, “sonuca yönelik cezalarla” örtbas etmeden irdelemek gerekiyor.

Yalnızca o an yaşanan ve belli bir zaman süren tepkiye bakmak değil; neler oluyor, neden oluyor, bu vakaların arkasında nasıl bir çürüme var buralara bakmak gerekiyor.

Elbette ki tepkili olmak, tepkiyi örgütleme gerekliliğiyle birlikte anlam kazanıyor.

Dünyamızın neşesi yok oluyor

“Çocuk, işçi, tecavüz, kayıp, ölü bulundu, 4 yaş...”

Bırakın aynı cümlede görmeyi, aynı kitabın içinde dahi gördüğümüz bu kelimeler, kuşkusuz ki hepimizin yüreğini sızlatıyor. Aynı yumru oturuyordur boğazımıza, ve aynı acı yutkunmayı yaşıyoruz. Toplumsal vicdanımızın ortaklaştığı, aynı hissiyatlara kapıldığımız nadir durumlardandır belki de. Ötekileştirmeden, ayırım yapmadan...

Tek bir çocuğun bile bunları yaşadığını düşünmek, dünyanın neşesini giderek kaybettığı fikrine bizi daha çok yakınlaştırıyor.

Peki hepimiz aynı sızıyı yaşamamıza rağ-

“Çocuk, işçi, tecavüz, kayıp, ölü bulundu, 4 yaş...” Bırakın aynı cümlede görmeyi, aynı kitabın içinde dahi gördüğümüz bu kelimeler, kuşkusuz ki hepimizin yüreğini sızlatıyor. Aynı yumru oturuyordur boğazımıza, ve aynı acı yutkunmayı yaşıyoruz.

men, aynı renkte gözyaşını dökmemize rağmen, neden tablo hala bu kadar vahim?

Hangi tablo mu? Ortak öfkemizin çözüm olmadığı giderek artan bu istatistikler:

- Günde istismara uğrayan ortalama çocuk sayısı; 21.
- 8 yılda kaybolan çocuk sayısı; 104.531.
- Çocukların iş gücüne katılma oranı; yüzde 20.3.
- 5.5 yılda hayatını kaybeden çocuk işçi sayısı; 319.

Evet! Sorumluları tanıyoruz. Öyle çok uzak bir yerde ya da pantolon altlarında aramaya gerek yok. Televizyonu açtığımızda, okula gittiğimizde, ya da bazen evdeki kısa bir muhabbette görebiliriz suçluları, suçlu zihniyeti.

• Yılda ortalama 17bin istismar davasının cezasızlık oranı; yüzde 45.

• 10 yılda istismara uğrayan çocuk sayısı; 300.000+. Bir de istismarın açığa çıkma oranının düşüklüğünü düşündüğümüzde durum daha da vahimleşiyor.

• 2015 yılında işlenen suçların çocuklara yönelik olma oranı; yüzde 46.

Sorumluları tanıyoruz

Evet! Sorumluları tanıyoruz. Öyle çok uzak bir yerde ya da pantolon altlarında aramaya gerek yok. Televizyonu açtığımızda, okula gittiğimizde, ya da bazen evdeki kısa bir muhabbette görebiliriz suçluları, suçlu zihniyeti.

“Çocukları kendisine tecavüz eden kişilerle

evlendirmeyi” öngören yasa tasarılarını sunanlar, “bir kereden bir şey olmaz, küçüğün rızasıyla yapılan işler” diyen bakanlar, istismarın araştırılmasını öneren önergeyi reddeden meclis, “adet görmeye başlayan kız çocuklarıyla evlenilir” diyen imam sorumludur.

“Kötü niyetim yoktu” diyen tecavüzcüye beraat veren hakim, cinsiyetçi ve ayrımcı müfredat hazırlayan görevliler, çocuğu okul yerine “ya mesleğe ya kocaya” gönderen – çocuğu bir birey olarak görmeyen aile, erkekliği yüceltmeyi kadınlığı ve çocukluğu aşağılamayı adet haline getiren tüm yetişkinler sorumludur.

Eylül ve Leyla’ya döndüğümüzde, o minik bedenlerin katillerini, yalnızca onları katleden bir iki kişiyle sınırlı tutamayacağımızı görüyoruz. Bilakis böyle bir tabloyla sorumluluğun çok daha geniş bir çerçevede olduğu günbegün ortada.

Dolayısıyla suçları, cinayetleri münferitleştirmek, suçu pantolon altına indirmek, hormonlara bağlamak, cezayı ve sorunu idamla, hadımla halletmeye çalışmak; çürümüş, kokuşmuş, istismarcı ve hiyerarşik zihniyeti görmezden gelmek; çözüm odaklı yaklaşmanın apaçık örneğidir.

Sorunu ve suçu yok et!

Bir sorunu, suçu ortadan kaldırmak istiyorsanız, en azından o niyette iseniz; en başa dönüp suç işlenmeden neler yapılabilir, sorunun ve suçun oluşumu nasıl engellenir ona bakmak zorundasınızdır. Binlerce, on binlerce çocuğun hayatını karartan, yok eden istatistiklere göz ucuyla bakıldığında dahi durum anlaşılır. Dolayısıyla, arka plana ve biraz olsun derine inildiğinde çözüm bulmak kolaylaşır.

**Paulo Coelho*

Bir sorunu, suçu ortadan kaldırmak istiyorsanız, en azından o niyette iseniz; en başa dönüp suç işlenmeden neler yapılabilir, sorunun ve suçun oluşumu nasıl engellenir ona bakmak zorundasınızdır. Binlerce, on binlerce çocuğun hayatını karartan, yok eden istatistiklere göz ucuyla bakıldığında dahi durum anlaşılır.

Neler yapılabilir bir bakalım

- Çocukların güvenli ve ücretsiz bir şekilde eğitim ve sağlık hakkına ulaşmasını sağlamak.
- İlkokuldan üniversiteye kadar toplumsal cinsiyet, cinsellik derslerini müfredata eklemek. Cinsiyetçi müfredatı gelenek diye pazarlayan eğitim sistemini kökten değiştirmek.
- İş yerlerine kreş açmak, kamu sektöründe ve özel sektörde çalışanlara toplumsal cinsiyet, cinsellik eğitimi vermek.
- Çocuk Haklarına Dair Sözleşmeyi ve Avrupa Konseyi Çocukların Cinsel Sömürü ve İstismara Karşı Korunması Sözleşmesini hayata geçirmek.
- Aile hekimliğini pedagoğlarla destekleyip çocukların gelişimini takip etmek. (Olası bir istismar durumunu travmatik boyutlara ulaşmadan, önlemeyi sağlamak)
- Okulların rehberlik birimlerini aktifleştirmek.
- Çocuklar ve ebeveynler için erişimi kolay ihbar hatları kurmak. Çocuklara kendilerini korumayı ve savunmayı öğretecek eğitimler vermek.
- Kadın ve çocuk dernekleri, örgütleri ile işbirliği içerisinde çalışmak. Çocukları istismar eden, katleden kişilere yönelik üst sınırdan cezalar vermek, indirim zıvalığına girmemek.
- Çocuk bakanlığı kurarak çocuklara yönelik gerçekleştirilen suçlar ve çocuk hakları hakkında kapsamlı araştırmalar yapmak, alanında uzman kişilerin bakanlık bünyesinde çalışmasını sağlayıp çözüm yolları geliştirmek ve uygulamak.

Renkli yarınlar için

Yalnızca bir yazıda bu kadar öneri açığa çıkabiliyor, bugüne kadar yaşanan olayların protestoları esnasında çeşitli

talepler geliştiriliyor. Hal böyleyken, gereken işbirlikleri ve sağduyu sağlandığı takdirde kısa vadede dahi olumlu sonuçlar çok rahat alınabilir. Uzun vadede sorunların kökü kazanabilir.

İş ki zihniyet ve tutum bu yönde olsun. İktidar ve sistem sahipleri tarafından rota bu yöne çevrildiğinde neler olabileceğini biliyoruz.

Bunu sağlamanın yolu da geleceğimizi kaybetmemek, karartmamak için içimizde yaşadığımız öfkeyi örgütlülüğe dönüştürmekten geçiyor.

Rotayı çevirmesi gerekenlerin kendi kendilerine bunu yapmayacaklarını, aksi durumundan fayda sağlayabildikleri gerçeğini unutmamalıyız. Bahsini ettiğimiz sorumlu listesi bunu gözler önüne seriyor.

Dolayısıyla gerçek çözüme ulaşabilmek, kirli elleri yok edebilmek için bu yazıyı okuyanların, ortak acıyı yaşayanların elini taşın altına koyması gerekiyor.

Kendiliğinden olmayacağını bildiğimiz değişikliklerin gerçekleşmesi için yapabileceğimiz çok fazla şey var.

Bulduğumuz her yerden, her şehirden bu talepleri haykırdığımızda, gerek hukuki gerek eğitim yönünden çeşitli önerileri meclis kapısına dayadığımızda, meclisle sınırlı kalmayıp alternatifini kendimiz inşa etmeye başladığımızda ve mücadelenin kaçınılmaz sonucu olan zihinsel dönüşüme omuz verdiğimizde çocukların yarınları daha renkli ve umutlu olacaktır. Ancak o taktirde, dünya neşesini yeniden kazanabilir.

Biri Kadın Şair mi dedi?

Akademi Dünyasına “Giremeyen” “Servi Boylu Al Yazmalı” Kadın Şairler

Osmanlı dönemindeki kadın şairler kadar, kadın şairler üzerine yapılmış araştırmaları da gözden geçirmek isteyen bir araştırmacı hayal kırıklığına uğramayı peşinen göze almak zorundadır.

Tuğba Kara

“İnce kaşlı, mim dudaklı, al yanaklı, servi boylu, üstüne kol saati takabilecek kadar ince beli olan güzeller...” Tasvirlerle bakılırsa, Arap Yarımadası’ndan Persler’e uzanan bir geçmişle harmanlanmış Divan edebiyatında, tahayyül edilen “kadınlar” adeta birer çizgi resme benzemektedir. Evet tam da tahmin ettiğiniz gibi, herhalde erkek şairler “zaten böyle bir insan olamaz, o zaman âşık olayım, al sana imkansız aşk” deyip yazmışlar onca şiiri.

Peki ya kadın şairler?

Osmanlı dönemindeki kadın şairler kadar, kadın şairler üzerine yapılmış araştırmaları da gözden geçirmek isteyen bir araştırmacı hayal kırıklığına uğramayı peşinen göze almak zorundadır. Sözümlü ettiğim

hayal kırıklığı kadın şair sayısının azlığı gibi bunlar üzerine yapılan araştırmaların sayısının da azlığından kaynaklanmaktadır. Akademi dünyasının ezici çoğunluğunun ataerkil sistemden beslendiği düşünüldüğünde hiç de şaşırarak bir durum değil bu elbette. Günümüzde dahi şair olmanın erkeklikle beraber düşünüldüğü bir zihin dünyasında, Osmanlı’da kadınların şairlik mesleğine öykünmeleri konusu, ne yazık ki Edebiyat sahasında yapılan araştırmalar arasında geride kalmış bir alan olarak karşımıza çıkmakta.

Divan şiirinde kadın

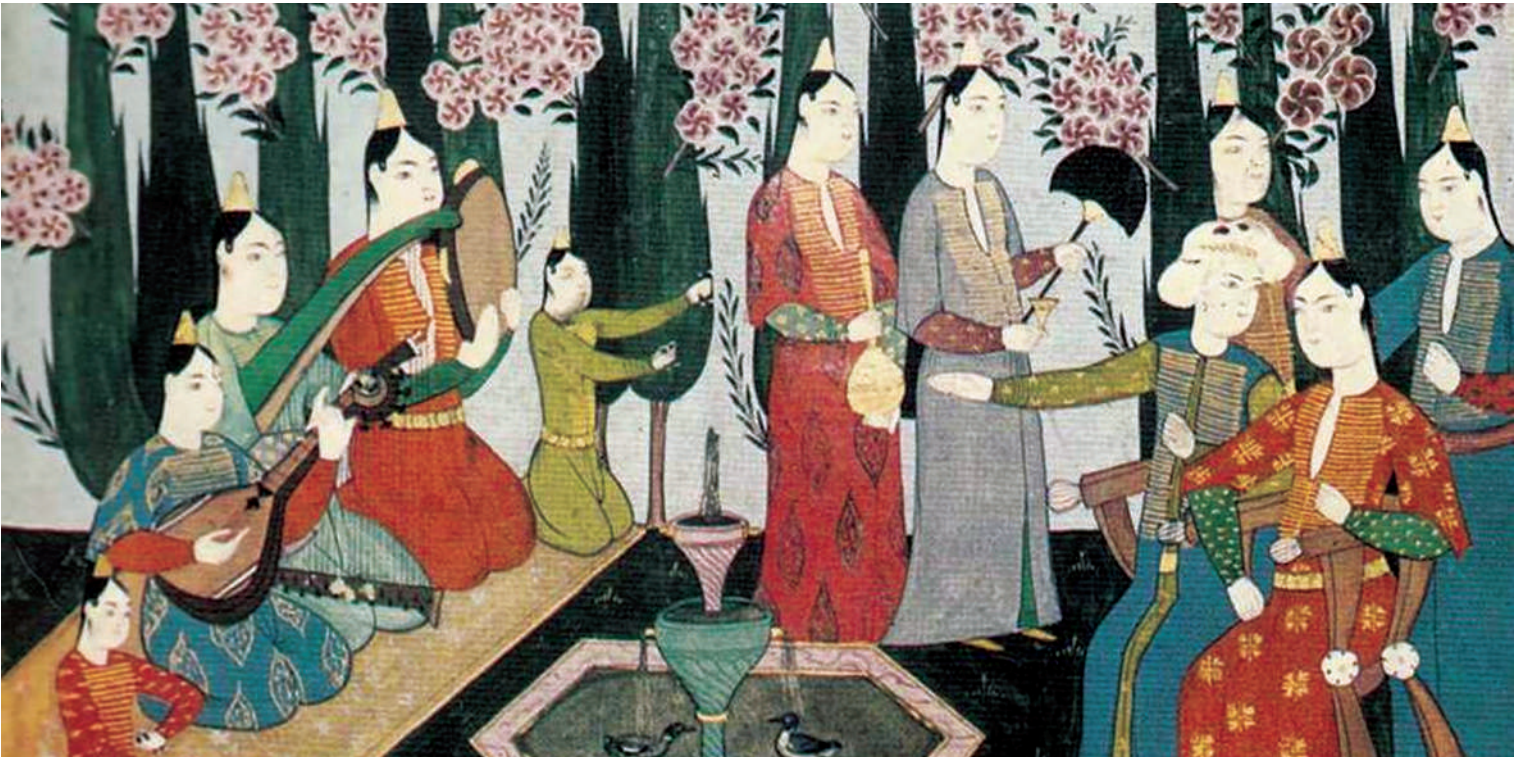
Erk dünyasının sistematik düşüncelerinin akademi literatüründe de son derece etkili

olduğu bugün kadın çalışmaları, sosyoloji, siyaset bilimi, kültürel çalışmalar gibi disiplinler arası çalışmaları zorunlu kılan bölümlerdeki araştırmacıların malumu. Hal böyle olunca, “kadınlar”ın akademik metinlerde özne olduğu çalışma konuları son derece sınırlı durumda. Buna bir örnek, genelde “Servi boylu al yazmalı” kadınların anlatıldığı Divan edebiyatı geleneği.

Osmanlı edebiyatı denilince akıllara gelen Divan şiiri, Türkiye’deki edebiyat araştırmalarında gerek bu bölümlerin büyük bir çoğunluğunun edebiyat geleneğine dair muhafazakâr bakış açısı sergilemesi gerekse de bu alandaki araştırmacıların kaynak konusunda yaşadığı problemler sebebiyle bugün halen gizimini koruyan bir alan olarak karşımıza çıkıyor.

Divan şiirinde tahayyül edilen “ilginç” kadın imgesi kadar Divan edebiyatına şiir üretimleriyle katkıda bulunan kadın şairler de bu gizemin bir parçası. Fuzuli’sinden Baki’sine, Nedim’in’den Nef’i’sine varana kadar birçok Divan şairi bugün hemen hemen hepimizin ismini duyduğu şairlerden. Peki bu edebi üretimde yer alan kadın şairler ne alemde?

Divan şiirinde tahayyül edilen “ilginç” kadın imgesi kadar Divan edebiyatına şiir üretimleriyle katkıda bulunan kadın şairler de bu gizemin bir parçası. Fuzuli’sinden Baki’sine, Nedim’in’den Nef’i’sine varana kadar birçok Divan şairi bugün hemen hemen hepimizin ismini duyduğu şairlerden. Peki bu edebi üretimde yer alan kadın şairler ne alemde? Yoksa bütün bu şiir külliyesi

Kadın şairlerin kadın olmaktan dolayı yaşadıkları zorluklara bir diğer örnek, Ani Fatma Hanım'ın şiirlerinin çoğunun yakılmasıdır. Ani Fatma Hanım'ın divanı evinde kalan muzip(!) bir misafir tarafından büyük bir kabalıkla tahrip edilir. Kimi zaman da kadın şairlerimizin yazdıkları eserlerin onlara ait olmadıkları düşünülür. Buna bir çözüm olarak düşünülen ise, kadın şairlerin takma isimlerle eserlerini üretmeleridir.

yalnızca “erk”ek elinden mi çıkma?

Osmanlı edebiyatının kadın şairleri

İşin aslına bakılırsa, geleneksel dönemde edebiyat tarih ve tenkidinin yerini tutan tezkirelerle sınırlı kalan edebî araştırmalarda adı geçen kadın şair sayısı ne yazık ki iki elin parmaklarından çok az fazladır.

Tezkirelerin sınırlı ifade kalıplarına sıkışmış olarak birbirine benzer cümlelerle tanıtılan, birçoğunun eserleri dahi elimize zar zor ulaşan bu şairler hakkında doyurucu araştırmaların yapılmış olmaması ataerkil sistemin akademi alanında dahi kadınların şairliğinin görünürlüğüne hazmedememesiyle ilişkili oladursun, gelin biz göz atalım Osmanlı edebiyatının kadın şairlerine...

Zeynep Hatun, Mihri Hatun, Ani Hatun, Fikret Hatun, Leyla Hanım, Şeref Hanım, Adile Sultan, Feride Hanım ve daha nice-leri... Akademi camiası onlara yüz çevirse de, adı duyulmamış, duyulamamış bu kadın şairlerin hayat hikayeleri de şiirleri kadar ilgi çekicidir oysa.

Mesela Osmanlı kadın şairlerinin bir kısmı ebeveynlerinin onları şairlik yolunda engellemeleri ile karşılaşır. Ne kadar tanıdık değil mi! Şair Feride annesinin şiirle uğraşmasından rahatsız olmasını, bakın nasıl ifade ediyor:

Duhterine böyle m'eder mâderi söyle bana

Görmedim billâh cihânda böyle bir âzâr ana*

(Söyle bana anne biri kızını böyle azarlar

mı, ey anne billahi dünyada böyle bir incinme böyle bir fenalık daha işitmedim.)

Erkek mahlaslı kadınlar

Kadın şairlerin kadın olmaktan dolayı yaşadıkları zorluklara bir diğer örnek, Ani Fatma Hanım'ın şiirlerinin çoğunun yakılmasıdır. Ani Fatma Hanım'ın divanı evinde kalan muzip(!) bir misafir tarafından büyük bir kabalıkla tahrip edilir.** Kimi zaman da kadın şairlerimizin yazdıkları eserlerin onlara ait olmadıkları düşünülür. Buna bir çözüm olarak düşünülen ise, kadın şairlerin takma isimlerle eserlerini üretmeleridir.

Kadın şairlerin önüne çıkan zorluklar elbette bunlarla sınırlı değildir. Ancak onlar tüm bu zorlamalara rağmen kalemlerini oynatmış ve kelimelerini dans ettirmeyi başarmışlardır. Kim bilir, neler yaşamış, neler sığdırmışlardır şiir dünyalarına! Ve kim bilir, bugün belki de kalemlerini oynatıp kendileri ve şiirleri üzerine çalışma yapacak yeni araştırmacıları beklemektedir bu kadınlar...

Görünmezi görünür kılmak

Parça güzelliğinin ön planda olduğu bu edebiyat geleneğinde kelimelerle resmedilen kadın güzelliği şiir öznesinin dilinde yalnızca bir figüran değildir oysa ki.

Şiirde sevgili motifine gizlenen kadın, eril öznenin gözünde saçlarıyla aşığı yerden yere vurup gönlünü paramparça etse de, bizler biliyoruz ki bu coğrafyalarda hem geçmişte hem de şimdiki zamanlarda saçlarının yanı sıra kalemiyle de okurlarını etkilemeyi tercih eden birçok kadın şair bulunmakta. Ancak ataerki sistemi kadının eve hapsedip görünmezi oynamasını öyle çok istemektedir ki, ne geçmişteki ne de günümüzdeki kadın şairlere söz hakkı verir. Durum buyken bizlere düşen elbette bu kadınları yad etmek ve onların eserleriyle haşır neşir olmaktır.

Gelin okuyalım. Gelin hep beraber kucaklayalım kadın emeğini. Günümüzü de geçmişi de unutmuyarak, kadının görünmezini görünür kılarak...

Ne de güzel seslenmiş Mihri Hâton ta 16. Yüzyılın başlarından bugünlere, henüz genç bir kadınken “Ben umardım ki seni yâr-ı vefâdâr olasın / ne bileydim ki seni böyle cefâkâr olasın.” Hem popüler kültürün sosyal medyası aştığı bugünün okur dünyasında hem de iktidarların eline hapsolmuş akademi camiasında kadın şairleri özgürce anabilmenin mümkün olduğu bir dünyaya! Kadınlar hep beraber, hep el ele!

Dip not:

*Trabzonlu Fitnat, bkz. M.Uraz, *Resimli Kadın Şair ve Mubarrirlerimiz*, İstanbul 1941, C.1, s.84/85

**A.g. e. 86/87.

Hem popüler kültürün sosyal medyası aştığı bugünün okur dünyasında hem de iktidarların eline hapsolmuş akademi camiasında kadın şairleri özgürce anabilmenin mümkün olduğu bir dünyaya! Kadınlar hep beraber, hep el ele!

Kadınlar Bir Araya Gelirse!

Her bir araya geliş, iki kadının yan yana olması bile, bu temel dinamikleri ve günlük yaşamın söylenmeyen savaşlarını (bir bakış, bir ayıplama, bir elin uzanması, bir yumruğun sıkılması) birbirlerinin gözlerinde görmeleri için yeterli.

Kübra Öztürk

Feminist mücadelenin Patriarkal Kapitalizme vurduğu en sert darbeler, neşe ve cesaretle kavlanmıştır. Patriarka, sahip olduğu kudreti, kendisine karşı birlik içinde olanlara keder vererek elde eder. Erkek egemen iktidar, neşeyle kahkaha atan ve elele yürüyen kadından korktuğu kadar hiçbir şeyden korkmaz. Öyle ki, “bazen” beden ve emek sömürsünü kabul etmek zorunda kalmış olan “devlet erkani”, kadın mücadelesindeki sorunların çözümünü ikincil derecede sorunlar olarak niteleyip gelecekte mutlaka çözüme kavuşturulacağını söyler.

Bunu söylerken, ertelenmiş umut ve aşağılama ile çözüm süreci içerisinde kadınları her zaman ki gibi dışlayarak, mücadeleyi törpülemeye çalışır. Çünkü, keder üzerine kurulan bir iktidar “sizi sıkıştırmaz, size kaçacak alan bırakır” ve iktidar için kontrol edebileceği bir alanda verilen mücadele, onu bastırmaktan çok daha verimli görünür.

Bu yüzden 3-4-5 Ağustos tarihlerinde Balıkesir’de gerçekleşen kadın kampımızda yaşadığımız deneyimler, sınırlarını devletin değil kendimizin belirlediği örgütlü mücadelenin ilmeklerini atmamızda önemli bir hamleydi.

Paylaşılan deneyimlerin önemi

Peki kadınlar bir araya geldiğinde “ev işleri, çocuklar veya dedikodu” dışında ne konuşur?

Görünmez bendeleri olarak kabul ettiği kadınlara, yaşama hakkını tanıdığı için kendisini “en birinci devlet” olarak kabul etmemizi isteyen iktidar zorbalıklarına karşı; yeni Türkiye’yi, saldırgan neoliberal politikaların kadın emeği ve bedeni üzerinde

Biliyoruz ki İspanya'dan Çin'e, Avusturya'dan İzlanda'ya kadar kadın mücadelesinin durdurulamaz devinimi ile sarsılan patriarka, bir araya gelmiş kadınların yürekli kahkahalarıyla ve devrimci yaratımın yıkıcı kuvvetiyle parçalanacaktır.

ki sömürsünü, adalet kavramını ve hukuk düzeni içerisinde kadına karşı yürütülen pasif cezalandırma yöntemlerini, ne kadar “kazılmaya” çalışılırsa o kadar kimlikleşen kadın mücadelesini tartışabilir mi mesela...

Her bir araya geliş, iki kadının yan yana olması bile, bu temel dinamikleri ve günlük yaşamın söylenmeyen savaşlarını (bir bakış, bir ayıplama, bir elin uzanması, bir yumruğun sıkılması) birbirlerinin gözlerinde görmeleri için yeterli.

Dolayısıyla bu tarz bir araya gelişler, kadın hareketinde çoğaldıkça, yani kadınlar kendileri olmak üzerine ve kendi yaşamlarına sahip çıkabilmek adına deneyimlerini paylaşır, çözüm yolları aradıkça kadın özgürlük mücadelesi de başka bir noktaya sıçrayacaktır.

Metalaşan hayatlarımız

Kapitalizmde kadını cinsel erotizm nesnesi olarak belirlemiş ve bunun üzerine kurulan sektörler, kadın emeğinin ucuz, esnek ve güvencesiz kullanımı üzerine kurulu iş koluları vardır. Kültür endüstrisinin neredeyse tüm matematiğini dayandırdığı, kapitalizmin ve patriarkanın kadın bedenini ve emeğini metalaştırdığı bu durum, kadınların kendi aralarında kurduğu ilişkide bile “şey”leşmeyi ve “metalaşmış kadın bedeni” algısını besler.

Ne zaman ki, bu şeyleşmeden ve baskı araçları arasından sıyrılan kadın, patriarkaya uyum sağlamamış ve buna direnç göstermeyi tercih etmiş kadınlarla bir araya gelse, orada gerçek bir eşitliğin ve kadının özgür yaşayabilmesinin umudu başlar. Bu umut keder ve korku üzerine inşaa edilmiş bir toplumu temelinden sarsacaktır.

Yürekli kahkahalarımızla

Kamp deneyimlerinden protestolara, forumlardan dergilere kadar, her örgütlenme ve mücadele biçimi, kadının bedeni ve kararları üzerinde hak talep eden erkilen boyunduruğundan sıyrılmamız, eşit haklara sahip özgür bireyler olmamızı sağlayacak ilişkiler geliştirip bunları toplumun her kesiminde kurmamız için elzemdir.

Bundan sonra devam edecek olan feminist mücadelenin rehberliğini oluşturacak fikir, deneyim ve eylemliliğin bir araya getirilmesinde, susturulmaya çalışılmış, hapse atılmış, öldürülmüş, tacize ve tecavüze uğramış medya emekçilerinden, fabrika işçisi kadına, ev emekçisinden, öğrenciye kadar bütün kadınların alın teri vardır.

Biliyoruz ki İspanya'dan Çin'e, Avusturya'dan İzlanda'ya kadar kadın mücadelesinin durdurulamaz devinimi ile sarsılan patriarka, bir araya gelmiş kadınların yürekli kahkahalarıyla ve devrimci yaratımın yıkıcı kuvvetiyle parçalanacaktır.

DOSYA

BAĞIMSIZLIK KORKUSU

Az konuşanımız
makbuldür bizim. Dili
uzun olmayanımız. Öyle
her lafa karışmayanımız.
Ortalık yerde yüksek
sesle konuşmayanımız.
Büyüklerle- erkeklere laf
yetiştirmeyenimiz.

Hatice Göz

“Suskunluğum asaletimdenidir. Her lafa verecek cevabım vardır. Ama bir lafa bakarım laf mı diye bir de söyleyene bakarım adamı mı diye.”

Dil, sosyal yaşamda kullandığımız ifade araçlarındandır. Tarihsel olarak, emeğin gelişmesi ve ortaklaşması süreçlerinde varlık kazanmıştır. Ve bütün diller, önceki çağların izlerini taşır.

Tam da bu tarihsel akış içerisinde, ataerkinin oluşması ile birlikte, dil de bükülmüş, şekillenmiş ve egemenlik biçimi haline gelmiştir. Dilin muslukları bin yıllar boyu akadursun, çeşmenin başına erkekler oturmuştur.

Sonuçta dil, erkek egemendir.

“Toplumsal cinsiyetlenme” ve terbiye

Hepinizi cümlenin daha başındayken tutup, çocukken gittiğiniz bir misafirlik anına bırakmak istiyorum. Kaç defa “sessiz ol, kızlar gürültü yapmazlar, uslu dururlar” dendiğini hatırlıyor musunuz?

Ataerkinin toplumsal inşasında kadınların yeri olmadığı gibi sesi, sözü de yoktur. Az konuşanımız makbuldür bizim: Dili uzun olmayanımız. Öyle her lafa karışmayanımız. Ortalık yerde yüksek sesle konuşmayanımız. Büyüklerle- erkeklere laf yetiştirmeyenimiz.

Erkek egemen sistem, konuşma sıklığımızdan, kelime dağarcığımız, telaffuzumuzdan ses tonumuza kadar her şeye etki eder. Sürekli, uslu olmak uğruna susturulduğumuz bir ortamda kendimizi ne kadar ifade edebiliriz ki? Hem hangi dille?

Suskunluğumuz Asaletimizden Bayım!

Bizim sözlerimiz erkeğin neresine denk düşer?

Elbette konuşuruz. Aynı misafirlikte kadınlar, mutfakta çocuklardan konuşurken; erkekler, salondaki koltuklarda dünyayı kurtarırlar.

Hatta sadece sizi ilgilendiren konularda bile fütursuzca ahkam kesebilirler. Tartışmaya girmeniz nafiye. Zira ikna olmak için değil; karşılarında sinir krizi geçirin, kıvranın diye yaparlar.

Dizilerde kadın karakterler sadece bir erkekten bahsetmek üzere yan yana gelirler. Ya da bir plan esnasında, hınzırca planlar.

Öyle oturup siyaset yapan, toplum içinde parmak sallayan kadınlar yoktur. Olamaz. Konuşmaya başladığımızda duvarlara çarparız. Erkek egemen çelik çekirdek, konuşan bir kadını öyle hemen bağrına basmaz. Balsa bir kaşık suda boğar ama!

Kendisi karşısında varlığı ikinci cins olan kadınların aldığı sözün, ettiği kelamın ne değeri vardır ki? Erkek egemen sözler pazarında hiç! Sakalımız olmadığı için dinlenmeyiz.

Öznesi olmadığı bir sistemde, sözlerimiz de boşluğa denk düşer. Anlatmak için kendimizi de parolasak, sözlerimiz erkeklerin bir kulağından girer, fallusa çarpar ve öbür kulaktan çıkar.

Her zaman haklı olmak nasıl bir duygu kim bilir?

Topluluk içerisinde en çok kim söz alır diye sorsalar hep bir ağızdan erkekler diye bağırırız- ya da nazikçe ifade ederiz-. Evet. Ama bu kadınlar sustukları için değildir çoğunlukla; erkekler ısrarla konuştukları, hep anlattıkları, uslanmadan açıkladıkları-sanırsınız ansiklopedi- ve bunu yaparken de karşısındakini bilmişçe susturdukları içindir.

Evet. Sıkça konuştuğumuz-konuşabiliyoruz- mansplaining(benbilirimcilik) meselesinden dem vuruyorum. Hayatlarımızda susturucu görevi gören konudan.

Biz ne zaman ağzımızı açsak ensemizden soğuk bir nefes eşliğinde gelen ve aslında az önce aynı şeyi söylediğimiz şeyi farklı cümlelerle ifade eden o ses. Söylediğimizi kabul etmez. Etse de söylediğimiz şekilde kabul etmez. Eninde sonunda haklı çıkarlar. Merak etmeyin sorun bizde değil!

Erkeklerle, bizim tersimize, sürekli olarak egemenlik kurmaları öğretilir. Bunun yanında bol miktarda şişirilmiş özgüven. Böylece, hakkında pek de bir şey bilmedikleri konular hakkında bile kendinden emin şekilde konuşabilirler. Durup dururken açıklama yapmaya başlamalarını söylemiyoruz bile! Gereksiz bir konuyu açıklar ve sözleri bitince havada salınan üstünlük tozunun üzerlerine yerleşmesini beklerler.

Hatta sadece sizi ilgilendiren konularda bile fütursuzca ahkam kesebilirler. Tar-

tışmaya girmeniz nafile. Zira ikna olmak için değil; karşılarında sinir krizi geçirin, kıvranın diye yaparlar. Çünkü bilginiz şüphelidir. Ve o tartışma hanımefendi, size haddinizi bildirmek için gerçekleşmiştir.

O bilmiş açıklama şeklini hepimiz gözümüzde canlandırabiliriz. Kabaran bir erkeklik, tok ve kendinden emin ses tonu, ortama hakimiyet... Sanki sadece o an, o bilginin sağlayacağı iktidarı ele almak için öğrenilmiştir bilgi. Hissedersiniz.

Bunun bir diğer şekli de “adınıza konuşmak”tır. Eliyle sizi bir adım geri iterken öne atılan söylemler... Bir kadın ve erkeği yan yana yürürken görünce yanlarına gidin ve kadına yol tarifi sorun. Cevabı kimin verdiği bakın.

Saymakla bitmeyecek pek çok şey, söylemlerimizi etkiler. Böylece, bir çeşit öğrenilmiş çaresizliğe bürünürüz. Bezdirici uğraşlar, uzun tartışmalar, denemeler sonunda artık açıklamaktan, konuşmaktan vazgeçme hali. Ve bir yaşam boyu sözlerimize sinen suskunluk, sis ve titreklilik. Bir çeşit kabulleniş: Dinlemeyi ve konuşmayı ayrı ayrı.

Erkek egemen sesli, sözlü dünyanın içinde bize verilen köşede kalmak. Ha bire içimize konuşup durmak. İçer atmak. Zamanla dolmak. Taşınca, “taştı” olmak.

Bu her zaman böyledir. Ötekinin kendini ifade biçimini, aracını elinden aldığımızda, susar. Ve söyleyebildiği her söz, egemen alanın içine düşer.

Biliriz aslında haklı olduğumuzu ya da karşı tarafın her zaman haklı olmayabileceğini ama kaçırız ısrarla. Belirsiz kelimeler, ucu açık söylemler kullanırız hep. Öyle keskin tanımlar, net çıkarımlar, iki nokta üst üste içeren cümleler falan ne haddimize?

Cevabını bildiğimiz bir soruya, sırf “belki yanlış biliyoruzdur” diye cevap vermekten kaçırırız. Öbür tarafta yanlış bildiğini bile sadece cevap vermiş olmak için konuşan erkek durur.

Bir de tam içimizde, dibe batmış paslanmış kelimeleri çıkarırken dolan süre. Ya da zaman dolsun, soru cevapsız kalsın da yeterli ben söz almayayım diye beklediğimiz anlar.

Söz almaya karar verdiğimiz an ile sözü söylemeye başladığımız an arasında geçen; nabzımızı hızlandırıp içimize dolan ve zar zor yan yana getirdiğimiz kelimeleri alıp havaya savuran o illet zaman.

Bildiğimizi söyleyerek çok bilmiş olmaktan kaçınma hali, sözümüzün zaten önemsiz olduğunu fısıldayan bakışlar, maazallah kadın başımızla söz almışken-kırk yılda bir-yanlış söyleme korkusu, olur da şu lanet olası oynak kelimeleri yan yana getiremezsek bir pıtrak gibi üzerimize yapışacak olan gülüşmeler, tecrübesizliğimizi ele vermeye uğraşı, sırf itiraz etme hayır deme cesaretini kendimizde bulamadığımız için sessizce kabul ettiğimiz- etmiş gibi görüldüğümüz- zamanlar, o sessiz teslimiyet.

Neresinden tutsak da çıksak bu karanlık dil mezarlığından?

Söz sırası bizde!

Erkek egemen yaşamın ve onun inşa olduğu söylemlerin bize öğrettiği bir suskunluk var. Ama örnek alabileceğimiz başka şeyler de mevcut. Kadın olmanın bize bıraktığı bir miras, tarihten gelen ortak bir hafızamız var: Cüret etmek!

Ne dersiniz, yapabilir miyiz? “Bak canım mide ağrısına nane limon iyi gelmez. İnternette daha mı iyi bileceksin diyen erkeklerle bin yıllık şifacılığımızı hatırlatabilecek miyiz? Yüksek sesle konuşmanın marifet olmadığını, istersek bizimde yapabileceğimizi, yüksek sesle dile getirebilir miyiz? Hayır ya, ben aslında senin gibi düşünmüyorum, saçlarım bu şekilde daha güzel diyebilecek miyiz?

Nöbeti devralma zamanı geldi sanırım... Çoğu zaman bir şeyleri değiştirmek için bir kırılma anı bekleriz. Ben diyorum ki, beklemeyelim. Çatlatmaya gücümüz var o duvarları. Şimdi söz sırası bizde. Haydi, ayağa!

Ama örnek alabileceğimiz başka şeyler de mevcut. Kadın olmanın bize bıraktığı bir miras, tarihten gelen ortak bir hafızamız var: Cüret etmek!

Söze nereden başlasak?

Konuşmak, söz söylemek; ayağa kalkmaktır. O an bütün oklar sizi işaret eder. Sesiniz kalabalığı yarar. Konuşmak için söz aldığınızda bir adım öne çıkmış olursunuz. Sözüünüz ve siz çırılçıplak kalırsınız. Sözlerinizi sorumluluğu, ağırlığı olur ve bunları taşımanız gerekir.

Konuşmak ne kadar zor değil mi?

Kadın Başına Nereye Gidiyorsun?

Bengi Baytekin*

Merhaba, ben Bengi. 27 yaşındayım. Üniversitede Çeviri Bilim bölümünden mezun olduktan sonra her 3 gençten biri gibi mezun olduğum bölümün işini yapmak istemediğime karar verdim. Ve kendimi uzun süreli bir arayış içerisinde buldum. Hikayeler yazabilmek, bu hikayeleri görsele dökebilmek ve daha çok iletişim ile alakalı bir şeyler yapmak istediğimi hissettim. Kıyısından köşesinden tutabilmek için Bilgi Üniversite'nde Kurumsal İletişim yüksek lisansı yaptım, çalışmaya başladım. Bir süre sonra kariyer basamaklarını tırmanmam gereken yaşta (o ne demekse) basamaklardan kayıp düştüm.

Aslında yaptığım işi seviyordum ama uzun yıllardır kalbimin baş köşesine kondurduğum dünyayı keşfetme duygusu artık ağır basmaya başlamıştı. Ofiste çalışırken, camdan koca koca gökdelenleri izlerken, sokakta yürürken bedenimin burada ama ruhumun burada olmadığını fark ettim. Tek yön uçak bileti alıp gitmenin beni nasıl heyecanlandırıldığını tarif edemem. İşte bu yüzden "beni en çok mutlu edecek olan ben"i tercih ederek, yollara çıktım.

İstanbul'da yürüdüm, koştum, büyüdüm. Çocukluğumdan beri hayalperesttim, bisikletimi alıp hep uzaklara gitmeyi tercih ettim. Keşfetmek, insanların hayatlarına dokunmak istedim. Üniversite, yüksek lisans, iş hayatı derken içimdeki bu aşkı unuttum, ta ki uyanana kadar. Uyanmam, lisede başlayan "panik atak bozukluğu" nun elimi kolumu iyice bağlaması ve hayatın

İpek Yolu'nun üzerinde, etrafımı tarihi kervansarayların kapladığı, göz alıcı medreselerin ve köklü pazarların bulunduğu tam 2500 yıllık bir geçmişli olan şehrin kahverengisi ve mavisinin eşliğinde okuyanlara iyi gelmesi dileğiyle, bu satırları Özbekistan'ın Bukhara şehrinde yazıyorum.

bana "teslim ol" demesiyle gerçekleşti diyebilirim. Yolumun beni yol'a sürüklemesiyle tam 1 yıl 3 ay önce hayatımı değiştirmeye karar verdim. Çevreme göre iyi bir işim, yaşıma göre ortalamanın üzerinde bir gelirim vardı. Önce işimi, ailemi, evimi hatta kedimi, çok sonraları ise kendimi de arkamda bırakıp bir sırt çantasıyla yola çıktım. Toplam kaç ay süreceğini bilmediğim, hayatımda ilk defa bir yere kendimi sabitlemeyeceğim günler böyle başladı.

Daha önce tek başıma yola çıkmamıştım

Yolculuğa çıkmama son birkaç gece kala bilinmezliğin getirdiği korkular etrafımı sardı. Aylarca, haftalarca sağlık kontrolleri nasıl geçecek, çantanın içine ne konacak,

acaba sığar mıyım gibi düşüncelerle boğuştuğuktan sonra son on gün geriye bilinmezliğin verdiği korkular kaldı. Her yeni bir güne başladığımda ise korkularımı silip cesaretimi tekrardan toplamamı sağlayacak siteleri ve fotoğrafları gözden geçiriyordum.

Kimse kolay olacağını söylemedi, sanırım en güzel tarafı da buydu. İlk durağım Tayland oldu. Daha önce bu kadar uzun bir yolculuğa tek başıma çıkmamış, 10 kg çantayla 34 derece sıcakta yürümemiş ve dilini hiçbir şekilde anlamadığım bir ülkede kalmaya karar vermemiştim. Üstüne Jet Lag, Bangkok'un kalabalık ve sıcaklığı da eklenince bir köşeye oturup "Ne yapıyorum ya ben?" dedim.

Hostel'e ulaştığımda Tayland'a gelmeye karar verdiğim an gibi aniden geri dönüş bileti bakmaya başladım. Sonra hayatımdaki en iyi kararı vererek uyudum. Saatlerce uyumuşum. Alışma süreci 1 ay sürdü diyebilirim. Bu sadece kendinle tamamen baş başa kalmaya alışma süreci değil. Yeni kültüre, kokulara, dile, düşük bütçeyle yaşamaya aynı zamanda gezmeye ve kadın olarak tek başına seyahat etmeye de alışma süreciydi.

Yeniden özgür hissedebilmek için

Bu yıl benim "ikinci doğumum" diyorum çünkü kendimi dahil her şeyi yeni baştan öğrendim. En önemlisi artık başka biri-

nin “hadi Bengi” demesine ihtiyacım yok. Hangi şartta ve nerede olursam olayım, en büyük destekçimin kendim olduğumu bilerek ilerliyorum. Bunun dışında bu yolculuk hayatıma birden fazla güzel kalpli insan kattı.

Belli bir çevrede sadece belli insanlarla iletişim halinde olabiliyorsunuz ve aynı dünya görüşüne sahip olabileceğiniz insan sayısı ise bir elin parmaklarını geçmiyor. Oysa şimdi benimle aynı dili konuşabilecek tüm dünyadan insan tanıyorum. Her birinin farkında olarak veya olmayarak verdikleri destek bunca zamandır yolda olma motivasyonumu arttırdı. Sadece yüz yüze karşılaştığım insanlarda bahsetmiyorum, yan yana olmasak dahi sosyal medyada bir araya geldiğim insanlar da bir süre sonra bir bakmışsınız en yakın arkadaşınız oluvermiş. İşte bu yüzden kendi ailemi kendim yaratabildiğim için kendimi çok şanslı hissediyorum.

Yolda ‘olmak’ duygusu

İlk yola çıktığım zaman yeni yerler görme ve yeni insanlar görme isteğim ağır basıyordu. Ancak yolculuğumun dördüncü ayında yeni yerler görme önceliği yerini kendini keşfetmeye bıraktı. Bu yolculuğa çıktıktan sonra fark ettiğim ilk şey bu zamana kadar kendimle ne kadar az vakit geçirdiğim oldu. Türkiye’deyken yalnız başıma zaman geçirmek istesem dahi dış etkenler illa ki buna engel oluyordu. Ama şimdi, yoldayken beni kimse ve hiçbir şey oyalamıyor. Çünkü tek başına seyahat ettiğinizde biriyle veya sadece kendinizle başa kalmayı seçme özgürlüğünüz var.

Yolda kendini, sınırlarını, yaralarını berelelerini öğreniyorsun ve 27 yaşında kendimle tanışmak çok hoşuma gitti. Yeni yerler, insanlar, kültürler keşfetmek çok iyi hissettiriyor ama artık varılan yeri önemsemiyorum. Yolda ‘olmak’ duygusu ve bu sayede neler yapabileceğimi keşfetmek beni daha çok cezbediyor. Tayland’dan başlayan yolculuğumla hayatı keşfederken kendimi

anlamayı ve kucaklamayı öğrendim.

Dünya turuna çıkmaya karar verdiğimde yakın çevremden, uzaktan yakından tanıdığım – tanımadığım insanlardan birçok farklı tepkiyle karşılaştım. Bazıları hayranlıkla ve cesaretlendirici dileklerle karşılık verirken bazıları da negatif olabilecek milyonlarca nedeni önüme seriverdi. En çok karşılaştıklarım;

“Orada başına çok kötü bir şey gelirse ne yapacaksın?” “Kadın olarak tek başına gezmek korkutucu değil mi?” “Yanına birini daha alsan güvenli olmaz mı?” “Sence üstesinden gelebilecek misin?”

Kendim olmak

Zaten psikolojik olarak zor bir yolculuğa hazırlanırken bir de ek olarak hayallerinizi ve kendinizi savunmak gerçekten insanın sınırlarını zorlayabiliyor. Bir süre sonra neden bu tarz soruların çoğunlukla sorulduğunu kendi kendime sorgulamaya başladım. Bu talihsiz durum aslında çocukluktan itibaren aşılınmaya başlıyor.

Aileler kız çocuklarının bir yandan iyi eğitim almasını, kendi ayakları üzerinde durabilmesini dilerken diğer yandan farkında olarak veya olmayarak “kurtarılmayı bekleyen” bireyler yetiştiriyorlar. Eşitsizlik toplumdan önce maalesef çekirdek ailenin içerisinde başlıyor. Bağımsızlık kelimesi ise kadınlar için yine maalesef masal kitaplarında bile yer almıyor. Ben de çoğu kadın gibi uzun yıllar bu hissiyatla boğuşup durdum. Kendim ve bağımsız bir birey olmak topluma ve aileme karşı ihanet gibi geliyordu.

Bir şekilde verilen eğitimle, söylenen ata sözleriyle ve mahalle baskısıyla bilinç altım korkutulmuştu. Aslında olmak istediğim insanla, çevreden onay gören Bengi arasında dağlar, akarsular vardı. Yerimin ne olduğunu hiçbir zaman bilemedim. “Doğru” şeyleri yapmakla, üniversiteye gitmekle, üniversiteden mezun olup iş bulmakla,

iş bulduktan sonra evlenip, çocuk yapıp onları büyütmeyle geçecek bir hayat benim hayalim değildi.

Hayallerinin peşinde

Çocukluğumdan beri tek bir hayalim vardı “Başka dünyaları da görebilmek”. O başka dünyadaki insanların hayatlarına dokunup hikayeler yazabilmek. İşte tüm bunların sonunda iyi ki diyebiliyorum. İyi ki yola çıkmaya karar verdim ve iyi ki bunu tek başıma yaptım. Hayatıma dokunan iyi veya kötü olaylar, insanlar sayesinde Bengi’nin gerçekten ne istediğini öğrendim. Değiştim...

Sırt çantasını alıp kapıdan çıkan kişiden farklıyım artık, hala da bunu yaşayarak öğreniyorum. Düşüyorum, kalkıyorum sonra tekrar... Kendi ellerimi tutarak yürümeyi yeniden öğreniyorum. Milyonlarca insan görüyorum, milyonlarca insan tanıyorum ve onlar sayesinde değişiyorum. Aslında değişmek doğru kelime değil sanırım; genişliyorum. İçimde var olan kişiyi ortaya çıkarıp yeniden büyütüyorum. Dışarıdan küçük kendi içimde ise büyük reformlar yaşıyorum.

Kendi hayatına ufak dokunuşlar yapmak isteyen ama cesaret edemeyen birine her zaman söylediğim bir söz vardır. Belki sizin de hayatınızın bir noktasına dokunur. Bir günün nasıl geçiyorsa, ömrün öyle geçiyor. Zaman o kadar hızlı akıyor ki bir bakmışsın iki hafta geçmiş bir bakmışsın üç yıl geçmiş. Evinin kanepesinde oturup hayatın öylece akmasını istiyorsan ne âla ama dünya göz yumamayacak kadar çok güzel. Şuna inanıyorum; geçmiş arkada kaldı, yarın ne zaman gelir ne olur bilemezsin. Sadece şu anın var.

** Haziran 2017’de her şeyini tek bir sırt çantasında toplayıp yeni kültürleri, yeni insanları ve kendini tanımak için yollara düştü. Şimdi Güney Kore’de, bir yıl önce plan yapma dürtüsü yolda düşürdüğü için hayatını bu şekilde sürdürüp kadın başına gezmeye devam ediyor.*

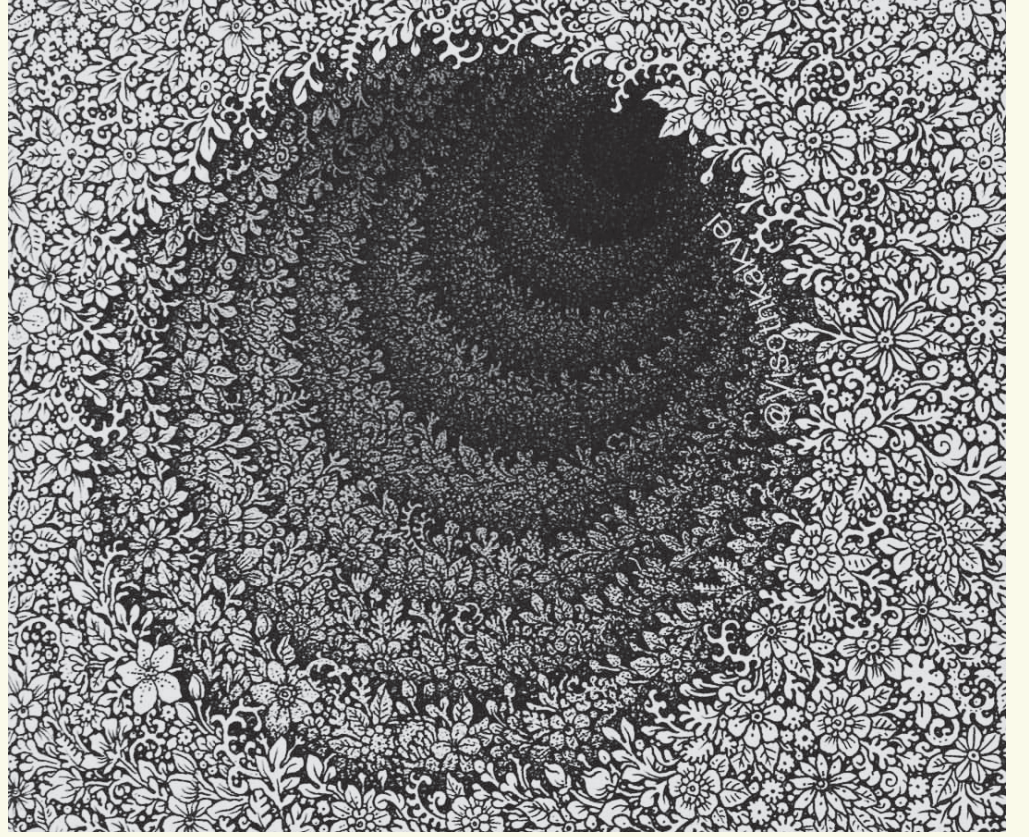

Eşitsizlik toplumdan önce maalesef çekirdek ailenin içerisinde başlıyor. Bağımsızlık kelimesi ise kadınlar için yine maalesef masal kitaplarında bile yer almıyor. Ben de çoğu kadın gibi uzun yıllar bu hissiyatla boğuşup durdum. Kendim ve bağımsız bir birey olmak topluma ve aileme karşı ihanet gibi geliyordu.

Çocukluk Hastalığına Elveda Çekip Gidebilmeye Merhaba

Ev hem sığınacak liman hem de kaçılıp kurtulması gereken bir yerdir bazen. Giriş çıkış saatlerinin denetlendiği, akşam çıkmalarına ve arkadaşlarda yatmalara onay verilmediği, televizyonda istediğin kanalı izleme lüksünün olmadığı bir yer... Genelde televizyon kumandası kimseye evdeki "iktidar" odur.

Buket Karaçaylı

Çekip gidebilmek... Hepimiz hayatımızın en az bir döneminde aklımızdan geçirmişizdir; her şeyi geride bırakıp, bizi yoran, bunaltan, sömüren unsurlardan kurtulabilmek için çekip gidebilmeyi... Mücadele mi etmedik, değiştirmek için çabalamadık mı, saçımızı süpürge mi etmedik... Kimi zaman çabalarımızın beyhude oluşunu bilmemize rağmen, her seferinde başka bir yerimizden kırıla kırıla, bir köşeye geçip gizli gizli ağlamadık mı? Evet, daha fazlasını da yaptık. Peki ya çekip gidebildik mi?

Kendilerine ait bir yaşam kurma isteğiyle dolup taşan kadınlardan çok azımız gidebiliyor, çoğunluğumuz ise "kalmanın" en güvenli seçenek olduğuna inandırıyoruz kendimizi. Kimimiz ekonomik bağımsızlığımız olmadığı, kimimiz evli olduğumuz, kimimiz çok sevdiğimiz insanlara bağılıklarımız için istemediğimiz bir yaşam sürüyoruz.

Ne edebiyat ne sanat ne sinema dünyasında işlendi bizim kendi ayaklarımız üzerinde durup istediğimiz bir hayatı yaşayabileceğimiz, ne de ders kitaplarında anlatıldı arzularımız. İlkokulda, 80 Günde Devri Alem kitabında, Hindistan'dan Japonya'ya, Amerika'dan Singapur'a uzanan 80 günlük gezide, dünya hakkında pek çok ilginç şeyin ancak erkekler tarafından bilinebileceği

mesajı verildi bize...

Lise ve üniversite dönemlerimizde tanıştık "Into The Wild-(Özgürlük Yolu)" filminde evini terk edip tek başına hayatta var olma mücadelesi veren genç bir erkekle... Ve daha birçok yerde karşılaştık bağımsız erkekle... Böylece kabullendirdik kendimizi çaresizliğe, "çekip gidebilmek" erkek işidir diye.

Peki neydi erkekleri dünyaya, kadınları eve bağlayan şey?

Ev ve Kadın

"Ev'i" simgesel çağrışımları üzerinden kendi köklerimiz bulduğumuz yer olarak düşünürüz. Ev, dünyaya bakışımızı belirleyen mekandır aslında. Ancak yurt, memleket, vatan gibi kavramlar da ev üzerinden temellenir. Özne olanın bu evde yaşamı aidiyet ilişkisiyle sağlanır. Yani bir anda kendiliğinden oluşmaz, iktidar ile karşılıklı ilişki içerisinde gelişen bir süreçtir. İktidar ilişkilerini kadınlar ve aileleri olarak düşünebiliriz.

Kimi kadınlar için ev "sıcak bir yuva" olurken kimileri için de "zindan"a dönüşebilir. Dolayısıyla ev hem sığınacak liman hem de kaçılıp kurtulmak istenen bir yer

olabilir. Giriş çıkış saatlerinin denetlendiği, akşam çıkmalarına ve arkadaşlarda yatmalara onay verilmeyen, televizyonda istediğin kanalı izleme lüksünün olmadığı bir yer... Genelde televizyon kumandası kimdeyse evdeki "iktidar" odur.

Çalışan ya da okuyan kadınların imdadına "ara mekânlar" yetişir. Bu da odalardır. Aslında evin içinde olan bu mekân kadınların nefes aldıkları, diğer yerlere görece özgür oldukları bir mekân olduğundan ara mekân olarak tanımlanabilir. Kamusalla özel arasında bir geçiş sağlayan mekân anlamında kullanılan ara mekân kavramı "oda" üzerinden kullanıldığında deforme olur. Ancak günümüz şartları göz önüne alındığında, internet ve sosyal ağlar aracılığıyla ya da bir filmle bir kitapla dış mekânla kurulan ilişkiyi sağlayan yerdir oda. Çoğu genç kadın evde olduğu saatlerde odasının dışına çıkmayı istemekte, zamanının büyük kısmını burada geçirmekte, o odada diğer arkadaşlarıyla görüşmekte, arzuladığı özgürlüğü o odaya sıkıştırılmaktadır.

Ancak odada yaşanan da geçici bir özgürlük deneyimi olarak görülür, kadınlar odalarında sürdürdükleri yaşamları bir tür sıkışmışlık olarak algılamaktadır.

“Eee senin düşün ne zaman?” sorularına maruz kalmak

Kendini bir odada sıkışmış gibi hisseden kadınlar, odadan çıkıp ayrı bir eve taşınmanın ve özgürlüğe kavuşmanın bir yolunu ararlar. Türkiye toplumunda İstanbul ve Ankara gibi şehirlerde kadınların -üniversitede okuduğu süre dışında, ki o da ailesinin yaşadığı şehirden başka bir şehirde okuyorsa- yavaş yavaş ayrı evlere çıkabildiği görülse de hala ciddi oranda buna imkan verilmemektedir.

Bir kadının ancak evlendikten sonra başka bir eve çıkabileceği düşünülür. Evlenmiş kadınlar da bu nedenle toplumsal bir baskıyla karşılaşır. Özellikle üniversiteden mezun olan, 25 yaşını geçmiş ve hala evlenmemiş kadınlar sosyal çevreleri ve aileleri tarafından evlenmesi için baskı görürler. Kimse bu kadınların ne hissettiklerini bilmez, bilse de ilgilenmez. Görünmez olurlar. Ailenin kökenini sarsacağı bilindiğinden görünmez olurlar.

Kadınların aileriyle birlikte yaşamaları toplumsal bir baskıya maruz kalmalarına neden olurken bir yandan da cinsel özgürlüklerinin denetim altına alınması anlamına geliyor. Dolayısıyla ev ve aileleriyle birlikte yaşam çok büyük bir sorun haline geliyor.

Tahakküm, Aşk, Evlilik

Tahakküm, aşk ve evlilik her biri ayrı ayrı uzun uzadıya tartışılacak kavramlar ve burada derinlikli olarak değinmeyecek olsam da, bu yazının en önemli kısımlarından biridir.

Bize evlilikten başka bir seçenek sunmayan patriyarka, evliliğe “aşk” kılıfı giydirmekten de geri durmaz. Bir yandan bizi tek bir oda içerisinde nefes almaya zorlarken bir yandan da istediğimiz kişiye aşık olma özgürlüğünü verir. Aşık olamıyorsak da mantık yoluyla evliliğe izin verir.

Aşkı bulan kadının, partneri ile yaşadığı ilişkinin toplumsal cinsiyet rollerinden ve eril tahakkümden tamamen bağımsız olması pek olası bir şey değildir. Belki bu tür nedenlerle belki başka nedenlerden ötürü bir kadın ilişkisinde tıkanıklık yaşadığında pek kolay çekip gidemez. Tüm şanslarını değerlendirir, sonuna kadar devam etmeyi seçer.

Evli olan ya da çocuğu olan kadınların çekip gidebilmesi daha da zordur. “Sıcak bir yuvanın” yani bir “evin” bir odasının kadınlar için ne anlama geldiğini bilir bir erkek. Çünkü evin diğer odalarında iktidar o dur.

O iktidarını evlilik yoluyla kurduğu yeni bir evde pekiştirmeye devam eder. Hem bu sefer iktidarı daha da genişlemiş, çocukları da hegemonya sahasına eklenmiştir artık. Kadının umutla baktığı evliliği bir anda yıkabilir erkek. İsteddiği zaman çeker gider, kırar döker.

Peki ya kadın?

Neden gidemiyor bu kadınlar? Neden aldatılmayı, kırılmayı, dövülmeyi göze alıyor da çekip gitmeyi göze alamıyor?

Neden evden gitmiyoruz?

Bazı kadınlar çekip gitme isteklerini hayata geçirme girişimlerinde bulunuyor. Bulunsa

Neden gidemiyor bu kadınlar?
Neden aldatılmayı, kırılmayı, dövülmeyi göze alıyor da çekip gitmeyi göze alamıyor?

sürülebilir. Ya da bir kadın aile bütünlüğünün sarsılmaması için kendini feda etmiş olabilir.

Diğer bir yandan, eş ile ya da aile ile yaşamın sağladığı maddi konforu bırakamayan kadınlar kendi hayatlarını kurarak zorluk çekmeyi istemeyebilirler. Ki bunu da kendilerine itiraf edememektedirler.

Asıl sebep ise çocukluk halidir. Emniyette olduğumuz, her şeyin başkaları tarafından yapıldığı, ne zaman ihtiyaç duysak anneçigimize, babacımıza güvenebildiğimiz çocukluğumuz... Birisine yaslanma, bir başkası tarafından beslenme, tehlikelerden korunma, gözetilme ihtiyacı. Bu ihtiyaçlar, yetişkinliğimize dek uzanır.

Kadınlar, çocukluktan itibaren bağımlı olmaya özendirilmektedir. Kadınlar hiç bir zaman kendine bakma, kendini koruma, kendini ortaya koyma konusunda, kendini rahat hissetmesi yönünde özendirilmemiştir.

Yani sonuç olarak, yaşam standartlarımızın düşmesinden ve yaşamlarımızın sorumluluklarından korkmamızın nedeni ailemizin, eşlerimizin ve sevgililerimizin bizle kurduğu ilişkinin sonucudur.

bile, bu girişimler aileleri, kocaları ya da sevgilileri tarafından engellenmediği halde bir biçimde vazgeçebiliyorlar. Bu vazgeçiş sağlayan ya da kadınları bu hamleyi yapmaktan alıkoymayan nedenler ne olabilir? Bu kadınlar neden kendilerini sıkıştırdığı evlerini ya da ilişkilerini bırakıp gidemez?

Maddi imkansızlıklar olabilir, aileden, eşten, sevgiliden gelecek tepkiden ya da vicdan muhasebesinden çekinilebilir. Kısacası duygusal ve vicdani nedenler öne

Şimdi bir kez daha düşünelim kendi hayatlarımızı, seçimlerimizi...

Ancak o zaman görebileceğimiz, ilişkilerimizi bu çerçevede incelediğimiz zaman bizi saran korku duvarlarının bir üfürükle yıkılmasının ne kadar kolay olduğunu.

O zaman haydi !

Çocukluk hastalığından kurtulup elvedalara merhaba demenin tam vaktidir.

Biz Yalnız Değiliz! Yanlış Değiliz!

Mücadeleci ruhunu hissettiğimiz, dayanışmanın yanı başında bir kadın *Ela Özer*. O 27 yıllık yaşamında, kendi devrimini yarattı. “Kadın doğulmaz kadın olunur” diyerek, 16 yaşında bedenini özgürlüğün rüzgarına bıraktı... Biz de *Ela* ile kadın olma sürecinde verdiği mücadele ve son dönem artan trans kadın cinayetleri üzerine hemhal eyledik.

Feminerva: Merhaba Ela, öncelikle biraz kendinden bahsedebilir misin, neler yapıyorsun?

Ela Özer: Merhaba. İstanbul Bilgi Üniversitesi Sinema TV bölümünden geçen yıl mezun oldum. Kurgu montaj alanında çalışmaktayım.

Kendi devrimini yaratma sürecinden biraz bahsetmek ister misin?

16 yaşındayken anneme açıldım. Beni bekleyen zorlu yolculuğun farkındaydım. Büyük savaşların sonrasında şu anki noktaya gelebilirdim. Tabi ki her şey düz bir çizgide ilerlemedi. Yeri geldi dalgalandı yeri geldi zikzaklar çizdi. Sizin de dediğiniz gibi; hayatın akışı içinde insan yolculuğunu hiçbir zaman “kesin bir çizgi çekerek bitirdim” diyemez. Yolculuk her alanda devam etmekte. Mücadele her zaman devam etmekte.

Trans kadın olarak yaşadığın en çarpıcı problemler neler? Toplum içinde ya da eğitim sürecinde sana engel olan problemler var mı?

Toplum içinde neredeyse hiçbir problem yaşamadım. Görünürlük açısından bir sıkıntım olmadı. Üniversite hayatımda flörtlerim tarafından ve belli bir kesim tarafından şiddete maruz kaldım. Önyargılara maruz kaldım. Ama zamanla onlar da kabullendiler. Çoğu ile görüşmesem de bilirim ki kafalarındaki tabuları yıkabilirdim.

Peki biraz transfobi üzerine konuşalım, “transfobi” senin için neler içeriyor?

Fobi kelime olarak çok geniş bir perspektif içeriyor. Transfobi kendi içimizde yani LGBTIQ+ kişilerin içinde de var. Kendi içimizde kişileri ötekileştirebiliyoruz. Bazen farkında olmadan kırabiliyoruz. Ya da kendi kişisel alanımızda kendi fobimizle tam olarak barışamamış olabiliyoruz. Translar açısından bakarsak beden değiştirme söz konusu olduğu için yani değişen bir şeyler olduğu içi fobi daha çok

Yeri geldi dalgalandı yeri geldi zikzaklar çizdi. Sizin de dediğiniz gibi; hayatın akışı içinde insan yolculuğunu hiçbir zaman “kesin bir çizgi çekerek bitirdim” diyemez.

yaşanıyor. CİS kadın ve erkeklerin olduğu dünyada daha “görünür” olsa da transfobi, fobik olma durumu her alanda.

Başarılı bir öykün var, tüm bu süreçleri sağlıklı bir şekilde atlatmada neler etkili oldu?

Benim en büyük destekçim ailem oldu. Arkadaşlarım oldu. Güçlü bir insanım. Zamanla düşe kalka birçok zorluğun üstesinden geldim.

“Benim Çocuğum” belgeselinin şanlı kahramanlarından birisin, LADEG’ten ve annelerden biraz söz edebilir miyiz?

“Benim Çocuğum” belgeseli birçok anneye ve babaya aydınlanmaları açısından ışık tutan güçlü bir doküman oldu. Aslında o belgeselde benim iki kahramanım var. Annem Pınar Özer ve Sema Yakar.

Sevgili Boysan Yakar’ın vefatından sonra annesi Sema Yakar, babası Hakan Yakar, annem ve birkaç kişi daha LADEG+ Aileleri Destek Grubunu oluşturdu.

LADEG+; bünyesine gönüllü katılan, çalışmalara en az LADEG+ bünyesindeki LGBTIQ+ ebe-

veynleri ve yakınları kadar destek veren gençlerle de çalışmalarını sürdürmektedir. LADEG+ gençlik komisyonunun varlığı bu gurubun her zaman güncel ve dinamik kalmasını sağlıyor. Gençlerle birlikte çalışan LGBTIQ+ Aileleri ve yakınları sadece ebeveynlerin bulunduğu etkinliklerde hikayelerini anlatmakta sınırlı kalmayıp Türkiye’deki ve dünyadaki LGBTIQ+ hareketinin gündemini takip ediyor ve başka oluşumların düzenlediği etkinliklere katılarak bilinç yükseltme çalışmalarına

devam ediyor.

LADEG+, kuir bir aile yapısıdır da. Kendini aile olarak tanımlayan LGBTİ çiftler de LADEG çatısı altındadır. Ben de gençlik komisyonunda görev almaktayım.

Kendini kadın mücadelesinin nasıl bir parçası olarak görüyorsun?

Bir kadın olarak kendimi var etme sürecim çok da kolay olmadı. Eril zihniyetin baskınlığı her zaman vardı. Ama zamanla bu dominantlığı kırmaya başladım başladık. Zaman içerisinde birçok dogmatik düşüncenin kırıldığını gördük. Daha da iyi olacak.

Trans Cinayetlerine karşı toplumda kamuoyu oluşmamasının sebebi sence nedir?

Eskiye oranla medyada daha çok LGBTİ görünürlüğü mevcut. Ama ne yazık ki öldürülen translar için çok büyük bir şey yok. Ne yazık ki hiçbir koruyucu veya caydırıcı yasa yok.

Kendini topluma ve nefrete karşı korurken, nasıl bir öz savunma yöntemi geliştirdin? Fiziksel müdahaleler yaşadın mı?

Geçiş sürecim başlamadan önce erkekler tarafından çok fazla şiddete maruz

Bir kadın olarak kendimi var etme sürecim çok da kolay olmadı. Eril zihniyetin baskınlığı her zaman vardı. Ama zamanla bu dominantlığı kırmaya başladım başladık. Zaman içerisinde birçok dogmatik düşüncenin kırıldığını gördük.

Trans kadın ve erkekler olarak toplumda yer edinmek istiyoruz. Bizim de herkes gibi yaşama hakkımızın olmasını çok istiyoruz. Doktor, mühendis, sinemacı, ressam biz her yerdeyiz. Görünür olursak bizden sonraki kuşaklar için ışık olacağız ve daha yumuşak bir geçiş yapacaklar.

kaldım. Geçiş sonrası erkek arkadaşlarıma açıldıktan sonra onlar tarafından transfo-bik şiddete maruz kaldım. Bu beni baya üzmüş ve sarsmıştı. Kendimi korumak için LGBTİ aktivizmine girdim ve orada kendimi daha güvende hissedebildim.

Kamuoyuna yansıyan olumsuz olayların yanı sıra, şu sıra gündemde olan, ilk açık kimlikli doktor ve avukat adayları olan trans kadınlar var. Sosyal medyanın gücüyle birlikte kendilerini duyurup, destek topladılar. Topluma karışma kendini var etme sürecinde, Yaşamın her alanında var olan görünürlük sürecini nasıl değerlendiriyorsun?

Trans kadın ve erkekler olarak toplumda yer edinmek çok istiyoruz. Bizim de herkes gibi yaşama hakkımızın olmasını çok istiyoruz. Doktor, mühendis, sinemacı, ressam biz her yerdeyiz. Görünür olursak bizden sonraki kuşaklar için ışık olacağız ve daha yumuşak bir geçiş yapacaklar.

Son olarak; okurlara neler söylemek istersin?

Erkek egemen dünyaya inat yaşasın kadın dayanışması!

LGBTIQ+

Lezbiyen, Gey, Biseksüel, Transgender, İnterseks ve Queer

LADEG+ ailelerinde lezbiyen, gey, biseksüel, trans, interseks, kuir+ (LGBTIQ+) kişiler olduğunu öğrenen ebeveynler ve yakınları tarafından kurulan bir sivil toplum oluşumudur. LGBTIQ+ ebeveynleri ve yakınları olarak bir araya gelen LADEG+, LİSTAG'ın kurucuları arasında yer alan bir grup gönüllü tarafından 2016 yılında faaliyetlerine başladı.

<http://www.ladeg.org>

TRANSFOBİ

Biyolojik cinsiyetinden dolayı kendisinden beklenen seksüel ve toplumsal rollere uymayarak cinsiyet değiştirenlere karşı bir tür kaygı ve korku ifadesidir. Trans bireylere karşı uygulanan nefret söylemleri son dönemlerde insani haklarından mahrum bırakılan Diren Coşkun ve öldürülen Hande Kader'den Esra Ateş'e kadar trans cinayetleri politiktir.

Cisgender

Doğuştan gelen biyolojik cinsel kimlik ile hissedilen cinsel kimliği uyuşan bireyleri tanımlamak için kullanılır. Örneğin "cis male" erkek olarak doğan ve kendini erkek olarak kabul etmiş bir bireyi tanımlar, "cis female" kadın olarak doğan ve kendini kadın olarak kabul etmiş bireyi tanımlar.

"Benim Çocuğum"

Çocukları LGBTI+ olan bir grup ebeveynin hikayelerini anlatan "Benim Çocuğum", Ocak 2013'te tamamlandı. Yönetmeni Can CANDAN, belgeselde muhafazakar, homofobik, transfo-bik bir toplumda bir yandan aile, bir yandan da aktivist olmanın ne anlama geldiğini yeniden tanımlayan ebeveynlerin deneyimlerini aktarıyor.

Sylvia Plath'ın Daktilosu ve Eşi Ted Hughes

Buket Karaçaylı

Kalemi kimin elinde tuttuğu, öyküyü kimin anlattığı her şey demektir. Yazar kadınlar da ruhlarının derinliklerinde bunu kavramışlardır. Bu kadınlar hem yazarlıkları hem de ilişkileri uğruna çok fedakarlıkta bulundular. Bedel ödediler; birçok şeyi göz ardı ettiler. Ama sonunda yazınsal ölümsüzlüğe kavuştular. Bir zaman yalnızca erkek tanrılara ait olan gücü ele geçirdiler.

Yatak odalarından sayfalara, sayfalardan edebiyat tarihine uzanan yolculuklar... Bu yolculuklarda terk edilen, kötü muamele gören, aşağılanan, aldatılan, mağdur edilen yazar kadınlar... Kimi zaman mutsuzluğa, sefalet; kimi zaman intihara sürüklenen kadınlar... Peki, en iyi yazarlardan sayılan kadınların bile özel hayatlarıyla daktilolarını birbirine bağlayan sır neydi?

Sylvia Plath de yazınsal ölümsüzlüğe kavuşmuş; ancak "kötü" ilişkilerinden payını almış yazar kadınlardan biri. Plath'ın şiiri üzerine yazmak istenildiğinde sadece yapıtlarına bakmak yetersizdir; eşi Ted

"Yatak odalarından sayfalara, sayfalardan edebiyat tarihine uzanan yolculuklar... Bu yolculuklarda terk edilen, kötü muamele gören, aşağılanan, aldatılan, mağdur edilen yazar kadınlar..."

Hughes ile aralarındaki ilişkisi boyunca hissettiklerine ve günlüklerine bakmak gerekir. Ancak önce şu soruları sorabiliriz: Ted Hughes'ın Sylvia'yı aldatması, onun için itici ya da yaratıcı bir güç olmuş mudur? Yoksa, bu durum birçok biyografi yazarının da düşüncesine göre Sylvia'yı intihara mı sürüklemiştir?

Bir şair ve evli bir kadının olma arzusu

Sylvia'nın içinde sanat hevesini ilk uyanıranın, annesi Aurelia olduğunu söylersek yanlış olmaz. Aurelia İngilizce öğretmenliği yaparken aynı zamanda Sanat bölümünü okumak için üniversiteye de yazılmıştı. Aurelia, Sylvia'ya ve oğluna uyumadan önce uydurduğu hikayeleri okurdu. Sylvia'yı da kısa öyküler yazmaya teşvik etmek amacıyla "günlük defteri" armağan etti. Böylece, tekerlemeler yazmaya ve altlarına küçük resimler çizmeye başlamıştı Sylvia. Annesine göre; daha 12 yaşındayken yazar

olmayı düşünüyordu.

Sylvia yazar olmak istemesinin yanında evli bir kadın olmayı da isterdi. Ancak annesinden miras edindiği hem şair hem de evli bir "burjuva kadını" olma isteğini gerçekleştirmekten de sürekli kaygı duyuyordu. Ancak onun sanatsal içgüdülerini elinden almayacak doğru bir adam bulursa yapabileceğini düşünüyordu.

Plath'in üzerinde durduğu sorular, o dönemki feminist harekette henüz pek de ele alınmıyordu. Evlilik ile meslek bir arada yürütülebilir miydi? Çocukları onu çağırırken neden ve nasıl şiir yazsın? Kocasını kahvaltıda sahanda yumurtasını isterken nasıl derin düşünebilirsin? Yazınsal ölümsüzlük isterken nasıl evlilik yaşamını ve gelenekleri arzulasin?

Sylvia'nın kimlik çatışması

Ne annesi ne Sylvia bu amaçların birbirine uygun olmadığına inanmak istemiyordu. Tam tersine bu amaçların ikisi de aynı hedefe yönelikti. Çünkü Plath, günlüklerinde ve annesine gönderdiği mektuplarında yazdıklarına göre, kendi kimliğini kusursuz bir eş ve kusursuz bir şair olarak tanımlamıştı.

Plath kendine ulaşması zor hedefler koyan, daha çok çalışmaya ve daha iyi yapıtlar elde etmeye kendini zorlayan bir yazardı.

Plath'in üzerinde durduğu sorular, o dönemki feminist harekette henüz pek de ele alınmıyordu. Evlilik ile meslek bir arada yürütülebilir miydi? Çocukları onu çağırırken neden ve nasıl şiir yazsın? Kocasını kahvaltıda sahanda yumurtasını isterken nasıl derin düşünebilirsin? Yazınsal ölümsüzlük isterken nasıl evlilik yaşamını ve gelenekleri arzulasin?

“Ancak Sylvia bedensel ve zihinsel yönden oldukça tükenmiş olsa da asla korkak bir kadın değildi. O kurban bir kadın da değildi. Hughes’in en başından beri nasıl biri olduğunu ve tehlike taşıdığını biliyordu. Ama o tehlike Plath’in istediği, aradığı ve gerek duyduğu şeydi aslında.”

Kendini acımasızca eleştirmekten geri durmazdı. Belki de bu yüzden onu destekleyecek bir “ruh eşine” gerek duymuştu.

Üniversite yıllarında Plath, tam olarak nasıl bir arzu duyduğunu ve başarılı olursa bundan nasıl etkileneceğini saptamaya çalıştı. Ne yazık ki bu çıkmazdan eşi Ted Hughes onu başka bir kadınla aldattığı zaman çıkabildi. İşte o zaman kusursuz bir eş olmaktan, evi silip süpürmekten, mutfak içine hapsedilmekten vazgeçti.

Duygusal bağımlılık çıkmazı

Sylvia, Ted için şöyle bahsediyordu mektubunda annesine: “Kendi benliğimin kusursuz benzeri bir erkek; birbirimize yaşamak istediğimiz hayatı sunuyoruz; gündelik alışkanlıkların, güvenceli işlerin, paranın asla kölesi olmuyoruz; ama sürekli yazıyor, bütün gözeneklerimiz açık dünyada dolaşiyor, sevgiyle ve inançla yaşıyoruz.”

Öyle ki, Sylvia Ted’i tanıyana dek, hiç yazmadığı kadar yazdı; 224 şiir yazdı, ilk şiir kitabını yayımladı, birçok ünlü yayında yazmaya başladı, burs kazandı... Aynı şekilde Ted de Sylvia ile geçirdiği zaman boyunca büyük bir hevesle kendi yapıtlarını yayımlıyordu.

Ted Hughes ile olan beraberliği Sylvia’nın

yazınsal yaratıcılığını en başından beri olumlu yönde etkilemiş görülüyor. Plath, Hughes’un kendi fikirlerini çaldığını ya da kendi yaratıcı düşüncelerine engel olduğunu düşünmüyordu. Onu kaygılandırıcı şey duygusal bağımlılıktı.

Annesine yazdığı bir mektuba göre; “Şu son yarıyıldaki beni silindir gibi ezen kararların ve sorumlulukların altında hiçbir kimliğim yokmuş gibi hissettim” diyerek yeni kavuştuğu bu kimliğe inanmakta zorluk çektiğini saptayabiliriz.

Gerçekten de Sylvia, yaşadığı ilişkinin duygusal bağımlılık boyutunun ciddiyetini fark etmiş ve bu durumla mücadele etmiştir. Ancak hem yazar kimliği hem anne ve eş olma kimliği arasında yaşadığı çıkmazlardan hem de bağımsızlık korkusunun yarattığı gerilim arasında gidip gelmekten Sylvia 1962 sonbaharında ağır bir duygusal çöküntüye uğramıştır.

Aynı yıl, Ted’in başka bir kadınla görüşmesini öğrenir ve 1963’te Ted onu terk eder. Sylvia’nın Ted Hughes’e duygusal bağlılığı düşünülürse, Hughes’un ilişkisinin ve bunun ardından bir yıl içerisinde biten evliliğinin Sylvia için bir felaket olduğuna kuşku yoktur.

Ancak yine de Sylvia güçlü ve kendine güvenen, özne olmak derdinde olan bir

kadıydı. Çocuklarıyla beraber Londra’ya taşınmaya karar verir. Ariel derlemesini oluşturan şiirlerinin birçoğunu yazar. 11 Şubat 1963’te de hayatını sonlandırma kararı alır ve hayata veda eder.

Bir intiharın feminist analizi

Sylvia’nın intiharı için herkesin aklına ilk gelen ve Plath’in ölümünü terk edilmesine bağlayan bir soru vardır: Hughes onu terk edince Plath bunun ardından neden hayatta kalamamıştır? Ancak bu soru hatalıdır, sorulması gereken soru şudur; Sylvia neden daha önce kendini öldürmemiştir?

Oysa Sylvia’nın 1953’te evlerinin bodrumunda ilaç içerek hayatına son vermek istediğini biliyoruz ama iki gün sonra erkek kardeşinin iniltilerini duyarak hayatını kurtardığı göz ardı edilir hep. Aynı şekilde, Plath’in Londra’ya taşındığında İngiltere en soğuk kışını yaşıyordu; hava durumu onu karamsar bir ruh haline sokuyordu. Sırça Fanus adlı romanı yayımlanmış ama fazla ilgi görmemişti. Yeni bir antidepresan kullanıyordu. Belki de bu kullandığı ilaç onda olumsuz bir etki geliştirmişti.

Plath ikinci intihar denemesinde hayatını kaybetmiştir. Bu iki intihar girişiminin arasında geçen 10 yıllık süre hayati bir öneme sahiptir. Bu 10 yıllık zaman içerisinde, Hughes’la beraber oldukları 7 yıllık bir süreçte aslında ona hem kişisel hem de mesleki açıdan birçok yararı olduğunu ve onu intihara girişmekten alıkoymuş olduğunu söylemek gerekmektedir.

Hughes’un Plath’i başka bir kadın için terk edip Plath’i intihara sürüklediği düşüncesi, Sylvia gibi bir kadını iyi tanımamayı gösterir. Elbetteki Hughes’un toplumsal cinsiyet rollerinden ve erkeklikten aldığı cesareti, sadakatsizliğini, aldatmanın ne anlama geldiğini tartışıyoruz.

Ancak Sylvia bedensel ve zihinsel yönden oldukça tükenmiş olsa da asla korkak bir kadın değildi. O kurban bir kadın da değildi. Hughes’in en başından beri nasıl biri olduğunu ve tehlike taşıdığını biliyordu. Ama o tehlike Plath’in istediği, aradığı ve gerek duyduğu şeydi aslında.

Sylvia’nın Ted Hughes’a rastlamasaydı, asla yayımlanan bir şair olamayacağını söylemek doğru değildir elbette. Ancak Hughes ile ilişkisinin Sylvia’nın bir yazar olarak meslek yaşamı açısından büyük önem taşıdığını da yadsıyamayız. Sylvia’nın günümüzde bu kadar okunup anımsanmasının nedeni de budur, trajik olan kendi eliyle canını alması değildir.

Bitmeyen Beklentiler

Ben hep feminist bir insanmışım da haberim yokmuş! Hem bebekler hem de arabalarla oynardım, bazen çiçekli böcekli bazen de süper kahramanlı kıyafetler giyerdim. Kız-oğlan ayırmadan bütün arkadaşlarımla oynardım ama maalesef bu “yanlış”mış. Bir gün ilkokulda okulun bahçesinde arkadaşlarımla oyun oynuyorduk, birbirimizimizin sırtına atlıyor-duk – nedense eğlenceli gelmişti, çocuktuk işte- eve gittiğimde büyük azar işitmiş-tim. Öğretmenler ailelerimizi aramış, kız çocuğu olarak oğlan çocuklarıyla oyun oynamışım hem de birbirimizin sırtına biniyormuşuz, ne kadar ayıp! Çok utanmıştım ama yine de yanlış bir şey yaptığımı düşünmüyordum. Ne de olsa bana “biz sana güveniyoruz, kız gibi değil erkek gibi görüyorsun” diyorlardı. Neden kız gibi görünmem-

Ne de olsa bana “biz sana güveniyoruz, kız gibi değil erkek gibi görüyorsun” diyorlardı. Neden kız gibi görünmemeliydim? Erkek olmak daha mı iyiydi? Hayır değildi! Öyle olduğuna inandırılmaya çalışıyoruz sadece.

liydim? Erkek olmak daha mı iyiydi? Hayır değildi! Öyle olduğuna inandırılmaya çalışıyoruz sadece.

Lisede de herkesten farklıydım, hem erkeklerin hem de genç kadınların bütün davranışları bana yanlış geliyordu, bu yüzden burnu havada, çok bilmiş, kimseyle iletişim kurmayan biri olarak tanınıyordum. Sorun kimdeydi?

Ben de mi? Onlarda mı? Anlamamış-tım. Ta ki bir gün birisi çıkıp “ben feministim” diyene kadar.

“Aaa ne güzel. Ben de feministim” dedim.

Halbuki feminizmin tam olarak ne olduğunu bile bilmiyordum. Sonra hep uzaktan uzağa takip ettim, gizliiden gizliye okudum-araştırdım. Anladım ki sorun bende değil, sorun onlardaydı (eril zihniyette). Artık “burnu havada, çok bilmiş biri” değil, feminist bir kadınımdı.

~ melisa

köyde yaşayan biri erkek beş çocuklu bir ailenin dördüncü çocuğuyum. Beş çocuk arasında “en çok laf dinleyen, hiçbir koşulda itiraz etmeyen, ne söylene yerine getiren, seçici olmayan ve eline verileni, önüne koyulanı kabul eden” çocuk bendim. Bu yönlerimle biraz büyük ablama benzerdim. Nasıl olsa itiraz etmeyeceği için her talebi reddedildim.

Size reddedilen taleplerimin beni nasıl adım adım feminizme götürdüğünden bahsetmek istiyorum. Çamurdan pastalar yapmaya bayılırdım. Evimizin önündeki ot-toprakta yemekler yaparken saatin farkında olmazdım. Eve girmeyi reddederdim. Buna tahammül edemeyen abimin bütün kullandığım oyuncaklarımı atmasından sonra üzüntümden bir daha asla toprakla oynamadım.

Günlerimi mahalledeki arkadaşlarımla oyun oynayarak geçirmeye başladım. Buna da müdahale gecikmedi haliyle. Ailelerimiz, suç işliyormuşuz gibi hepimizi cezalandırıyordu; hem de abilerimiz yan sokakta atletleriyle futbol oynarken.

Abime her şey öğretilirdi. Denize gittiğimizde biz kıyıda köşede eğlenmeye çalışırken abim babamın omuzlarında denizin derinliklerine doğru gidiyordu. Arabayı kaçıran-

Tam da o süreçte aile yaşantımdan da kaynaklı kadına yönelik şiddete ve cinayetlere karşı daha duyarlı olmaya başladım. Duruma dair sürekli öfkemi dillendiriyor şehir merkezinde okuduğum için de kendimi şiddete karşı eylemlerde buluyordum. Böylelikle feminist düşünceyle tanıştım.

alıp eve döndüğünde yine de anlayışla karşılanıyordu. Eve misafir geldiğinde biz dört kız kardeş annemle birlikte bütün hazırlıklarla uğraşmamıza rağmen günün sonunda yer sofrasında yemek yerken, abim babamla birlikte alkol masasına kurulmuş olurdu.

Bunlar çoğu zaman abimden nefret ettirmişti. Aramızdaki mesafe gittikçe açılıyordu. Ortaokula kadar köyde okumamız sebebiyle şehir merkezine

Tek istediğim senin mutlu olman!

Anne/babalar çocuklarının mutlu bir hayat yaşamasını isterler. Onların mutluluğu, evlatlarının mutluluğundadır. Bu mutluluk vaadi için bedeller ödemeye hazırdırlar. Fedakarlıklar yapılmış, acılar çekilmiştir. Anne babanızın sizin için feda ettiği mutluluklarını onlara geri vermeniz gerekir. Eğer geri vermezseniz ciddi sorunlar çıkabilir. Bir dönem boyunca özel hayatımda yaptığım tercihlerden dolayı sıklıkla evlatlıktan reddediliyor, hatta eve girmekten men ediliyordum. İyi okullarda okutup sevgiyle ve özenle büyütükleri biricik kızları sağlam bir mutsuzluk sebebi oluvermişti. Kesinlikle beyni yıkanmıştı! Bu dönemde en çok duyduğum şeylerden biri, benim için endişeleniliyor ve mutluluğumun isteniyor olduğuydu.

Bir çocuk herkesin gittiği yöne değil de ters yöne gittiğinde onun için endişe duyulmasının sebebi yine aynı mutluluk meselesidir. Ufak yön değiştirmeler krizler doğurabilir. Örneğin lezbiyen bir kız çocuğu veya hamilelik istemeyen bir kadın ailesi için endişe doğurur. Ters yöne gitmek mutsuz bir gelecek demektir. Mutluluk, ulaşılmak istenen bir son, nihai hedef

olarak anlaşıldığında ona giden bir yolun varlığını gerektirir. Bu yol düz, dümdüzdür. Evlilik, hayatımızın en mutlu günü olarak görülebilir. Bir kadının anne olduğu an, o anın en mutlu olması gerekir. Mutluluk baskısı az veya çok, neticede hissedilir, “bu yöne git, mutlu ol”.

“Feminist bilinç açıkça veya sadece imkan kısıtlaması alanı olarak toplumsal cinsiyet bilincinden ziyade, kibarlık, mutluluk ve sevgi dilleriyle gizlenen şiddet ve iktidara dair bir bilinç olarak düşünülebilir” (Ahmed, 92).

Bu ve başka pek çok noktada mutluluk bir duygudan çok bir yargıya dönüşür. O kişi mutludur veya bu kişi mutsuzdur. Yazık, o çok üzgün, çok üzücü. Mutluluk, mutsuzluğun sonuçlarından kaçmak için hedeflememiz gereken şeydir.

Eğer ters yöne giderseniz, ailenizi ve sizinle aynı yöne gitmeyen bütün o kalabalığı rahatsız edebilirsiniz. Ters yöne giden bir kadın, ailesine mutluluk borcunu ödemediği için suçluluk hisseder ve bu yüzden mutsuz olur. Bu durumda anne/baba

şöyle diyebilir: “Bak, sana mutsuz olacağını söylemişim.” Beklentileri karşılamadın, hayal kırıklığısın.

Mutluluk beklentisi, sıradan bir mutsuzluğu katlanılmaz kılabilir. Örneğin, anne olmaktan mutlu olmayan bir kadın, bu durumu kendine dair bir başarısızlık olarak algılayabilir. Mutlu olmayı becerememekten doğan mutsuzluk sizi daha da mutsuz kılabilir. Mutsuzluğu kendi başına bir oluş ve günlük hayattaki sıradan bir şey olarak algılamamız gerekir. Feminizm bütün bu mutluluk beklentisinin reddinde bir çözüm olabilir. “Feminist bilinç açıkça veya sadece imkan kısıtlaması alanı olarak toplumsal cinsiyet bilincinden ziyade, kibarlık, mutluluk ve sevgi dilleriyle gizlenen şiddet ve iktidara dair bir bilinç olarak düşünülebilir” (Ahmed, 92). Mutluluk getirmesi gereken bir ilişkide mutlu olmadığınızı fark etmek ve kabullenmek emek gerektirir.

İyi okullarda okutup sevgiyle ve özenle büyüttükleri biricik kızları sağlam bir mutsuzluk sebebi oluvermişti. Kesinlikle beyni yıkanmıştı! Bu dönemde en çok duyduğum şeylerden biri, benim için endişeleniliyor ve mutluluğumun isteniyor olduğuydu.

Mutluluğun albenisi mutsuzluğa göre elbette yüksektir. Nihai bir mutluluktan medet umduğumuz zaman, bireyler arasındaki iktidar ilişkileri ve şiddet mutluluğun arkasına kolaylıkla gizlenebilir.

~ meriç

her zaman bir merakımız vardı.

Şehir merkezinde lise okumaya gittiğimde ise biriken merakımdan dersten kaçıp kaçıp bütün şehri yürüdüğüm zamanlar olurdu. Hafta sonları arkadaşlarım hep buluşur beni de davet ederlerdi, ama ben gidemezdim. Fakat ortanca ablam okul gezisiyle İstanbul’a gitmek istediğini aileme söyledi. İnanmadığım şekilde bu talep anında onaylandı. Anlayamadığım şey, o bir erkek değildi ama abim kadar imtiyazlı olmaya başlamıştı. Sonrasında ablamın üzerine takındığı erkekliği fark ettim. Sınıftaki erkekleri örnek alıyor onlar gibi davranarak aynı ortamda var olabiliyordu. Bunu yalnızca kendisi değil benim sınıftaki çoğu kadın da yapıyordu.

Bir an kendimi onlar gibi davranırken

buldum. Sınıfın erkeklerine yaranmak için küfür etmeye çalışan okul çıkışında kavga çıkaran kişilere dönüştük. Diğer kadınları ötekileştirip kendimize alan açmaya çalışıyorduk. Bir sorun olduğunun farkındaydım ve kendime böyle bir çözüm yaratmışım. Kendim olmayan birine dönüştüğümü fark ettiğimde ağır bir travma yaşadım. Bir yıl boyunca kimseyle arkadaşlık kuramadığımı hatırlıyorum.

Tam da o süreçte aile yaşantımdan da kaynaklı kadına yönelik şiddete ve cinayetlere karşı daha duyarlı olmaya başladım. Duruma dair sürekli öfkemi dillendiriyor şehir merkezinde okuduğum için de kendimi şiddete karşı eylemlerde buluyordum. Böylelikle feminist düşünceyle tanıştım. Tabi her ne kadar o dönemde kendimi femi-

nist olarak tanımlasam da işin sadece şiddet ve cinayet boyutundaydım. Daha ötesiyle yüzleşemiyordum. Fakat zaman içinde yaşadığım örnekler beni bu bilince getirdi. Size az önce anlattığım hikayemi feminizmle tanıştığım zaman tanımlayabildim. Öncesinde sadece alt tarafı ailemin abim ve ablamı benden daha çok sevdiğini düşünerek içimdeki sorulara cevap üretiyordum. Şimdi ise başka bir dünyanın içinde başka biri gibi hissediyorum. Feminizm sadece kadın-erkek eşitsizliği değil bir çok eşitsizliğin var olduğunu ve bunlarla mücadele etmek gerektiğini gösterdi bana. Artık eski İpek değilim. Ailem memnuniyetsizlikle çok değiştiğimi söylüyor ve çok haklılar!

~ ayşenur

Duvar

Elif Demirel

“Tekli koltuklardan nefret ediyorum. Lacivert kadife olanlardan da. Hatta bordo, ceviz yeşili olanlarından bile. Hepsinden teker teker nefret ediyorum. Bir tekli koltuk, en fazla ne ifade edebilir ki bir insan için? Çok şey edebilir. Ediyor. Evimiz nedir? Bizim küçük dünyamız. Biz kimiz? Anne, baba ve çocuklar. Aman nasıl da mutlular! Mutluluk ne? Oh, yemeğin tuzu nasıl da tam ayarında... Baba nerede? Hep aynı tekli koltukta. Ah ne peki, öfke ne? Bana ne ki bunlardan. Bakıyorum, babalar hala o koltuklarda. Bakıyorum, bu nasıl da küstah bir eda, kimin kime hangi cüretle emanet ettiği belli olmayan rezalet bir hava...

Gazete almaya çıktılar diyelim. O koltuk bir şekilde boşaldı diyelim. Yok, yine de senin değil orası. Zehirli bir ihtişamı var, o koltuğa oturan otoriteyi eline alır. Babalar kalkar, abiler yerleşir. Abiler kalkar, amcalar yerleşir. Tadı tuzu olmayan, bir şeylerin şüphesiz ki rayında gitmediği hayatları anımsatıyor bana bu koltuklar. Yok yani. Almak istemiyorum. Salonuma ne demeye huzursuzluğu sokayım canım? Şu ikili olanlar daha güzel bak. Rahat hem, geniş geniş... Varlığıyla seni dibe çeken ama yokluğuyla da ne halt edeceğini bilemedi-

Varlığıyla seni dibe çeken ama yokluğuyla da ne halt edeceğini bilemediğin adamları anımsatmıyor en azından... Evet evet, kesinlikle şu ikili olandan... Yeni koltuklarımı kutlamak için bir parti bile verebilirim hatta. Ya da bir balo düzenlerim.”

ğın adamları anımsatmıyor en azından... Evet evet, kesinlikle şu ikili olandan... Yeni koltuklarımı kutlamak için bir parti bile verebilirim hatta. Ya da bir balo düzenlerim.”

Babasız Kızlar Balosu!*

“bu davette topuğunuzun ya da kanadınızın biri kırık olmalı

bu şartı yerine getirmeyenler

kırık ön dişler ya da değişik çiğnerlerle de katılabilirler”

uzun hazırlıklardan geçtik biz

uzak diyarlara uçtuk: başka çaremiz yoktu

babasız kızlar korusu:

babamız bizi sevmemi

çirkiniz! çirkiniz!

zır deliyiz. güzeller güzeli şüphe

kır kalbimi, alışığım ben

yeşil gözleri babamın: gözleri zehirli yosunlardandır

ince ince proje dokur, gürcü soğuk ve mağrur

babamı hiç görmedim – ki onca yıldır

“bu baloya davetli kızlar

babalarının cenazesinde bulunmayacaklar”

niye seveyim seni

babalarımın terk ettiği kızlar, kötülüklerinde cömert

aşklarında hazin ve güvenilmezdirler

babasız kızlar korusu:

babamız bizi sevmemi

öyle bir şey koptu ki içimizde

bütün kötü kadınlar bizden sorulur

kaçmayı biliriz biz en iyi

ey cesur! ey sevgili! sıkıysa bak gözlerime

taşa çeviririm seni, mum gibi eritirim

çocukluk acuları pazılarımdır benim

ah ben ne güçlü ne unutkanım bilemezsin.

“balomuz gece yarısını geçe başlayıp canımız isteyince biter”

kandırdur arabalarıyla dolanmayız biz

cam kırıklarında dans etmek varken

babasız kızlar korusu:

küfredip kavga çıkarırız

çirkiniz! çirkiniz! Çirkiniz

babamız bizi sevmemi

cümlenizin hakkından geliriz

yaralarımıza şap dökerek büyüttük kendimizi

göçebeyiz; talan eder tüyeriz

hayat, baskınımıza mazur bir davet yeridir

arka kapıları tekmeler içeri gireriz

yaklaşma yakarım, dumanını üflediğim gibi

keyfime bakarım

ön kapıdan ve sırayla

*buyrun kibar hanımlar beyler
babanız sizi sevdi de ne oldu?
korkak, kör ve bok gibisiniz.*

Peki ya sen!

“Ama sen hep bir başınasın. Kimi çağırıcaksın ki bu baloya?”

“Bir başıma olduğumu nereden biliyorsun?”

“Görüyorum çünkü. İki gözümün gördüğüne inanıyorum.”

“Bir başımaysam, bacak aramdaki bu sızı ne peki?”

“Ne sızısı?”

“Sabah Şükran’a gittim. Sıcacık ağdayı bacak arama sürdüğü esnada, hap kadar ağda odasını Ahmet Kaya’nın sesi dolduruyordu. En sevdiğim şarkısı çalıyordu: Karanlıkta. Bu adam için de vatan haini diyorlar ama

Allah’ı var sesi çok güzel, dedi Şükran. Pat diye çekiverdi ağda bezini sonra. Sen de tuhaf kadınsın ama Allah’ı var güzel ağda yapıyorsun Şükran, dedim ben de.”

“Ee?”

“Bir başıma olsam niye düzenli olarak ağda yaptırırım kuzum?”

“Çıldırılmışsın sen.”

“Olsun. En azından varım. Şükran da, bu sızı da yaşadığının ispatı.”

Yazdıklarımı ne mi yaptım? Önceden ısıtılmış yüz seksen derece fırında bir güzel pişirdim. Çünkü olmazdı. Bir hikayeye de böyle başlanmazdı. Yapılacak her şey yapılmış da bana hiçbir şey bırakmamışlar sanki. Otur otur, biz her şeyi hazırladık canım sen yorulma...

Karmaşa

“Ne efsanevi bir dipmiş bu, sonunu görmek bir türlü nasip olmadı. Aynı zamanda ne gamsız. Hırpalanmadan düşmek için tutunacak bir yer arasan, bulamazsın. Aslında tılsımlı bir yolculuk bu. Her yan karanlık, her yan ha bire duvar. Halbuki bu sefer biraz şaşırarak istemişim. Düşün ki, ben baharı bir zamanlar çok sevmişim. Bunu başkasına söylesem, beni katiyen ciddiye almaz. “Hayır, lazanyanın kenarları her seferinde sert kalıyor, bir türlü çözüm bulamadım” diye sızlansam dahi daha fazla ilgi görürüm. Ağız değiştirmek ne hüznü. Bu da dert mi? Dert tabii. İnsan, ciddiye alınmak için şiirinden bile vazgeçiyor. Bunu başkasına söylesem, kesin güler. Halbuki ben, dans eder gibi yaşamak gerektiği kanaatindeyim. Mutfak, bu yüzden bir kurtuluştur belki benim için. Girerken, ölüm fikrini kapısında bırakabileceğim tek yerdin orası sanki. Un kokardı. Bir ölüme bu kokuyla başlanmazdı. Yazdıklarımı ne mi yaptım? Önceden ısıtılmış yüz seksen derece fırında bir güzel pişirdim. Çünkü olmazdı. Bir hikayeye de böyle başlanmazdı. Yapılacak her şey yapılmış da bana hiçbir şey bırakmamışlar sanki. Otur otur, biz her şeyi hazırladık canım sen yorulma...

Halbuki ben, yorulmadan yaşayamam. Demin bir baktım ellerim bomboş kalmış. Evet, aynı o çocuk şarkısındaki gibi. Gittim, gömleğimin sağlam düğmelerini söktüm ve tekrar diktim. Ben, ellerimin boş kalmasına dayanamam. Küçük bir kız çocuğuyken, sağ elimin işaret parmağını apış aramdan çektikten sonra duyduğum bir koku vardı. O kokunun mideme dokuduğu kadar çok dokunuyor bu sıralar bana dünya. Yaşamak ve parmaklarını apış aranda gezdirmek... İki de aynı şey bana sorarsan. Meraktan yaşıyorum ve meraktan dokunuyorum. Başka bir büyüsü de yok aslına bakarsan. Şimdi, ışığı biraz bana

doğru çevirmen lazım. Yoksa öleceğim. Kimse de ölüm raporuma ışık göremediği için öldü yazmayacak. Çünkü herkesin aklında bu olay, korkunç bir intihar olarak kalacak. Şu açelyayı görseler, susuzluktan ölmüş, bir çiçeğe bile bakamıyor, bu nasıl kadın derler de intihar demezler... Yerinde olsam, harekete geçerdim. Kulağıma fısıldadığın umut kokan cümlelerden de ilanihaye vazgeçerdim.”

Ona hayatımdan çık dediğimde de samimiydim hayatıma yeniden gir dediğimde de çünkü insan ağzından çıkan söze hürmet edecek diye yaşamından olmamalı çünkü bu ilkelik gibi bir şeydir değil mi çünkü anneannem bana bunun ilkelik gibi

bir şey olduğunu söylemişti ben ona inanırım çünkü o çok güzel çok akıllı çok yetenekli ve ince bilekli ama gerçekten çok incedir bilekleri neredeyse kopacak gibidir yani dikiş makinesi de vardır ama buna rağmen eteklerinin ucunu kendisi elde diker ama o dikişin makine dikişi olmadığını kimse anlamaz bir komşum var bana bakınca hep gözleri doluyor acaba ben acıklı bir şeye mi benziyorum asıl mesele bu degildi sanırım çünkü ben ne diyordum evet

hatırladım onun eline hiç diken batmamış olmalı yoksa insan nasıl bu kadar acımasız olabilir ki zannediyorum etrafı hep gül bahçesi gurur ne saçma şey birbirini hiçbir şey yaşamadan tüketmek ne saçma bu kalabalığın ve karmaşanın içinde sessizliği paylaşıyor olmak ne saçma hayat kalabalığa karış der çünkü hayat oradadır der bak yaşlıların nasıl zevkten dört köşe der ama onun suskunluğu seçmesi ne saçma bunun adına hasret diyorlar galiba özlem de olabilir bilmiyorum şimdi ben hasret çekiyorum desem onu özledim mi demiş olurum öyleyse öyle bunda utanacak ne var çünkü ben ona her sabah en az bir kez sevgilim diyorum çünkü ben ona her gece en az bin kez zalim diyorum çünkü ben kendime her saat başı canının acısını unutmaya diyorum hayır yalan söylüyorum çünkü bunlar incelikli şeyler ama ben onun incelikten uzaktan yakından alakalı olan bir şeyi hak ettiğini düşünmüyorum bir yüktü omzumda attım rahatladım diyorum oh diyorum dünya varmış diyorum hayır galiba yine yalan söylüyorum

Lazanyaya geri dönersek

Yatağına uzandı. Biraz allak bullak olmuştu ama bu halini yadırgamadı. Kafası karışık olan kadınları çok sevdi. Bu karışıklığın büyüsunü anlayamayanları ayıpladı. O kadınları, akşam serinliğinde ezberden okunan ama bir iki dizesi muhakkak ki yanlış okunan şiirlere benzetti. Yaktığı sigaranın dumanıyla havaya berrak bir nehir çizdi. Nehrin dibine çakıl taşları yerleştirdi. Yüzüstü uzandı çünkü hiçbir şey söylemeyen tavanla bakışmaktan usanmıştı. Saçlarını yeniden sevebileceği zamanların gelmesini istedi. O gün geldiğinde eline yakıcı, kesici, delici, uyuşturucu hiçbir madde almayacaktı. Belki benliği bu kadar karanlık, lazanyasının kenarları da bu denli sert olmayacaktı.

** Perihan Mağden, Mutfak Kazaları, Babasız Kızlar Balosu*

Siyah Bir Kadın, Soul Müziğin Kraliçesi

Aretha Franklin

Aylin Özcan - Hatice Göz

Zamanın çok ötesinde, kadife ve güç simgesi bir sesin tanımını yapmak çok zor. Tüm zamanların en önemli kadın seslerinden biri olarak kabul edilen, 18 Grammy Ödülü sahibi, "Rockand Roll Hall of Fame"e (Rockand Roll Şöhretler Müzesi) dâhil edilen ilk kadın olan Soul müziğin efsanevi sesi Aretha Franklin, 76 yaşında hayata veda etti. Veda etti diyorum fakat onun şarkılarının, müziğinin, sesinin, özellikle siyah hareketi adına sergilediği politik tavrın ölümsüz olduğuna inanıyorum.

Suikaste uğrayan Martin Luther King'in cenazesinde şarkı söyleyen Franklin aynı zamanda "sivil haklar hareketinin sesi, siyah Amerika'nın sesi" ve "siyah eşitliğin sembolü" olarak nitelendirildi. 60'ların

özgürlükçü ruhuyla birlikte yükselen siyah ve kadın hareketleri Franklin'in birçok şarkısını marş niteliğinde değerlendirdi. Özellikle Respect (Saygı) isimli şarkı feminist hareketin marşı olarak döneme vurgusunu yaptı. 1967 yılında kayda alınan şarkı, ev içi emeğin görünmezliğine vurgu yaparak "Bütün istediğim ne biliyor musun? Eve geldiğinde biraz 'saygı'" diyor ve üstüne basa basa da tekrarlıyor.

Ayrıca kült filmlerden biri olan "The Blues Brothers (1980) filminde söylediği "Think" (düşün) isimli şarkıyla da efsanevi bir sahneye imza atan, şarkıyla birlikte "Özgürlük" diye naralar atan Franklin, özgürlük ateşinin içimizde bitip tükenmeyen bir arzu olduğunu bizlere hatırlatıyor. I say

Veda etti diyorum fakat onun şarkılarının, müziğinin, sesinin, özellikle siyah hareketi adına sergilediği politik tavrın ölümsüz olduğuna inanıyorum. Suikaste uğrayan Martin Luther King'in cenazesinde şarkı söyleyen Franklin aynı zamanda "sivil haklar hareketinin sesi, siyah Amerika'nın sesi" ve "siyah eşitliğin sembolü" olarak nitelendirildi.

little pray, You make me feel like a natural woman, day dreaming, rock steady gibi efsanevi şarkılara imza atan Franklin, sesinin birleştirici gücüyle, ırk ayrımını, ötekiliği ve ataerkiyi yıkan bir noktada, her türlü dinleyici kitesine ulaşabilmiştir.

Hem kadın hem siyahi oluşuyla birlikte güçlü bir kadın görüntüsü çizen Franklin, sesinin verdiği güçle zamanın ötesinde bir kadın olduğunu bizlere gösteriyor. Asla eskimeyecek, dillerden düşmeyecek bütün bu sanata ve emeğe ne kadar teşekkür etssek az. Sesin gücümüz olsun Aretha...

Masallar Diyarına Yolculuk

Elleri, sözleri tılsımlı bir kadınla tanışalım: Judith Liberman.

Liberman, yaklaşık 11 yıldır Türkiye'de yaşıyor. Ceplerinde masallarla geziyor. Ve uzun zamandır, masallarla hiç buluşamamış çocuklara, büyüklere masallar anlatıyor.

Fransa'da bir dokumacı komününde büyümüş Judith. Geceleri, ateş başında söylenen şarkılar ve anlatılan masallarla geçmiş. Böylece adım atmış aslında masalların büyülü dünyasına. Eğitimler almaya başlamış. Hem de bu alanın en iyilerinden.

Aslında bir derdi var Judith'in: Masalların unutulmaya yüz tutmuş olması. Eskiden büyüklerin bildiği masallar vardı. On-

lara da bir önceki nesil aktarmış olurdu. Şimdilerde aileler bunu pek önemsemiyor. Sadece kitaplarda olanlar anlatılıyor. Oysa bütün bir insanlık tarihi masallar, büyücüler, sihirlerle dolu. Bunları yeniden canlandırmak ve yaşatmak gerekiyor diye düşünüyor.

"Dünyanın duyduğu hikayeler değişirse dünya değişir" diyor... "Bende dünya için güzel

"Ben de dünya için güzel düşlere sahip olan herkesi yeni hikayeleri anlatmaya çağırıyorum çünkü masallar ile yeni ve farklı bir gerçeklik yaratıyoruz."

düşlere sahip olan herkesi yeni hikayeleri anlatmaya çağırıyorum çünkü masallar ile yeni ve farklı bir gerçeklik yaratıyoruz. Dünyanın sihrine tılsımlı sözcüklerle dokunarak düşler ülkesindeki tüm kahramanları uyandırıp yaşamı güzelleştirip renklendiriyoruz."

Bizler de masalların ruhunu aramıza üflemesine izin verelim.

Kadın

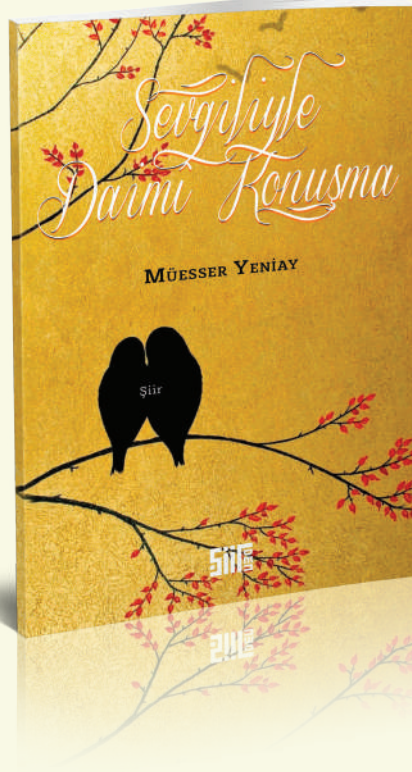
Sözcüklerin
etrafındaki
kumları
süpüren
bir rüzgâr
esiyor

Allah'ı
çağırıyor
herkes

kendimi
alıp
ellerimle
içimden
dışıma
koyuyorum

ben
insanın
az
Allah'ın
bol

olduğu yerim

Mastürbasyon

Uyanıyor bedenimin
bütün çizgileri

bir üzüm tanesi gibi
doluyum, karayım

yoksa bir erkek
sevmeye seni

ellerinden erkekler yap

[bedenine uzanan
ve yıkılan
köprüler gibi kalır
bütün erkekler
çünkü]

Kiraz Çekirdeği

Sevdiğin adam
-yüreğinin içinde kiraz çekirdeği
gibi sakladığın-

gitmek isterse bir gün senden

at bir kesik
ve göster

kapısını kalbinin

bir heyûladır erkek
destanını kendi kaleminle yazdığın..

Erkeğin Sevgisi

Sevilmek için
en fazla 55 kilo
1.70 boyda
olmalıyım

cildim sıkı
temiz ve beyaz

dudaklarım ve kalçalarım
dolgun olmalı

kasıklarım geniş
göbeğim venus tepesi

yoksa hak etmiş olmam
bir buz kalıbı gibi –hemen-
çözülecek olan
erkek kucakını

Müesser Yeniyay

Edebiyatımızın son dönem kadın şairlerinden olan Müesser Yeniyay, kendine has dili ve anlatımıyla derinlerdeki hisleri kendine çekmeyi başarıyor. Şiirleri Fransızca'dan İbranice'ye kadar onlarca dile çevrilen Yeniyay'ın; I. Yunus Emre, Homeros Attila İlhan gibi ödülleri de bulunuyor.

Son kitabı Sevgiliyle Daimi Konuşma'da, dilini ustalıkla kullanarak toplumdaki kadın algısına şiirsel bir yarık açmaktadır. Kitap, edebiyata verilen kadın renginin en koyu tonlarından..

Şair hala Bilkent Üniversitesi Türk Edebiyatı alanında doktora yapmaktadır. Erkek egemen dile, anlatıma karşı kalemini doğrultan; o dille, kadınların inadı ve cüretine üfleyen bir şair o. Edebiyatın "cadı"sı ...

